Marian URECHE **Doru BRATU**

ISTORIA SERVICIILOR SECRETE

– Volumul I –

Marile Puteri Tradiționale

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
URECHE, MARIAN
Istoria serviciilor secrete / Marian Ureche, Doru Bratu. - Bucureşti: Editura Fundației *România de Mâine*, 2004
Bibliogr.
136p., 20,5 cm.
ISBN 973-582-985-1
Vol. 1. - 2004 - ISBN 973-582-986-X

I. Bratu, Doru

327.84(190+498)(091)

© Editura Fundației *România de Mâine*, 2004

Redactor: Adela MOTOC
Tehnoredactor: Magdalena ILIE
Coperta: Marilena BĂLAN (GURLUI)

Bun de tipar: 24.06.2004; Coli tipar: 8,5
Format: 16/61×86

Editura şi Tipografia Fundației *România de Mâine*
Splaiul Independenței nr. 313, Bucureşti, Sector 6, O. P. 83
Telefon/fax.: 410 43 80; www.spiruharet.ro
e-mail: contact@edituraromaniademaine.ro

UNIVERSITATEA *SPIRU HARET*
FACULTATEA DE ISTORIE

Prof.univ.dr.
Marian URECHE

Conf.univ.dr.
Doru BRATU

ISTORIA SERVICIILOR SECRETE

- Volumul I -

Marile Puteri Tradiționale

EDITURA FUNDAȚIEI *ROMÂNIA DE MÂINE*
Bucureşti, 2004

CUPRINS

PENTRU O ISTORIE A SERVICIILOR SECRETE ……. 7

SERVICIILE SECRETE BRITANICE ……. 11

Instituționalizarea activității de informații – repere istorice …….. 11
Serviciile secrete britanice în secolul al XIX-lea ……... 13
Serviciile secrete britanice în anii celui de-al doilea război mondial 16
Serviciile secrete britanice în perioada războiului rece ……. 19
Comunitatea informativă britanică. Structură şi particularități …….. 22
Serviciile secrete britanice şi România …….. 24
Ghid recapitulativ …….…. 28
Teste de autoevaluare …… 32
Bibliografie …….……... 35

SERVICIILE SECRETE FRANCEZE …….. 36

Activitatea de informații în istoria Franței – din antichitate în epoca modernă …….. 36
Instituționalizarea primelor structuri informative – rolul lui Armand Jean du Plessis, cardinal şi duce de Richelieu ……... 37
Perioada napoleoniană în istoria serviciilor secrete franceze …… 42
Declinul serviciilor secrete franceze (1815-1919) ……. 46
Reorganizarea serviciilor secrete între cele două războaie mondiale ... 48
O viziune mondială – activitatea serviciilor secrete franceze în perioada războiului rece …….. 49
Serviciile secrete franceze în istoria relațiilor cu românii …….. 58
Ghid recapitulativ …….…. 62
Teste de autoevaluare …… 66
Bibliografie …….……... 70
SERVICIILE SECRETE GERMANE ……... 71

Aspecte referitoare la instituționalizarea serviciilor secrete – de la Otto al IV-lea la Frederic cel Mare …… 71
Cancelarii Austriei şi începutul activității moderne de informații …. 74
Bismarck şi Stieber – fondatorii instituției spionajului modern …… 76
Colonelul Walter Nicolai, împotriva Europei, Rusiei şi Americii …. 79
Figuri mai importante ale spionajului german în timpul primului război mondial ……... 80
Serviciile secrete germane între cele două războaie mondiale …….. 84
Poliția politică a partidului şi statului național-socialist german …... 85
Sistemul informativ german în preajma şi în anii celui de-al doilea război mondial ……... 87
Serviciile secrete germane în anii războiului rece ……. 90
Serviciile secrete ale fostei Republici Democrate Germane …….. 97
Unele caracteristici ale sistemului informativ secret german …… 100
Activități desfăşurate de serviciile secrete germane în România …... 101
Ghid recapitulativ …….…. 105
Teste de autoevaluare …… 111
Bibliografie …….……... 114

SERVICIILE SECRETE ITALIENE …… 116

Tradiții istorice ……... 116
Structuri şi activități informative de la unificarea Italiei la cel de-al doilea război mondial …… 118
Serviciile de informații italiene în perioada războiului rece ……. 120
Serviciile secrete italiene în România …… 125
Serviciul secret al Vaticanului ……... 127
Ghid recapitulativ …….…. 129
Teste de autoevaluare …… 133
Bibliografie …….……... 136

PENTRU O ISTORIE A SERVICIILOR SECRETE

A dori să realizezi o sinteză a istoriei serviciilor secrete pare o întreprindere fabuloasă din cauza nenumăratelor probleme obiective şi subiective care trebuie depăşite. Uriaşa bibliografie existentă face însă necesară şi încurajează o încercare de abordare proprie care îşi propune în special să reprezinte o punere în temă şi un util instrument de lucru. Dimensiunile temporale ale cursului implică, de asemenea, o abordare selectivă a serviciilor secrete, pe care ne-am propus să le prezentăm, alegerea fiind determinată de criteriul importanţei, definit în raport de rolul şi locul în istoria universală a ţării în care a funcţionat instituţia respectivă.

Nu considerăm că istoria modernă şi contemporană a fost, în ultimă instanţă, istoria activităţii serviciilor secrete. Nu se poate însă nega că momente fundamentale ale acestei istorii au fost influenţate de acţiuni şi decizii din sfera serviciilor secrete. Acestea nu făceau altceva decât să vină în întâmpinarea intereselor fundamentale, generale, politice, militare şi economice ale statelor respective, interese cărora serviciile secrete li se subordonează. În viziunea noastră, rolul istoricului constă, într-o astfel de abordare, în a demonstra şi a ilustra cât mai obiectiv posibil modul în care s-a realizat în timp subordonarea acţiunii serviciilor secrete intereselor majore ale naţiunii şi statului pe care le-au servit. Iar aceste modalităţi constituie sursă de învăţăminte pentru prezent şi viitor, atât în ceea ce priveşte succesele, cât şi în ceea ce priveşte eşecurile.

O dificultate majoră cu care se confruntă o astfel de sinteză, care este un curs universitar realizat pentru prima dată la noi în cadrul unei facultăţi de istorie, constă în insuficienţa surselor ce se referă la etapele istorice mai vechi şi în posibilitatea redusă de a trage concluzii certe din informaţii contradictorii legate de perioade de istorie mai recentă.

Aşadar, în multe cazuri concluzii definitive nu pot fi formulate şi, de aceea, în bună măsură, cursul va avea un caracter descriptiv, lăsând multe probleme încă supuse dezbaterii.

Menţionăm de la început că, în general, evoluţia pozitivă sau negativă a unui serviciu de informaţii este în legătură cu mărimea fondurilor care îi sunt puse la dispoziţie, capacitatea personalităţilor care îl conduc şi atitudinea guvernanţilor din epoca respectivă, în ceea ce îl priveşte. O mare putere nu poate exista ca atare fără un serviciu de informaţii redutabil. Menţinerea unui serviciu de informaţii, chiar dacă acesta nu dispune decât de mijloace materiale modeste, este tot atât de importantă şi pentru ţările care nu joacă un rol de prim rang în arena politicii internaţionale. Întreaga desfăşurare a istoriei lumii, de la căderea Troiei până azi, o demonstrează fără putinţă de tăgadă.

Din acest punct de vedere se consideră că interesul pentru culegerea de informaţii este tot atât de vechi ca umanitatea. Practic, interesul pentru informaţie s-a născut o dată cu apariţia omului, cu instinctul său de supravieţuire.

Din perspectivă etimologică, trebuie să recunoaştem că o serie de termeni, precum spion, spionaj, a spiona stârnesc totdeauna interesul şi atrag atenţia, fiind cel mai adesea asociate cu misterul, aventura, riscul, incertitudinea, curajul, virilitatea sau misterul feminin. *Dicţionarul Explicativ al limbii române* arată că a spiona înseamnă „a culege în mod clandestin informaţii secrete privitoare la un stat şi a le trimite altui stat“. Prin a spiona mai putem înţelege acţiunea de „a iscodi, a pândi în scopul de a raporta cuiva cele aflate sau a privi, a urmări pe furiş“. Conform *DEX*-ului, termenul provine în limba română din franceză, é*spionner*, ca şi Spion, din *éspion*, „persoană însărcinată să culeagă clandestin informaţii, persoană care pândeşte, observă pe alţii (pentru a furniza cuiva informaţii)“. Termenul francez este foarte apropiat de cel german, spion, *spionieren* şi cel italian, *spione*, *spionare*. În limba română, sinonim pentru *a spiona, spion*, există termenul *a iscodi, iscoadă*, de provenienţă slavă cu o încărcătură peiorativă mai accentuată. De menţionat este că termenul de iscoadă are o semnificaţie militară mai pregnantă, adică „militar trimis“ în recunoaştere, iar a iscodi mai înseamnă „a inventa un lucru, a scorni, a plăsmui“, de unde şi „iscodeală, născocire, invenţie, scornitură, iscodire“, adică mai aproape de neadevăr decât de adevăr.

Dacă termenul francez a moştenit încă de la răspândirea lui o încărcătură de nuanță peiorativă, termenul răspândit în arealul limbii engleze – „intelligence“ – mută discuția despre activitățile serviciilor secrete într-un plan în care a vorbi şi a scrie despre a spiona, spionaj, spioni nu mai are aceeaşi conotație a răului, al cărui nume nu trebuie amintit.

La întrebarea referitoare la cât de vechi este spionajul, un veteran al C.I.A. plasa începuturile acestuia în Grădina Raiului, unde şarpele satanic era un agent inamic lucrând sub acoperirea unei reptile care a recrutat-o pe Eva în scopul destabilizării relației dintre Dumnezeu şi cei ce locuiau în amintita grădină.

Încă înaintea existenței statelor au acționat spioni, aşa cum o arată tăblițele din lut ars din secolul 18 î. Hr., descoperite în Siria şi care demonstrează cât de veche era ideea de a-i folosi.

În antichitate au existat state care au excelat în domeniul spionajului, precum China şi Japonia. În China îşi au începuturile preocupările sistematice de codificare a unor norme şi de coagulare instituțională ale activității de informații. Se poate astfel fixa un reper cronologic care se situează în secolul *VI î. Hr.*, când a apărut o lucrare a cărei celebritate este vie şi în zilele noastre. Este vorba despre *Ping-fa* (Arta războiului), lucrare ce cuprinde 13 capitole elaborate de eruditul general Sun Tzu. Ultimul capitol, „Folosirea agenților secreți“, subliniază faptul că autorul considera culegerea de informații ca o armă importantă în timpul războiului.

Sun Tzu spunea: „Dacă îl cunoşti pe inamic şi te cunoşti pe tine însuți nu te vei teme nici de sute de bătălii. Dacă te cunoşti doar pe tine şi nu şi pe inamic, pentru fiecare victorie vei suferi o înfrângere. Dacă nu te cunoşti nici pe tine, nici inamicul, eşti un prost şi vei fi învins în orice luptă“.

În viziunea învățatului general chinez, războiul poate fi evitat sau câştigat prin stăpânirea a ceea ce poate fi numită „arta informațiilor“. Se poate chiar afirma că, în raport cu ideile susținute de Sun Tzu privitor la activitatea de informații, epoca modernă nu a adăugat decât mijloacele tehnice. Iar civilizația celui de al Treilea val nu va face decât să revalorifice factorul uman, *unind de fapt spiritul antic cu tehnologia secolului XXI.*

Iată în continuare, cum, în mod sintetic, se referă autorul menționat la activitatea de culegere de informații şi la cei care o desfăşoară:

„Ceea ce se numeşte «informare prealabilă» nu provine nici de la spirite, nici de la divinităţi, nici din analogie cu evenimentele trecute, nici din calcule. Ea trebuie obţinută de la oamenii care cunosc situaţia inamicului.

Or, există cinci feluri de agenţi secreţi care pot fi folosiţi, şi anume: agenţi indigeni, interiori, dubli, lichidabili şi volanţi.

Atunci când cele cinci tipuri de agenţi lucrează simultan şi când nimeni nu le cunoaşte procedeele, ei se numesc „«sculul divin“ şi constituie comoara unui suveran…

Iată de ce numai suveranul luminat şi generalul de valoare, care sunt în măsură să folosească drept agenţi persoanele cele mai inteligente, sunt siguri că realizează lucruri mari. Operaţiunile secrete sunt esenţiale…“.

Dacă Orientului nu i se poate contesta întâietatea şi în acest domeniu (vezi şi aprecierile făcute de Allen Dulles în lucrarea sa *Arta informaţiilor*), în ceea ce priveşte Europa se poate aprecia că există o întâietate a veneţienilor în activitatea de informaţii, explicabilă în bună măsură prin preluarea tradiţiei romane. La rândul ei, experienţa acumulată de veneţieni în această activitate va constitui sursă de inspiraţie pentru alte state care contau ca mari puteri ale timpului şi care îşi vor dezvolta acest statut în epocile viitoare.

De fapt, edificarea statutului de mare putere a unor state europene, începând cu momentul întăririi puterii centrale monarhice în raport cu tendinţele centrifugale feudale (sec. XIV-XVI), coincide cu preocuparea sistematică pentru organizarea unor organisme profilate pe activitatea de informaţii.

SERVICIILE SECRETE BRITANICE

Richard Deacon, în cartea sa *A history of the British Secret Service*, arată în introducere că documentele şi faptele disponibile „demonstrează că efectivele şi eficacitatea Serviciului Secret britanic, sub toate formele, au suferit schimbări mult mai mari decât ale oricărui organism național comparabil. În unele epoci, a repurtat succese deosebite, iar în altele eşecuri lamentabile. Pe parcursul unor decenii s-au cheltuit prea puțini bani pentru a se putea obține rezultate demne de acest nume, în timp ce în alte perioade de timp creşterea fondurilor a permis Serviciului Secret să introducă reforme în organizarea şi metodele sale pe cât de utile, pe atât de spectaculoase“.

Instituționalizarea activității de informații – repere istorice

Măsurile de protejare a secretelor engleze față de „curiozitatea“ manifestată de ambasadorii venețieni, inițiate de regele *Henric al VII-lea* (1485-1508), pot fi considerate ca un moment de început în istoria organizării serviciului secret. Din acest moment, activitatea de informații începe să se desfăşoare organizat căpătând statutul de profesie. Instituționalizarea activității de culegere a informațiilor a fost din ce în ce mai vizibilă în timpul *reginei Elisabeta* (1558-1603).

În această perioadă, în fruntea noilor structuri care se aflau în primele faze de organizare au activat Nicholas Throgmorton şi Francis Walsingham.

Literatura de specialitate este unanimă în a considera că *Francis Walsingham* este cel care în anul 1573 a reuşit să înființeze prima organizație ce avea drept scop activitatea de informații, *primul serviciu secret din istoria Angliei*. În acest serviciu secret, principala activitate era aceea de combatere a activității de spionaj a puterilor străine (contra-spionaj). Culegerea de informații din exterior era considerată ca subordonată acestei principale activități. Deşi de dimensiuni modeste, acest prim serviciu secret englez a fost foarte eficace, cu toate că din punct de vedere financiar a fost în mare

măsură susținut de însuşi şeful său, care şi-a ipotecat bunurile pentru a-l menține în activitate.

Un „Proiect pentru *obținerea de informații din Spania*“, elaborat în 1587 de Walsingham, dezvăluie o concepție modernă asupra activității de culegere a informațiilor şi demonstrează existența unei rețele informative externe activă şi eficientă. Baza de selecție a agenților o reprezentau mediile universitare de la Cambridge şi Oxford, studenții performanți recrutați folosind drept acoperire reluarea continuării studiilor, fiind infiltrați în mediile curții franceze.

Totodată, Walsingham a intrat în istoria serviciilor secrete şi ca inițiatorul unor reuşite *acțiuni de propagandă şi dezinformare*, precum şi prin utilizarea *agenților dubli* (cel mai cunoscut exemplu fiind acela al lui Eduard Stanford, aristocrat englez care fusese recrutat ca agent şi de către spanioli). În acest context se poate aprecia că una din cele mai spectaculoase acțiuni reuşite de serviciul englez a fost cea prin care au fost contracarate pregătirile făcute de spanioli pentru invadarea Angliei în 1588 (expediția „Invincibilei Armada“).

În concluzie, se poate aprecia că rezultatele activității lui Walsingham, ca valoare şi eficiență, au atins un nivel care nu va mai fi egalat decât în anii primului război mondial. Performanțele sunt explicabile prin calitățile personale ale fondatorului serviciului, printre care se pot număra: inventivitatea, capacitatea de analiză şi ştiința alegerii colaboratorilor.

Perioada războaielor civile din Anglia (1640-1660), care au marcat prima etapă a desfăşurării revoluției engleze şi, în cadrul acesteia, epoca protectoratului, a scos în evidență o altă personalitate istorică cu abilități deosebite în activitatea de informații: *John Thurloe*.

Oliver Cromwell, conducătorul autoritar al noului regim politic instaurat după răsturnarea monarhiei, a acordat o atenție deosebită activității de informații în organizarea căreia s-a implicat personal. În 1653 l-a numit ca şef al serviciului secret pe John Thurloe care cumula, în acelaşi timp, şi funcțiile de director al poştelor, secretar de stat, ministru de interne, şef al poliției, ministru de externe, ministru de război şi consilier de stat. Acest *cumul de funcții* a permis serviciului de informații să-şi lărgească sfera de acțiune, conducând la obținerea unor rezultate de o calitate deosebită, care i-au facilitat lui Oliver Cromwell menținerea la putere, în pofida opoziției interne şi a celei manifestate de marile puteri europene. Serviciul secret a beneficiat în această perioadă de fonduri de douăzeci de ori mai mari decât cele de care beneficiase Fr. Walsingham. S-au luat o serie de

măsuri privind organizarea activității serviciului secret, printre care: compartimentarea şi secretizarea activității în interiorul serviciului; consolidarea structurilor contrainformative în vederea descoperirii comploturilor regaliste; dezvoltarea serviciului de cifrare şi decriptare; înlocuirea diplomaților cu agenți secreți special instruiți să realizeze sarcini specifice operațiunilor clandestine pe teritoriul altor state.

Contribuția noilor structuri, mai bine specializate, s-a vădit a fi decisivă în timpul domniei reginei *Ana Stuart* (1702-1714), când s-a realizat unirea cu Scoția. În context este vorba de misiunea îndeplinită în Scoția de scriitorul Daniel Defoe. Acesta a elaborat o serie de chestionare, pe care le-a folosit în vederea realizării a ceea ce astăzi numim „sondaj de opinie", privind atitudinea aristocrației locale față de problema unificării. Tot el a reuşit recrutarea unor persoane care se bucurau de influență în cercurile conducătoare, pentru a genera izolarea celor cu o atitudine antiengleză.

Evoluția pozitivă a serviciului secret britanic a fost şi o urmare a interesului pe care personalitățile politice care au ocupat funcția de prim-ministru i l-au acordat. Între acestea se detaşează *William Pitt* (a ocupat funcția între 1766-1768), care, în perioada când a condus executivul britanic, a transformat diplomația într-o anexă a serviciului secret. S-au intensificat acțiunile de contraspionaj şi de interceptare a corespondenței. În plan extern s-a urmărit contracararea influențelor Revoluției franceze şi a mişcărilor insurecționale irlandeze.

Serviciile secrete britanice în secolul al XIX-lea

După o lungă perioadă de stagnare, activitatea în domeniul informațiilor va cunoaşte o revigorare în anul 1855, când în cadrul Ministerului de Război din Marea Britanie s-a înființat *Departamentul topografic şi statistic*, care avea drept scop culegerea de date cu caracter militar în legătură cu statele considerate inamice.

Anul 1883 a marcat un nou progres prin înființarea *Serviciului Special*. Efectivele acestuia au atins un maxim de 50 de persoane. Obiectivele care îi erau fixate: problema irlandeză, problema mişcării anarhiste; identificarea persoanelor indezirabile care intraseră în țară şi supravegherea străinilor; apărarea monarhiei şi a guvernului de acțiuni cu caracter violent.

În anul 1887 a fost înființat *Serviciul de Informații al Marinei* ca instituție specializată. Mai funcționau în aceeaşi perioadă şi o serie de alte structuri informative în cadrul Biroului Colonial, Comitetului pentru Informații Externe, Biroului de Informații din India, Biroului

Colonial de Apărare, Cabinetului Comitetului pentru Apărarea Imperiului.

Cu toate măsurile care s-au întreprins în plan organizatoric, se poate concluziona că, până la sfârşitul secolului, activitatea serviciilor secrete britanice a fost adesea direcționată greşit; s-au manifestat erori conceptuale în special prin supradimensionarea unor probleme precum cea a mişcărilor separatiste irlandeze şi aceea a pericolului reprezentat de Franța şi s-au neglijat activitățile de spionaj desfăşurate după 1850 pe teritoriul Angliei de servicii secrete adverse, în special de cele germane.

In *primii ani ai secolului al XX*-lea, ca urmare a intensificării ofensivei serviciilor secrete germane, în Anglia au apărut şi contramăsurile. Astfel, în anul 1909 s-a creat, în cadrul Serviciului *Secret de Informații al Armatei* (derivat în 1871 din departamentul Topografic şi Statistic), o secție specială de spionaj, *Biroul Serviciului Secret*, care, pentru a funcționa eficient, s-a împărțit în două secții conduse de fondatorii noii instituții:

- *M. I. 6. (Military Intelligence)* – pentru informații care se culegeau în străinătate, condusă de căpitanul Mansfield Cumming din Marina Regală;
- *M. I. 5* – pentru contraspionaj în insulele britanice, condusă de căpitanul Vernon Kell din regimentul „South Stadffordshire“.

Noua organizare şi calitățile deosebite ale celor doi ofițeri numiți la comanda acestor organisme aveau să dea curând roadele scontate. În urma dovezilor furnizate de către M. I. 5 cu privire la activitatea de spionaj germană a fost modificată legislația privind apărarea secretelor de stat în sensul nu doar al protejării acestor secrete, ci şi al pedepsirii persoanelor care desfăşurau activități de spionaj („Legea secretelor oficiale“ – 1911).

Cu o organizare flexibilă, o finanțare adecvată şi o legislație clară, serviciile secrete britanice au reuşit la începutul primului război mondial să anihileze aproape în întregime spionajul german din Marea Britanie. Ca urmare a măsurilor luate la începutul războiului, englezii puteau să interpreteze şi să descifreze orice mesaj pe care Germania îl transmitea în lume. In cadrul serviciului s-a creat un *departament special de propagandă*, a cărui principală activitate era cea de dezinformare şi care avea ca angajați câteva din marile personalități ale literaturii engleze: Sir Arthur Conan Doyle, John Galsworthy, Thomas Hardy, William Mason. Un exemplu elocvent privind atragerea în activitățile serviciilor secrete a unor personalități din

diverse domenii îl reprezintă şi cazul lui Thomas Edward Lawrence, arheolog pasionat de Orient, care, folosind cercetările sale în domeniu ca acoperire, a acționat ca ofițer al M. I. 6, reușind să convingă o parte a liderilor lumii arabe să se revolte împotriva otomanilor. Revolta arabilor, aflată sub controlul M. I. 6, a adus beneficii pe termen scurt în timpul războiului pentru operațiunile militare desfăşurate de trupele britanice împotriva armatei otomane, iar pe termen lung a permis Angliei să încorporeze cea mai mare parte a teritoriilor din Orientul Mijlociu sub mandat britanic.

Activitatea de spionaj în timpul primului război mondial a fost permanent marcată de efortul de sporire a rețelelor de agenți în țările de pe continent. Aceste rețele aveau o structură organizatorică de tip fagure, folosind ca mijloace de legătură baloane, porumbei, proiectile care conțineau mesaje scrise în loc de substanțe explozibile, terenuri agricole arate într-un anume fel ş.a.m.d.

În această perioadă s-au evidențiat prin misiunile îndeplinite o serie de agenți a căror activitate a adus beneficii importante guvernului şi armatei britanice. Enumerăm în continuare, cu titlu de exemplu, câțiva dintre aceştia cu precizarea misiunilor îndeplinite.

Sidney Reely a activat împotriva germanilor şi a regimului bolşevic din Rusia în anul 1918. *Louise de Bettignies* (nume de cod „Dantela“) a organizat în teritoriul ocupat de germani o rețea de peste 30 de persoane (a fost descoperită de germani şi a murit în închisoare). *Gabrielle Petit* a contribuit la dezvoltarea rețelelor engleze în Belgia (capturată de germani şi executată în 1916). *Bruce Lockhart*, consul general în Rusia, a devenit un angajat al lui Troțki şi a furnizat informații care argumentau ideea că țarismul nu mai poate fi restaurat.

Ilustrativ pentru modul în care activitatea serviciilor secrete contribuie la desfăşurarea într-o anumită direcție a evenimentelor istorice este modul în care s-a procedat pentru a se aduce argumente în favoarea intrării S.U.A. în război alături de aliați, în condițiile în care preşedintele Woodrow Wilson nu era adeptul acestei idei. Dezvoltându-şi aria de acțiune şi în special activitatea de interceptare şi decriptare a cadrelor inamice, serviciul de informații al amiralității, condus de căpitanul William Hall, a reuşit să „spargă“ unul dintre cele mai importante coduri germane navale. Acest cod a fost făcut „cadou“ decriptorilor americani, care astfel au aflat că germanii se hotărâseră să atace navele americane comerciale care îi aprovizionau pe aliați. În contextul ruperii relațiilor diplomatice între SUA şi Germania, fără ca încă şansele oferite păcii de preşedintele Wilson să fie complet părăsite, serviciile secrete au decriptat o telegramă secretă adresată de

Germania ministrului său în Mexic. Telegrama, expediată de secretarul de stat al Ministerului de Externe german, Arthur Zimmermann, cerea diplomatului acreditat în capitala mexicană să urgenteze tratativele care să conducă la intrarea în război împotriva SUA a Mexicului, căruia Germania îi promitea ajutor pentru recâştigarea provinciilor pierdute în urma războiului din 1846-1848. Publicarea acestei telegrame de către presă a dus la creşterea ostilității opiniei publice americane față de Germania, fond în contextul căruia s-a obținut în foarte scurt timp intrarea SUA în război alături de Antantă (aprilie 1917).

Greutățile economice de *la sfârşitul primului război mondial* au determinat reducerea drastică a bugetului serviciilor secrete. Ca urmare, a scăzut efectivul acestora şi capacitatea lor de acțiune. Factorul politic nu le-a mai acordat încrederea necesară. Contraspionajul a avut foarte puține forțe angajate în direcția controlării fenomenului subversiunii comuniste. În planul informațiilor externe nu au putut fi evaluate corect urmările venirii lui Hitler la putere în conexiune cu amenințările la adresa Marii Britanii. Serviciul de spionaj a rămas puternic ancorat în problematica Orientului Mijlociu, unde Marea Britanie stăpânea din ce în ce mai greu situația din țările preluate sub mandat. Diminuarea eficienței comunității informative britanice în perioada de până la începerea celui de al doilea război mondial s-a datorat şi crizei de competență care a apărut la vârful ierarhiei, precum şi vulnerabilității serviciilor de contraspionaj, în acest sens fiind ilustrativ cazul „grupului celor cinci de la Cambridge“, prin intermediul căruia sovieticii au penetrat instituții de prim rang ale statului, inclusiv serviciile de spionaj.

Serviciile secrete britanice în anii celui de-al doilea război mondial

Declanşarea războiului a găsit serviciile secrete într-o situație precară, agravată de pierderea unei părți a arhivei M. I. 5 în urma unui bombardament din 1940.

Condițiile nou create de operațiunile militare în Europa şi pe alte câmpuri de luptă au condus la înființarea, în urma hotărârii lui Winston Churchill, a *Serviciului pentru Operațiuni Speciale Executive (S.O.E.)*, care avea rădăcini în serviciile de subversiune şi sabotaj din M. I. 6. A fost un organism specific perioadei de război al cărui scop era acela exprimat metaforic „de a da foc Europei“. Obiectivele S.O.E. erau acelea de a reconstitui rețelele de informații din Europa, de a

sabota economia inamicului şi de a-i distruge sursele de aprovizionare. Prin intermediul său s-au organizat *ample acțiuni de dezinformare şi influență* care vizau crearea unei imagini false asupra capacității de apărare, prezentată ca mult superioară celei reale, sau asupra situației politice interne, sugerându-se faptul că *există forțe care ar putea răsturna guvernul Churchill*. Acest tip de acțiuni a constituit *cea mai mare realizare a serviciilor de informații engleze* în timpul celui de al doilea război mondial.

Printre cele mai spectaculoase reuşite ale serviciilor secrete engleze în anii 1941-1942 se numără *cazul Rudolf Hess* şi cel al amiralului *Wilhelm Canaris*. Atragerea lui Hess în Marea Britanie, în contextul inițiativelor care vizau încheierea unei păci separate cu Germania, a constituit o victorie pe frontul războiului din umbră care, din considerente de ordin politic, nu a putut fi valorificată în plan propagandistic, acreditându-se în cele din urmă, de ambele părți, ideea că demnitarul german era nebun.

Deoarece *Wilhelm Canaris*, şeful serviciului de spionaj şi contraspionaj al armatei (Abwehr), între anii 1935-1944 îşi exprimase, în cadrul unor întâlniri avute în Spania cu unii agenți englezi, nemulțumirea față de dictatura lui Hitler, el a fost contactat personal de şeful M. I. 6, Menzies, în 1942. Acesta a informat factorii de decizie politică în legătură cu faptul că sprijinul oferit de Canaris ar fi putut duce la scurtarea războiului prin răsturnarea lui Hitler şi încheierea unei păci negociate. Sub influența agenților sovietici din „grupul celor cinci“, cercurile ministerului de externe au respins însă orice acțiune care ar fi putut să afecteze grav interesele ruşilor. Din motive de oportunism politic s-a ratat conştient şansa terminării războiului mai devreme, în condițiile în care serviciile secrete britanice îşi făcuseră datoria.

Rolul precumpănitor al operațiunilor informative secrete în asigurarea succesului strategic militar circumscris obiectivelor politice este strălucit evidențiat de o serie de succese înregistrate de britanici, mai ales în ceea ce priveşte *debarcarea din Normandia*. Dintre acțiunile menite să inducă în eroare armata germană cu privire la locul şi momentul operațiunilor de debarcare, una dintre cele mai spectaculoase a fost „Operațiunea Mincemat“, devenită ulterior subiect pentru romane (*Omul care nu a existat niciodată*, al lt. comandorului Ewen Montagu) şi filme.

Operațiunea avea drept țintă inducerea în eroare a germanilor cu privire la deschiderea frontului sudic în Grecia şi nu în Sicilia. În acest scop a fost simulată catastrofa unui avion curier în care ar fi pierit un

ofițer care avea asupra sa documente oficiale ce indicau locul de debarcare în Grecia. Ofițerul, „maiorul Martin“, era în realitate un cadavru neidentificat, căruia i s-a construit minuțios o biografie falsă, susținută printr-o serie de documente aflate asupra sa. Pe lângă cele „oficiale“, provenind de la comandanți cu atribuții importante în conducerea armatei engleze, „maiorul“ mai avea şi o serie de acte cu caracter personal, facturi, chitanțe, scrisori din partea familiei, bilete de la un spectacol de teatru din Londra. Cadavrul a fost abandonat de un submarin în apropierea coastelor spaniole, în zona oraşului Huelva. Poliția spaniolă, care a recuperat cadavrul, a prelucrat conținutul servietei în aşa fel încât sigiliile să rămână intacte, pentru a nu trezi suspiciuni vice-consulului englez care ceruse autorităților recuperarea documentelor şi a cadavrului, conform uzanțelor. Spaniolii au livrat copiile documentelor germanilor, care le-au verificat minuțios, acceptându-le în cele din urmă ca adevărate. Urmarea a fost că planul de operații al Comandamentului Suprem german a fost mutat pe direcțiile din Grecia, lăsând în plan secund Sicilia.

Lăsând la o parte cinismul şi aspectul morbid al acestei operații, trebuie evidențiată imaginația celor care au inițiat-o şi perfecta coordonare a compartimentelor din diferite servicii care au contribuit la reuşita ei, cu implicații extrem de importante în planul istoriei celui de al doilea război mondial.

Tot în perioada războiului s-au cristalizat şi acțiunile desfăşurate în vederea statuării de relații între serviciile secrete britanice şi cele din S.U.A. Acest lucru s-a realizat prin intermediul *British Security Coordination*, care a funcționat la New York între 1940-1946 sub conducerea lui William Stephenson, om de afaceri canadian, care lucrase şi înainte de război pentru serviciile secrete britanice, îndeplinind misiuni secrete sub acoperirea unor călătorii de afaceri. B.S.C.-ul a reuşit să realizeze în S.U.A. o bună propagandă pentru cauza engleză şi să o combine cu activitățile de spionaj şi contraspionaj prin realizarea unui acord cu sectorul de informații american.

Tot atât de importantă a fost pentru britanici *contactarea serviciilor de informații sovietice*, în contextul neîncrederii funciare manifestate de Stalin față de aliați care l-a condus până la a ignora toate avertismentele în legătură cu atacarea U.R.S.S.-ului de către Germania. În cadrul evoluției din plan militar era foarte important pentru Marea Britanie ca ruşii să opună o rezistență cât mai puternică armatelor invadatoare germane. De aceea, pe lângă ajutorul logistic constând în armament şi mărfuri, englezii au furnizat şi informații.

Acest lucru s-a realizat prin intermediul *rețelei Lucy* (numele de cod al şefului rețelei, Rudolf Roessler, editor german stabilit în Elveția), care plasa ruşilor informațiile prin intermediul unui agent dublu, Alexander Fook, un englez cu vederi de stânga.

La evoluția pozitivă a activității de informații în perioada celui de al doilea război mondial o contribuție de mare însemnătate au avut-o şi *femeile*, care au reprezentat un procent important din personalul M.I.5 şi M.I.6, atât în cadrul personalului din centrală, cât şi din cel operativ. Printre acestea s-au numărat Constance Babington-Smith (cea care a descoperit pe materialele foto baza de rachete germane de la Peenemunde), Cristine Granville, Odette Samson şi Violette Szabo, a căror activitate a ridicat eficiența acțiunilor întreprinse de englezi în teritoriile ocupate de Germania.

Istoria celui de al doilea război mondial s-ar fi scris poate altfel dacă războiul secret nu ar fi fost câştigat de către Marea Britanie în confruntarea cu regimul nazist. Astfel, victoriile de pe frontul secret au devenit parte componentă a victoriei Națiunilor Unite asupra Germaniei hitleriste şi aliaților săi şi azi nu mai putem explica această victorie fără sacrificiul sutelor de agenți ai serviciilor secrete, a căror activitate a contribuit, adesea în mod decisiv, la fundamentarea strategiilor militare şi a deciziilor politice.

Serviciile secrete britanice în perioada războiului rece

O dată cu căderea „cortinei de fier“, în noul context mondial creat după cel de al doilea război mondial, caracterizat prin ceea ce s-a numit „războiul rece“, confruntarea dintre serviciile secrete a jucat un rol primordial.

In acest cadru, serviciile secrete engleze au avut ca obiective:

- obținerea de informații în domeniul nuclear şi protejarea propriilor cercetări în domeniu;
- contracararea pericolului comunist atât în interiorul regatului, cât şi în cadrul arealului de influență externă;
- obținerea de informații, atât în plan intern, cât şi extern, despre mişcări politice indezirabile;
- urmărirea persoanelor ale căror activități prezentau posibilitatea de a genera acte deschise de tulburări şi dezordine;
- zădărnicirea spionajului efectuat de puteri ostile, dar şi din partea unor aliați;

- descoperirea şi prevenirea actelor de sabotaj şi a celor cu caracter terorist.

Coroborând eforturile a numeroşi specialişti din cele mai diverse domenii, serviciile secrete britanice s-au străduit să-şi asigure supremația.

O mare parte din activitatea serviciilor secrete britanice şi în această perioadă a rămas focalizată pe zona Orientului Mijlociu, unde trebuia protejate importante poziții politice şi interese economice. Politica britanică de securitate, mai ales în divergență cu poziția sovietică, a condus la implicarea serviciilor secrete într-o serie de evenimente precum lovitura de stat din Iran, în 1952, planul de asasinare a preşedintelui Egiptului, Gamal Abdel Nasser, planul de anihilare a mişcării de independență din Cipru. De asemenea, trebuie menționată înființarea în Liban, în 1947, a Centrului de Studii Arabice din Orientul Mijlociu, al cărui scop a fost acela de a instrui agenți secreți, proveniți practic din toată lumea, pentru a învăța limba arabă şi a deprinde modul de viață al musulmanilor.

Organizarea, fondurile avute la dispoziție, calitatea personalului şi mijloacele tehnice sofisticate au permis M.I.6 şi M.I.5 să obțină avantaje substanțiale pe frontul invizibil şi, nu de puține ori, succese de rezonanță.

Printre aceste succese s-a numărat şi *recrutarea colonelului Oleg Penkovski* din cadrul serviciului de informații al armatei sovietice, G.R.U. El a furnizat serviciilor secrete britanice, din aprilie 1961 până în august 1962, informații extrem de importante privind rețeaua G.R.U. şi date de ordin strategic şi militar. Aceste secrete au fost dezvăluite de Penkovski în speranța că regimul din țara sa va fi răsturnat sau, cel puțin, zdruncinat din temelii şi reorientat într-o altă direcție. Descoperit de serviciile de contrainformații sovietice, el a fost judecat şi condamnat la moarte.

În cursul anului 1971, după un studiu îndelung şi atent, au fost expulzați din Marea Britanie 105 diplomați sovietici care aveau legătură cu activitatea de spionaj ce a dat o grea lovitură K.G.B. şi G.R.U., a căror activitate a fost serios slăbită în această țară. În anul 1983, datorită acțiunilor de contraspionaj, a fost descoperit şi condamnat pentru spionaj Michael Bettaney, care încercase să furnizeze informații K.G.B.-ului.

Există însă şi o *listă a eşecurilor*, care demonstrează limitele serviciului de contraspionaj. Anul *1961* pare, din acest punct de vedere, unul negru pentru comunitatea informativă britanică. În acel an, un ofițer al M.I.6, *George Blake*, folosit ca agent dublu într-un joc

operativ cu sovieticii, este demascat ca trădător, dar, după ce este judecat şi condamnat la 48 ani de închisoare, reuşeşte să evadeze şi să dispară, serviciile secrete nedispunând nici măcar de o fotografie pe care să o difuzeze la punctele de frontieră. Anul *1961* a fost marcat şi de *scandalul Profumo* (ministru de Război în cabinetul englez). Demnitarul englez întreţinea relaţii cu o femeie de moravuri uşoare, care îl avea printre clienţi şi pe Evgheni Ivanov, ataşat naval adjunct al ambasadei U.R.S.S. la Londra. Pe această filieră s-au scurs spre sovietici unele date cu caracter confidenţial. Urmarea a fost aceea a compromiterii ministrului, care a fost nevoit să demisioneze.

Cel mai usturător eşec din întreaga perioadă ante şi postbelică, în ceea ce priveşte componenta contrainformativă a activităţii serviciilor secrete britanice, l-a constituit *activitatea grupului celor „cinci de la Cambridge*“. Grupul era compus din *Anthony Blunt*, un distins critic de artă; *Donald Maclean*, fiul unui fost ministru; *Harold Adrian Russel (Kim) Philby*, fiul unui reputat analist, ofiţer în cadrul Intelligence Service; *Guy Burgess*, profesor la Universitatea Cambridge şi *John Cairncross*. Toţi membrii grupului proveneau din acelaşi mediu social elevat, urmaseră cursurile Universităţii Cambridge, aveau o situaţie materială foarte bună, manifestau simpatii faţă de comunism şi aveau legături cu un grup minoritar sexual (homosexualitatea era încă incriminată legislativ). Prin funcţiile şi poziţiile pe care le-au deţinut, ei au acoperit nevoia de informaţii a sovieticilor în numeroase domenii, precum: serviciile secrete; „Foreign Office-ul“; contraspionajul pe spaţiul U.R.S.S.; finanţele; sistemele de cifru ale Angliei; strategia politico-economică şi militară a Marii Britanii şi a N.A.T.O. faţă de Europa de Est; înarmarea nucleară; date privitoare la viaţa şi activitatea personalităţilor politice din conducerea instituţiilor militare, a serviciilor secrete, precum şi a persoanelor cu perspective de a ocupa astfel de funcţii şi posturi. *Informaţiile furnizate de cei cinci au ajuns să pună, efectiv, sub controlul serviciilor secrete sovietice segmente importante ale politicii, apărării şi securităţii Angliei şi aliaţilor ei*. Pe această bază au putut afirma o serie de exegeţi ai istoriei serviciilor secrete că activitatea acestui grup de agenţi ai spionajului sovietic a contribuit la schimbarea cursului istoriei în perioada în care a acţionat.

Cu toate exemplele referitoare la insuccese, se poate aprecia că, din punct de vedere al cotei şi eficienţei, în perioada „războiului rece“, serviciile secrete britanice pot fi considerate între cele mai bune din lume.

Comunitatea informativă britanică. Structură şi particularităţi

Comunitatea informativă britanică cuprinde Serviciul Secret de Informaţii (S.I.S. – M.I.6), Serviciul de contrainformaţii (M.I.5), Centrala Guvernamentală de Comunicaţii (G.C.H.Q.), Secţia Specială (Special Branch) şi Corpul de Informaţii al Apărării (D.I.S.). Existenţa M.I.6 a fost dezvăluită oficial, public, în anul 1991 de către primul ministru, John Major. Tot atunci a fost dezvăluit pentru prima dată şi numele şefului serviciului. Structura serviciului este apropiată de cea a Ministerului de Externe. Pentru o mai bună coordonare şi acoperire a acţiunilor, colaborarea cu diplomaţii este foarte strânsă. Serviciul are ca obiective: consolidarea securităţii naţionale; creşterea transparenţei; oficializarea statutului său în concordanţă cu legea „Intelligence Services Act“, care îl plasează sub autoritatea Secretarului pentru Afacerile Externe şi Commonwealth. Prin lege, documentele serviciului nu pot fi declasificate decât după o perioadă de 100 de ani.

Serviciul de Securitate (M.I.5) este condus de un director general numit de Ministrul de Interne în consultare cu Primul ministru. Personalul serviciului este în mare parte (40-50%) alcătuit din femei. Printre obiectivele sale se numără: apărarea secretelor de stat şi prevenirea scurgerii informaţiilor, supravegherea sectoarelor strategice din industria de stat, sprijinirea compartimentelor de securitate din ministere, firme şi mari companii, combaterea terorismului, a proliferării armelor şi tehnologiilor nucleare şi a spionajului în domeniul atomic.

Baza de recrutare a personalului celor două servicii este comună, o componentă principală fiind cea militară. Elementele care stau la baza selecţiei sunt mediul familial şi poziţia socială. Condiţii esenţiale sunt: gradul de instruire, originea socială, temperamentul şi trăsăturile de caracter (robustețe psihică, echilibru emoţional, seriozitate, loialitate şi responsabilitate). O altă bază de recrutare o reprezintă persoanele care au lucrat în poliţie sau au colaborat cu serviciile secrete. Este interzisă încadrarea în serviciu a celor ce nu au cetăţenie engleză sau nu sunt născuţi în Anglia.

Centrala Guvernamentală de Informaţii (G.C.H.Q.) este dotată cu aparatură ultramodernă, superspecializată, cu ajutorul căreia,

conform atribuțiilor, interceptează, decodifică şi traduce comunicări prin satelit şi alte mijloace tehnice. Poate intercepta orice convorbire telefonică, mesaj, fax sau telex intern sau internațional, 24 de ore din 24 de ore.

Corpul de Informații al Apărării (Defence Intelligence Staff – D.I.S.) a fost organizat în anul 1964 de Ministerul Apărării, integrând serviciile de informații ale forțelor armate.

Secția Specială (Special Branch) este fața „văzută“, *prelungirea executivă a serviciilor secrete britanice, cu atribuții polițienești de investigare şi anchetă*. Principalul efort este îndreptat în direcția realizării sarcinilor de siguranță internă. Desfăşoară activități antiteroriste şi de protecție şi în baza informațiilor primite de la M.I.6 şi M.I.5 operează rețineri şi arestări.

Comunitatea informativă britanică se evidențiază şi printr-o serie de particularități.

Pentru *coordonarea şi îndrumarea serviciilor secrete* există trei comitete: *Comitetul Ministerial* (prezidat de primul ministru - formulează strategia în domeniu); *Comitetul Secretarilor Permanenți* (secretarul cabinetului, ministrul de interne, al apărării, de finanțe – repartizează fondurile şi stabileşte sarcinile prioritare ale fiecărui serviciu); *Comitetul Mixt de Informații* (este format de şefii celor cinci servicii – asigură legătura cu primul ministru şi întocmeşte sintezele pentru celelalte ministere).

Printre *particularitățile* serviciilor speciale britanice se mai numără: secretizarea, tradiția, capacitatea de adaptare, profesionalismul şi metodologia.

Secretizarea se referă la faptul că, practic, pentru guvernul britanic, serviciile speciale „nu există“, ofițerii desfăşurându-şi activitatea în mod acoperit, principiu vizând inclusiv pe şefii structurilor informative. Parlamentul nu are drept de control asupra M.I.6, iar mijloacelor de informare în masă li s-a „recomandat“ de un comitet parlamentar să urmeze reguli foarte stricte în ceea ce priveşte publicarea de informații în legătură cu activitatea serviciilor speciale.

Serviciile britanice se evidențiază prin *conservarea tradiției*, ceea ce, printre altele, a condus la o foarte bună relație cu majoritatea populației, care are o imagine pozitivă despre activitatea acestor instituții.

Serviciile britanice au cunoscut de-a lungul timpului numeroase reorganizări, datorate schimbărilor de plan intern şi internațional,

dovedind o mare capacitate de adaptare la configurația prezentului şi mai ales a perspectivei.

Profesionalismul este o calitate indiscutabilă a sistemului de informații englez datorată criteriilor riguroase de selecție a personalului.

În ceea ce priveşte *metodologia*, serviciile secrete engleze se remarcă prin atingerea unor obiective utilizând mişcări colaterale, indirecte, „de biliard“, precum şi prin folosirea pe scară largă a influenței, propagandei şi „războiului psihologic“.

Serviciile secrete britanice şi România

O primă misiune cu caracter informativ desfăşurată în spațiul românesc este atestată documentar în anul 1694, când un emisar englez a fost primit de domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714). Interesul pentru spațiul românesc a oscilat în perioada care a urmat în funcție de evoluția raportului de forțe şi a relațiilor dintre marile puteri europene. Cea mai importantă sursă de informații au constituit-o, până la începutul primului război mondial, reprezentanțele diplomatice ale Marii Britanii, ai căror funcționari se aflau în relații foarte strânse cu elita conducătoare românească.

In timpul primului război mondial, activitatea serviciilor secrete engleze în România se concretizează printr-o serie de acțiuni în plan militar şi economic. În ceea ce a fost în acea perioadă „bătălia pentru petrolul românesc“, serviciile engleze au avut un rol de prim rang. Pentru ca petrolul românesc să nu ajungă în stăpânirea germanilor şi austro-ungarilor, s-a acceptat de către conducerea statului şi a armatei române distrugerea instalațiilor petroliere după ce ministrul englez la Bucureşti a promis în numele guvernului său despăgubiri. În această acțiune, rolul de coordonator tehnic l-a avut colonelul englez Northon Griffiths, specialist în sabotaje, secondat de ataşatul militar al Angliei la Bucureşti, colonelul Christopher Birdwood Thompson. Distrugerile realizate cu sprijinul unor unități militare româneşti, care primiseră ordin să execute ordinele englezilor, au fost deosebit de mari, ridicându-se la aproximativ 600.000.000 lei aur (peste un miliard de franci francezi).

După primul război mondial, folosind aparatul administrativ din industria petrolieră, în cadrul căreia investițiile de capital englez crescuseră considerabil, spionajul englez a creat o puternică rețea cu multiple sarcini atât în domeniul economic, cât şi în cel politic. În acest sens, deoarece România era considerată ca făcând parte din „cordonul

sanitar“ în preajma U.R.S.S.-ului, o mare parte din capitalul englez a fost folosit ca mijloc de câştigare a factorilor de răspundere din conducerea statului.

Între 1918 şi 1938, obiectivele informative urmărite au fost: penetrarea şi lărgirea contactelor cu cât mai multe cercuri politice, economice şi militare, plantarea în România a unor rezidenţi S.I.S.; trimiterea sistematică de agenţi acoperiţi (ziarişti, economişti, oameni de finanţe, comercianţi).

Perioada de stabilitate şi avânt economic din *anii 1924-1928* a însemnat pentru S.I.S. sporirea eforturilor de penetrare în zonele legate de economie prin dezvoltarea de reţele informative în toate întreprinderile mai importante.

Intre 1933-1938, Marea Britanie a fost interesată din punct de vedere informativ de spaţiul românesc mai ales în direcţia creării unei baze de lansare de agenţi în Germania care după ascensiunea nazismului la putere a intensificat relaţiile cu statele balcanice.

În contextul aderării ţării noastre la Axă, o dată cu declanşarea celui de al doilea război mondial, spionajul englez şi-a reconfigurat modul de acţiune, o mare parte din supuşii englezi şi a personalului diplomatic părăsind în 1940 România. Activitatea S.I.S. a urmărit în noile condiţii apărarea intereselor economice britanice, contracararea acţiunilor economice şi informative ale Germaniei, crearea unor nuclee informative favorabile politicii engleze şi organizarea de acţiuni de sabotaj împotriva intereselor economice germane prin împiedicarea aprovizionării Reich-ului cu produse petroliere.

Este de menţionat că mai ales în această din urmă direcţie serviciile secrete româneşti au descoperit cu regularitate activităţile întreprinse de englezi, iniţiatorii acţiunilor de sabotaj fiind expulzaţi până în iunie 1940.

În februarie 1941, întregul personal diplomatic britanic a părăsit România. S.I.S. a continuat să funcţioneze în colaborare cu alte servicii de informaţii prezente în spaţiul românesc: grec, sârb, turc şi mai ales american. O mare parte din arhivele secrete engleze au fost expediate la Istanbul, iar o altă parte a rămas la sediul legaţiei S.U.A., inclusiv aproximativ 5.000 de fişe ale agenţilor S.I.S. din România şi statele vecine.

S.I.S. a desfăşurat în perioada războiului o activitate clandestină organizată pe mai multe secţii: politică, militară, economică, de sabotaj şi „ocultă“. Aceasta din urmă avea ca scop asigurarea acţiunilor S.I.S. în

condiţii de război şi cuprindea colaboratori atât români din înalta societate, cât şi cetăţeni ai altor state care nu riscau să fie arestaţi sau expulzaţi.

Pe lângă acţiunile specifice războiului economic, organizate de S.O.E., serviciile britanice au desfăşurat în anii războiului şi acţiuni de *influenţă, propagandă şi contrapropagandă*, precum şi acţiuni care încercau schimbarea regimului politic. Toate aceste tipuri de acţiuni valorificau acţiunile informative din timp de pace, simpatia românilor şi atitudinea filoengleză a unor personalităţi politice, cercuri de afaceri şi funcţionari publici.

Serviciile engleze au acţionat *după 1941*, în principal, în direcţia scoaterii României din Axă. Pentru realizarea acestui deziderat au fost întreprinse mai multe acţiuni dintre care se detaşează cea cu numele de cod „Autonomus". Ea a fost precedată de Operaţiunea „Ranji", prin care S.O.E. a trimis în România, via Iugoslavia, prin paraşutare, grupul Ţurcanu-David Russel, care avea ca misiune restabilirea legăturilor radio ale grupului din jurul lui Iuliu Maniu cu S.O.E. La 22 decembrie 1943 în cadrul *Operaţiunii Autonomus* au fost paraşutaţi în România locotenent colonelul Gardyne de Castelain, maiorul Ivor Porter şi căpitanul Silviu Metianu (ofiţer britanic de origine română stabilit în Anglia după primul război mondial). Acest grup de informaţii, sabotaj şi diversiune avea ca obiectiv să-l sprijine pe Iuliu Maniu în detaliile tehnico-operative ale acţiunii implicate de înlăturarea lui Ion Antonescu.

Cei trei ofiţeri britanici, toţi cu experienţă notabilă în ceea ce priveşte cunoaşterea României, au fost arestaţi fără măcar să fi avut timp să iasă din zona de lansare. Grupul a fost preluat de autorităţile române şi protejat faţă de germani care voiau să-l trimită la Berlin. Timp de opt luni, cei trei ofiţeri au fost reţinuţi în condiţii relativ lejere într-un apartament din clădirea Inspectoratului General al Jandarmeriei, unde au fost contactaţi de generalul Piki Vasiliu, subsecretar de stat la Interne, generalul Tobescu, comandantul Jandarmeriei şi de Eugen Cristescu, directorul Serviciului Special de Informaţii. Pentru a beneficia de statutul de prizonieri de război ai României, declaraţiile lor au fost „cosmetizate" în sensul dorit cu sprijinul viceprim-ministrului Mihai Antonescu, pentru a se evita cererile germanilor de a le fi predaţi. Ion Antonescu a permis grupului să intre în legătură cu Iuliu Maniu pentru a se putea păstra deschis un canal de legătură cu aliaţii în condiţiile în care guvernul român căuta o modalitate de a ieşi din Axă şi a se alătura Aliaţilor.

În urma evaluării *Operaţiunii Autonomus*, se impun următoarele concluzii:

- acțiunea a avut ca scop penetrarea la nivelurile superioare ale deciziei politico-militare din România;
- grupul ofițerilor britanici a fost paraşutat după ce anglo-americanii au realizat că Ion Antonescu doreşte ieşirea din Axă;
- atât guvernul, cât şi opoziția democratică din România, reprezentată de Iuliu Maniu, aveau acelaşi canal de comunicare cu Aliații, asigurat de serviciile secrete engleze.

Se poate aprecia că „Operațiunea Autonomus“ a fost o combinație măiastră de propagandă şi dezinformare, un amestec de adevăruri rostite numai în parte, în care cu uşurință se poate cădea pradă miturilor spionajului.

Serviciile secrete britanice şi-au dovedit într-o importantă măsură capacitatea de a controla intenții şi decizii politico-militare esențiale în momente hotărâtoare pentru destinele României.

După cel de al doilea război mondial, pe „tabla de şah“ a confruntărilor din domeniul activității de informații un loc central l-au ocupat acțiunile îndreptate împotriva regimurilor comuniste. După instaurarea regimului comunist în România, serviciile secrete engleze au acționat în continuare încercând să valorifice tradiția acumulată în perioada anterioară, ceea ce a facilitat organelor române de contraspionaj dejucarea unui număr important de acțiuni.

Urmărind informații cu caracter politic, culegerea de date din sectorul ştiințific şi economic, provocarea unor „defecțiuni“ în rândul unor înalți demnitari şi ofițeri superiori, serviciile secrete engleze au colaborat din plin cu serviciile secrete americane în cadrul strategiei anticomuniste globale a S.U.A. pe spațiul României.

*

Serviciile secrete britanice au oferit, prin întreaga lor istorie, un model de organizare şi acțiune care a constituit o sursă de inspirație pentru instituțiile similare din numeroase state ale lumii. Însemnătatea serviciilor engleze este evidențiată şi prin vocabularul specific al activității de informații, numeroşi termeni provenind din limba engleză, aşa cum sunt, de exemplu: *illegal agent* (un agent care lucrează clandestin,fără acoperire oficială), *legal agent* (membru al personalului unei ambasade), *disinformation* (manipularea unui adversar prin furnizarea de documente sau ştiri false), *mole* (un agent infiltrat într-o țară străină, termen utilizat pentru prima oară de Francis Bacon,1561-1626) şi multe alte cuvinte făcând parte din ceea ar putea fi un „limbaj al secretului”.

Cunoaşterea istoriei comunității informative a Marii Britanii este neapărat necesară celor care vor să înțeleagă în adevărata ei

complexitate istoria acestei țări care a jucat un rol de prim rang pe arena mondială.

GHID RECAPITULATIV

1. Istoria serviciilor secrete este o disciplină relativ nouă, a cărei constituire a fost îngreunată de incertitudinea crescută care planează asupra documentelor pe care le are la dispoziție. Gradul de relativitate a reconstituirilor şi analizelor pe care le formulează rămâne în continuare sporit şi creşte o dată cu referința la evenimentele apropiate de timpul nostru. Cu toate acestea, există în domeniu o vastă literatură în cadrul căreia, asupra unor acțiuni, personalități şi determinări ale cursului istoriei generale, s-a stabilit un consens. Aşadar, istoria este şi istoria serviciilor secrete şi a activității lor.

2. Literatura de specialitate consideră că interesul pentru culegerea de informații este tot atât de vechi cât de veche este omenirea. Spionajul este, la fel, una din cele mai vechi meserii din lume. Existența acestuia este semnalată încă înaintea existenței statelor.

3. Abordarea teoretică sistematică în legătură cu puterea obținută asupra adversarului prin stăpânirea informației aparține antichității orientale. Generalul chinez SUN-TZU a elaborat o serie de principii fundamentale privind folosirea agenților secreți ca o componentă a „artei războiului“ într-o lucrare care poartă acest nume şi a cărei celebritate nu a încetat să crească de la alcătuirea ei în secolul VI î. Hr.

Cea mai răspândită carte a lumii, Biblia, cuprinde şi ea o serie de pasaje referitoare la activități specifice activității de culegere a informațiilor.

4. În ceea ce priveşte arealul european, se trece mai uşor cu vederea contribuția civilizației dacice şi apoi a celei bizantine la dezvoltarea „artei informațiilor“.

5. Edificarea statutului de mare putere al unor state aflate în raporturi concurențiale pe continent în secolele XIV-XVI a condus la fenomenul instituționalizării activității de informații. Întâietatea în acest domeniu aparține Angliei şi este uşor de înțeles dacă acest fapt este văzut în relație cu celelalte coordonate ale evoluției societății şi statului englez.

6. Întemeietorul primei organizații care avea drept scop culegerea de informații a fost Francis Walsingham. Serviciul secret înființat de el în 1573 a fost finanțat prin eforturi personale şi a adus

servicii inestimabile coroanei engleze în conflictele cu Spania şi Franța.

7. Experiența acumulată a fost valorificată în perioada Revoluției engleze în scopul apărării cuceririlor revoluționare şi, apoi, a regimului personal instaurat de Oliver Cromwell. Condus din 1653 de John Thurloe, care cumula un număr important de funcții executive, serviciul secret s-a perfecționat organizatoric şi şi-a sporit eficiența. Dominația Angliei pe continent şi pe mările lumii îşi găseşte o explicație şi în activitatea redutabilă a acestui serviciu.

Constituirea Marii Britanii şi a uriaşului său imperiu colonial nu poate fi concepută în afara istoriei serviciului secret. Valoarea acestui serviciu a fost şi o urmare a recrutării agenților săi din rândurile aristocrației şi ale intelectualității, ceea ce va deveni o tradiție şi în epoca modernă şi contemporană.

8. După o perioadă de stagnare organizatorică, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea a avut loc o revigorare a activității de informații. În ultimele două decenii ale secolului XIX s-au înființat „Departamentul topografic şi statistic“, „Serviciul special“, „Serviciul de Informații al marinei“ şi structuri informative în cadrul unor ministere şi instituții.

9. Anul 1909 a adus cu sine, în contextul creşterii pericolului german şi al creionării celor două coaliții europene, înființarea în cadrul „Serviciului Secret de Informații“ a „Biroului serviciului secret“ care, funcțional, s-a împărțit în două secții: M.I.6 (spionaj) şi M.I.5 (contraspionaj).

Noile structuri create au beneficiat de conducători competenți, de o finanțare adecvată şi de o legislație clară, ceea ce le-a permis ca, o dată cu începerea războiului, să anihileze spionajul german şi să acționeze ofensiv şi eficient atât în Europa, cât şi pe continentul american. Contribuții importante au fost aduse în direcția folosirii femeilor ca agenți secreți şi în ceea ce priveşte metodele şi tehnicile activității de spionaj şi contraspionaj.

10. Valorificând capacitățile unor personalități culturale şi ale unor tineri intelectuali entuziaşti, la sfârşitul primului război mondial, serviciile secrete britanice au contribuit din plin la instaurarea dominației engleze în Orientul Mijlociu, în lumea arabă (exemplul ilustrativ este cazul colonelului Thomas Edward Lawrence, ofițer al M.I.6).

O slăbiciune a primei perioade de după război a fost atenția redusă acordată ofensivei comuniste, ceea ce a permis serviciilor

secrete sovietice desfăşurarea unor acţiuni de penetrare a mediilor politice la cel mai înalt nivel.

11. In anii celui de al doilea război mondial, serviciile britanice au dat măsura valorii lor. Înfiinţarea S.O.E. a constituit răspunsul practic la îndemnul de „a da foc Europei“ prin acţiuni de război economic şi sabotaj. Succese spectaculoase în această perioadă au fost: cazul Rudolf Hess, cazul Wilhelm Canaris, Operaţiunea „Mincemat“, organizarea reţelei „Lucy“ şi organizarea colaborării cu serviciile secrete americane.

12. Activitatea serviciilor secrete britanice în perioada Războiului rece a fost marcată de realizări importante, dar şi de eşecuri răsunătoare. În capitolul succese sunt cuprinse „cazul Penkovski“ şi acţiunile de contracarare a spionajului sovietic în anii 1971 şi 1983. Eşecuri notabile au fost „cazul Profumo“ şi mai ales „cazul celor cinci de la Cambridge“.

13. Comunitatea informativă britanică cuprinde în zilele noastre cinci servicii secrete: Serviciul Secret de Informaţii, Serviciul de contrainformaţii, Centrala Guvernamentală de Comunicaţii, Corpul de Informaţii al Armatei şi Secţia Specială.

Controlul parlamentului şi al societăţii civile asupra acestor servicii este destul de redus. Serviciile secrete britanice beneficiază de sprijinul presei şi al populaţiei.

Particularităţile comunităţii informative britanice sunt secretizarea, tradiţia, capacitatea de adaptare, profesionalismul şi metodologia.

14. Serviciile secrete britanice au acţionat în spaţiul românesc începând de la sfârşitul secolului al XVII-lea. Interesul pentru această zonă a fluctuat în contextul evoluţiilor de pe plan internaţional. Intensificarea activităţii serviciilor secrete britanice în România începe o dată cu primul război mondial, miza fiind rezervele de petrol. În perioada interbelică, serviciile secrete britanice şi-au consolidat poziţia în România, beneficiind şi de simpatiile unor importante personalităţi politice, ofiţeri superiori şi funcţionari publici de rang înalt, precum şi de orientarea favorabilă a opiniei publice româneşti în raport cu Anglia. Beneficiind de aceste atuuri, serviciile britanice au obţinut o serie de succese în spaţiul românesc şi în anii celui de al doilea război mondial. Ilustrativ în acest sens este „Operaţiunea Autonomus“. Perioada „Războiului rece“ a fost marcată de o confruntare permanentă cu serviciul de contraspionaj român, succesele alternând cu eşecurile. În contextul verdictului dat de istorie, războiul

din umbră a dat câştig de cauză serviciilor engleze aliate cu cele ale S.U.A. în ofensiva globală împotriva comunismului.

15. Istoria serviciilor secrete britanice oferă o serie de învățăminte în plan general. Eficiența activității desfăşurate de ele s-a datorat preocupării manifestate de factorul politic pentru buna lor organizare, la baza căreia a stat îmbinarea necesităților de modernizare cu tradiția. Serviciile secrete britanice şi acțiunile desfăşurate de ele au constituit sursă de inspirație pentru numeroase astfel de instituții create în multe țări în epoca modernă. Acțiunile serviciilor secrete britanice au influențat cursul a numeroase evenimente care s-au derulat în istoria Angliei, a cărei complexitate nu poate fi înțeleasă fără a studia şi istoria acestor servicii.

Recomandări pentru activitatea de învățare independentă

Alcătuiți un eseu având următoarea temă:

1. Argumente pentru studierea istoriei serviciilor secrete.
2. Importanța lucrării *Arta războiului* pentru istoria serviciilor secrete.
3. Analizați unul din cazurile prezentate din perspectiva influenței asupra evenimentelor istorice.
4. Activități desfăşurate de serviciile secrete britanice în România în perioada celui de-al doilea război mondial.

TESTE DE AUTOEVALUARE

I. **Alegeţi varianta de răspuns corectă:**

1. Termenul „spionaj“ provine în limba română din:
a) Italiană
b) Franceză
c) Germană

2. Vechimea spionajului ca activitate umană îşi are începuturile în:

a) preistorie
b) antichitate
c) evul mediu

3. Prima lucrare care abordează principiile spionajului datează din secolul:

a) V î. Hr.
b) VI î. Hr.
c) V d. Hr.

4. Lucrarea generalului chinez Sun Tzu se intitula:

a) Arta militară
b) Arta informațiilor
c) Arta războiului

5. Capitolul dedicat spionajului în lucrarea lui Sun Tzu se referă la folosirea:

a) propagandei
b) metodelor de criptare
c) agenților secreți

6. Cine a folosit pentru prima dată conceptul „arta informațiilor“:

a) Sun Tzu
b) Francis Walsingham
c) Allen Dulles

7. În Europa, primele preocupări privind instituționalizarea activității de informații datează din secolele:

a) XII-XIV
b) XIV-XVI
c) XVII-XVIII

8. Primul serviciu de informații britanic a fost creat în anul:

a) 1563
b) 1573
c) 1583

9. Documentul intitulat „proiect pentru obținerea de informații din Spania“, datând din 1597, a fost elaborat de:

a) Regina Elisabeta I
b) Nicholas Throgmorton
c) Francis Walsingham

10. Câte funcții ministeriale cumula şeful serviciului secret britanic, John Thruloe, în 1653:

a) Nici una
b) Două
c) Trei

11. Pentru culegerea de informații în Scoția, scriitorul Daniel Defoe a folosit metoda:

a) Analizei matematice
b) Sondajului de opinie
c) Observației

12. „Departamentul topografic şi statistic“ a fost înființat în anul:

a) 1883
b) 1889
c) 1902

13. În anul 1887 a fost înființat:

a) Serviciul de Informații al Marinei
b) Comitetul pentru Informații Externe
c) Biroul de Informații al Armatei

14. M.I.5 şi M.I.6 au fost create în anul:

a) 1871

b) 1902
c) 1909

15. La înființarea sa, M.I.6 a fost condus de:

a) Vernon Kell
b) Mansfield Cumming
c) Winston Churchill

II. **Alegeți din lista de mai jos numai formulările adevărate:**

1. M.I.5 şi-a pierdut o mare parte din arhivă în urma unui bombardament din anul 1940.
2. S.O.E. a fost înființat în urma unei inițiative aparținând lui Winston Churchill.
3. S.O.E. avea ca sarcină principală descifrarea codurilor inamice.
4. Wilhelm Canaris, şeful Abwehr, dorea să colaboreze cu serviciile secrete britanice.
5. Serviciile secrete britanice nu au folosit, în timpul celui de al doilea război mondial, personal feminin.
6. „Operațiunea Mincemat“ a fost un eşec.
7. Colaborarea între serviciile secrete britanice şi cele americane a fost asigurată, între 1940-1946, de William Stephenson.
8. „Lucy“ era numele de cod al şefului unei rețele britanice pe continent, Rudolf Roessler.
9. Serviciile Secrete britanice şi-au redus activitatea în Europa de Est la sfârşitul războiului.
10. Serviciile Secrete britanice au reuşit să recruteze un ofițer G.R.U., colonelul Oleg Penkovski.
11. Cazul George Blake a fost o altă reuşită a serviciilor de spionaj engleze.
12. Cel mai usturător eşec din istoria serviciilor secrete britanice l-a constituit activitatea grupului celor cinci de la Cambridge.
13. Membrii „grupului de la Cambridge“ au acționat în virtutea unor idealuri umaniste.
14. Comunitatea informativă britanică este alcătuită din cinci servicii secrete.
15. Parlamentul englez exercită un control activ asupra serviciilor secrete.

16. Cultivarea tradiției reprezintă una din particularitățile serviciilor secrete britanice.

17. Interesul serviciilor secrete britanice pentru spațiul românesc este documentat încă din secolul XVI.

18. Serviciile secrete britanice au fost complet anihilate de S.S.I.-ul condus de Eugen Cristescu.

19. „Operațiunea Autonomus“ a avut ca scop penetrarea nivelurilor superioare ale deciziei politico-militare din România.

20. „Operațiunea Autonomus“ a fost un joc operativ care a eşuat.

Răspunsri

I.1a; 2a; 3b; 4c; 5c; 6c; 7b; 8b; 9c; 10b; 11b; 12b; 13a; 14c; 15b.
II. 1; 2; 4; 7; 8; 10; 12; 14; 16; 19.

Bibliografie

Buzatu, Gheorghe, *Războiul mondial al spionilor (1939-1989)*, Editura B.A.I., Iaşi, 1991.

Cristea, Radu, *Spionajul şi contrasiponajul pe înțelesul tuturor*, Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 2000.

Faligot, Roger, Kauffer, Remy, *Istoria mondială a serviciilor secrete*, Editura Nemira, 2000.

Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Antet XX Press, Bucureşti, 2000.

Ureche, Marian, Rogojan, Aurel, *Servicii secrete străine*, vol. I, Editura PACO, Bucureşti, 1999.

SERVICIILE SECRETE FRANCEZE

Activitatea de informații în istoria Franței – din antichitate în epoca modernă

În istoria lumii, Franța a fost o mare putere culturală, politică, economică şi, implicit, în războiul secret. Ca mare putere, în plan extern, Franța s-a manifestat activ în direcția „asumării responsabilității sale istorice".

Tradițiile istorice privind activitatea de informații coboară în timp până în epoca ocupării Galiei de către romani, în secolul I î. Hr., şi transformării ei într-o provincie condusă de un Proconsul.

Epoca carolingiană (751-987) marchează apariția în cadrul birocrației instituționale a unor *consilieri* care aveau printre alte misiuni şi pe aceea de supraveghere a străinilor, activitate ce presupunea organizarea unor acțiuni cu caracter informativ.

Hugo Capet (987-996) a înființat poliția Parisului, care avea şi atribuții de supraveghere. Domnia lui *Filip al II-lea August* (1180-1223) a adus, în contextul consolidării şi expansiunii statului francez, o creştere a interesului față de activitățile de informații în domeniul militar.

Filip cel Frumos (1285-1314) s-a implicat direct în selectarea unor oameni de încredere pe care să-i folosească în misiuni confidențiale în țară şi în regatele vecine. Cronica domniei acestui rege consemnează prima operațiune complexă de recrutare a unui agent special din rândul nobilimii engleze: Sir Thomas Tuberville. Căzut prizonier şi anchetat cu stăruință pentru a se obține informații cu privire la curtea engleză, el este în cele din urmă determinat să colaboreze cu francezii, care au îmbinat şantajul cu oferta unor generoase stipendii. Misiunea încredințată a fost aceea de a obține informații de la curtea lui Eduard I (1272-1307) şi de a-i instiga pe galezi şi scoțieni să se răscoale. Ajuns consilier regal, Tuberville este

deconspirat ca urmare a interceptării unei scrisori trimise în Franța şi este condamnat la moarte. Episodul este semnificativ prin prisma informațiilor referitoare la preocuparea sistematică a curții franceze de a avea întâietatea şi în planul războiului secret. Această preocupare îşi va da roadele şi în confruntarea cu papalitatea şi cu Ordinul templierilor, care a implicat contrapunerea funcțiilor structurilor informative laice cu cele informative ale bisericii catolice. Deşi rezultatele obținute au fost pozitive, nu s-a ajuns la constituirea unor structuri specializate atât din lipsă de fonduri, cât mai ales din reticența justificată de etica cavalerească a timpului, care condamnă astfel de îndeletniciri ca fiind neonorabile. În cele din urmă, pragmatismul a prevalat asupra reticențelor de ordin moral. Istoria domniei lui Ludovic al XI-lea (1461-1483) consemnează existența unui adevărat „serviciu de informații externe“ al regelui, care plătea generos membri ai Consiliului Regal englez pentru a obține informații din intimitatea regelui englez Eduard al IV-lea (1471-1483). Perioada domniei regelui Henric al IV-lea (1589-1610) a adăugat acumulărilor anterioare *accentuarea laturii contrainformative în activitatea de informații* în contextul frecventelor comploturi urzite de Spania şi Ordinul iezuiților pentru a-l înlătura pe regele care revenise la catolicism pentru a înfrânge rezistența Parisului, ultimul obstacol între el şi tronul Franței. Cu toate eforturile, la 13 mai 1610, Henric al IV-lea a căzut victimă unui atentator, în spatele căruia se aflau iezuiții. Acesta, pe nume Ravaillac, a fost judecat la ordinul Mariei de Medici, pentru a apărea ca singurul vinovat şi a şterge urmele complotului.

Instituționalizarea primelor structuri informative – rolul lui Armand Jean du Plessis, cardinal şi duce de Richelieu

Primele structuri informative cu obiective şi sarcini precise, cu o selecție specială a personalului, cu compartimente specializate, cu un incipient caracter profesionalizat sunt creația cardinalului de Richelieu, cel care a condus cu adevărat Franța vreme de 18 ani (1624-1642) în timpul domniei lui Ludovic al XIII-lea (1610 -1643).

Richelieu a fundamentat triada activității informative moderne care presupune:

- *a şti*, adică a *culege informații*;
- a împiedica adversarul să te cunoască, adică *a desfăşura activitate contrainformativă*;
- a face ca adversarul să fie greşit informat, adică *a practica dezinformarea*.

Din poziția sa de prim-ministru, Richelieu a avut la îndemână toate pârghiile pentru a crea un sistem coerent în cadrul activității de informații, mai ales în ceea ce priveşte producerea acestora şi valorificarea lor în actul de guvernare. În acest sens, el a creat *în plan intern* o rețea informativă cu două ramuri: una având sarcini generale pentru depistarea nemulțumiților şi răzvrătiților şi alta care avea ca scop supravegherea mediilor curții regale. Concomitent, a fost edificată şi o *rețea externă* care acoperea nevoile informative, în special în spațiul englez şi spaniol. Tot Richelieu a instituit şi o serie de reguli care stăteau la baza organizării şi activității serviciului secret:

- conspirarea agenților şi secretizarea activității;
- recompensarea generoasă a agenților;
- obținerea în timp util a informațiilor;
- valorificarea operativă şi integrală a informațiilor utile.

Conducerea serviciului secret a fost încredințată călugărului de origine engleză Joseph de Tremblay, din Ordinul capucinilor, personalitate cu calități remarcabile, unul dintre cei mai valoroşi oameni de informații ai Franței. Conform viziunii lui Richelieu, activitatea de informații se va desfăşura, ca şi diplomația, pe baza principiului rațiunii de stat care excede opiniilor personale, intereselor de grup şi abordărilor afective.

In plan extern, activitatea serviciului secret a fost puternic implicată în transpunerea în practică a intereselor Franței în politica de realizare a „echilibrului european“. Evaluările informative asupra situației din Sfântul Imperiu German au folosit pentru determinarea implicării Suediei în Războiul de 30 de ani (1618-1648), iar apoi, tot prin intermediul Suediei, în direcția compromiterii comandantului suprem al armatelor imperiale, generalul Wallenstein, care asigurase supremația armatelor germane în confruntările de până atunci. Înlăturarea acestuia de către împăratul Ferdinand al II-lea (1619-

1637), ca urmare a suspiciunilor alimentate de serviciul secret francez, a dezinformării şi compromiterii sale, a contribuit decisiv la modificarea cursului evenimentelor la capătul cărora Imperiul german va suferi o înfrângere catastrofală, iar Franța şi Suedia vor beneficia de roadele păcii westfalice, moment de graniță în istoria Europei.

Practica serviciului secret francez s-a evidențiat şi prin apelul frecvent la „oamenii în sutană“ şi prin recrutarea succesivă a favoritelor regelui, aflate foarte aproape de cea mai importantă „sursă“ de informații confidențiale.

Succesorul lui Richelieu, *Jules Mazarin*, devenit cardinal în 1641, a ocupat funcția de prim-ministru între 1643 şi 1661, calitate în care a continuat opera înaintaşului său în domeniul activității de informații. Dimensiunea externă a activității serviciului extern capătă o importanță din ce în ce mai mare în consonanță cu statutul de putere hegemonică a Franței în Europa. Perioada Mazarin a însemnat dezvoltarea activităților de criptare şi decriptare în cadrul serviciului secret.

Ludovic al XIV-lea (1643-1715), la rândul său, a acordat o atenție specială activităților secrete, implicându-se direct în reorganizarea structurilor serviciului secret. S-a înființat, astfel, în cadrul Ministerului de Război, un serviciu special de informații şi contrainformații militare. Pe de o parte, se urmăreau informațiile militare din spațiul german, pe de altă parte se asigura protecție contrainformativă ofițerilor francezi de rang înalt, posibile ținte ale spionajului german.

Pentru identificarea spionilor care acționau în mediile civile s-a creat un *organism informativ în cadrul poliției*, care acționa în mediile lumii interlope. Tot în cadrul poliției funcționa şi o secție cu atribuții de poliție secretă regală.

Ludovic al XIV-lea a pretins, spre deosebire de Richelieu, ca şi diplomații să desfăşoare activități cu caracter informativ pe timpul îndeplinirii misiunii lor. Mai ales în ceea ce priveşte politica externă engleză s-au făcut eforturi pentru ținerea acestora sub control, dezvoltându-se dimensiunea de alcov a spionajului desfăşurat de francezi la curtea regelui Carol al II-lea (cazul ducesei d'Aubigny, fostă favorită a lui Ludovic al XIV-lea, care a devenit amanta lui Carol

al II-lea, dar şi ducesă de Portsmouth , influenţând semnificativ atitudinea acestuia faţă de Franţa).

Ludovic al XV-lea (1715-1774), consolidând reţeaua informativă externă, imaginează pentru prima dată mecanisme contrainformative în exterior, care aveau drept sarcină supravegherea celor cu misiuni de spionaj.

Printre spionii lui Ludovic al XV-lea s-au numărat personaje celebre ale epocii, precum: *Jeanne Antoinette Poisson* (1721-1764), favorită a regelui, mai bine cunoscută sub blazonul de Marchiza de Pompadour, căreia i s-a încredinţat răspunderea coordonării activităţii de interceptare a corespondenţei interne şi externe; *Cassanova*, un as al spionajului de budoar, sau celebrul muzician *Pierre Caron de Beaumarchais* (1732-1799), specialist în acţiuni de influenţă. El a fost şi unul dintre agenţii secreţi francezi care au sprijinit aprovizionarea cu arme a coloniilor engleze din America în timpul Războiului de independenţă.

Şeful poliţiei, inclusiv al poliţiei politice, începând cu anul 1659, a fost Antoine Sartine, care a edificat reţele informative inclusiv în exterior, acoperind Spania, Anglia, Germania şi Rusia, dispunând de un număr de agenţi impresionant.

Realizarea obiectivului principal al politicii externe franceze, menţinerea echilibrului între puteri şi a păcii, a fost posibilă în cea mai mare parte datorită serviciului secret al lui Ludovic al XV-lea, care cuprindea aproape în întregime Europa.

Evenimentele care au condus la *declanşarea revoluţiei în anul 1789* au demonstrat existenţa unor importante carenţe în organizarea serviciilor secrete franceze în timpul domniei lui Ludovic al XVI-lea (1774-1792). Este vorba în special de supradimensionarea laturii externe în activitatea acestora, precum şi de focalizarea în plan intern pe dimensiunea spionajului de alcov. Nu se poate însă invoca lipsa informaţiilor cu privire la exploziva situaţie socială internă. Ineficienţa şi panica ce par a fi marcat serviciile de informaţii în legătură cu acest aspect se datorează principalului factor politic de decizie: regele, care de altfel a generat o veritabilă paralizie instituţională prin atitudinea sa ambiguă şi deciziile adesea eronate. Un alt aspect care trebuie luat în seamă se referă la faptul că serviciile de informaţii reflectă, în

general, starea societăţii în care funcţionează. Din această perspectivă, considerăm că serviciile secrete nu ar fi putut să oprească cursul evenimentelor.

Odată instaurată, puterea revoluţionară a avut şi ea nevoie de structuri secrete pe care şi le-a creat rapid şi cărora le-a fixat ca obiectiv primordial apărarea schimbărilor şi înfăptuirilor revoluţionare. În condiţiile temerilor exacerbate de posibilitatea unor acţiuni contrarevoluţionare, latura represivă a acestor noi organe de informaţii s-a aflat în prim plan. Crearea noilor structuri secrete a început prin recrutarea unor noi agenţi pe baza criteriului loialităţii faţă de revoluţie. Deşi iniţial numărul agenţilor era redus, s-au obţinut succese importante în confruntarea cu adversarii.

Pe măsură ce puterea revoluţionară se întărea, s-a întărit organizatoric şi serviciul de informaţii care, după instaurarea Comitetului Salvării Publice, în perioada terorii revoluţionare, a beneficiat de un buget lunar de aproximativ 1,4 milioane livre. Nucleul de conducere al activităţilor de informaţii se afla la Ministerul de Externe, unde erau primite toate rapoartele întocmite de o comisie interministerială, o parte însemnată a acestora fiind trimise Comitetului Salvării Publice.

Principala direcţie de activitate era îndreptată înspre cunoaşterea stării de spirit a populaţiei pentru a se putea înăbuşi în faşă orice fel de conspiraţie. Această misiune era executată de *agenţi ambulanţi* şi *agenţi aflaţi în posturi fixe* care supravegheau cluburile, cafenelele, barurile, hotelurile, pieţele etc. Urmărirea străinilor constituia o componentă importantă a acestei *supravegheri generale*.

O altă categorie de *agenţi* îşi desfăşura activitatea *în cadrul armatei*, urmărind starea de spirit şi asigurând protecţia ofiţerilor.

Sub acoperire diplomatică acţionau *agenţii exteriori*, care trebuiau să cuprindă în rapoartele lor informaţii exhaustive asupra situaţiei din ţările în care acţionau.

Activitatea de propagandă constituia o componentă de prim rang în activitatea tuturor categoriilor de agenţi şi era îndreptată în direcţia obţinerii sprijinului opiniei publice interne şi internaţionale faţă de regimul revoluţionar, precum şi pentru contracararea propagandei contrarevoluţionare.

Perioada napoleoniană în istoria serviciilor secrete franceze

Napoleon Bonaparte este una din personalitățile politice care a acordat o atenție specială activității de informații. El însuşi considera că succesele sale, mai ales în plan militar, s-au datorat în mare măsură unor calcule bazate pe „informații exacte“. Atât timp cât crezul său privitor la importanța informațiilor nu l-a părăsit, succesul a fost de partea sa. Beția puterii i-a obturat la un moment dat această credință şi acest lucru i-a apropiat sfârşitul.

Primele preocupări ale lui Napoleon în ceea ce priveşte organizarea unui serviciu secret cu atribuții în domeniul militar datează din perioada campaniei din Italia. Posibilitățile destul de limitate ale acestui serviciu au fost extinse cu ajutorul unui *bancher elvețian, Haller*, folosit în calitate de consilier, dar şi prin implicarea personală a lui Napoleon în culegerea de informații în cadrul audiențelor zilnice în care primea persoane din cele mai diferite medii şi prin sprijinul oferit de susținătorii săi corsicani.

Încă de pe acum s-a evidențiat o idee strălucită a lui Napoleon şi anume aceea de a identifica, selecționa şi ataşa pe lângă *corpurile sale expediționare* specialişti din cele mai variate domenii de activitate, ale căror cunoştințe şi experiență au fost valorificate pe deplin, dovedindu-şi în numeroase situații utilitatea.

Acest serviciu secret embrionar a fost reorganizat rapid într-o nouă structură denumită „Biroul Secret“, care avea două secții: generală şi politică. Biroul îi prezenta zilnic lui Napoleon o sinteză informativă completă. Avea atribuții informative circumscrise teritoriilor ocupate, urmărind mişcările opoziționiste de eliberare. Agenții săi desfăşurau activități cu caracter informativ în mediile străinilor rezidenți la Paris. Acest serviciu secret a inițiat şi participat deopotrivă la „jocuri operative“ în scopul dezinformării adversarilor prin intermediul agenților dubli.

O masă de informații extrem de prețioasă, exploatată din plin de Napoleon, a fost obținută de serviciul public poştal. Cu ajutorul *directorului acestui serviciu, La Valette*, s-a creat un centru de control al corespondenței numit „Cabinetul Negru“, cu baza la Paris şi cu filiale la Roma, Torino, Amsterdam şi în alte mari oraşe vest-europene. Exploatarea acestei vaste rețele l-a transformat, practic, pe La Valette într-un al doilea ministru de interne şi unul dintre şefii contraspionajului francez. În structurile *Cabinetului Negru* au fost încadrați, din dispoziția lui Napoleon, agenți consistent remunerați, care raportau starea de spirit şi nemulțumirile exprimate în cercurile politice şi diplomatice. Aceşti agenți erau persoane cu poziții sociale importante şi, ca urmare, cu mari posibilități informative,

care efectuau şi analize însoţite de recomandări. Ei erau capabili să efectueze, totodată, o eficientă activitate de dezinformare sau de influenţă.

Calitatea deosebită a activităţii desfăşurate de La Valette i-a adus acestuia promovarea în calitatea de şef al spionajului.

Unul din cei mai competenţi oameni de informaţii ai epocii, personalitate remarcabilă a istoriei serviciilor secrete, *Joseph Fouché*, a fost instalat de Napoleon în fruntea Ministerului Poliţiei Generale, căruia i-a fost restructurată radical activitatea. Sub conducerea lui Fouché, noul ministru avea în organigrama sa şi un *serviciu secret cu atribuţii de contraspionaj*, care includea şi *Cabinetul Negru*.

In perioada Imperiului au mai funcţionat concomitent alte două servicii secrete. Unul avea ca obiectiv principal informaţiile militare şi a fost condus din 1805 de *Karl Schulmeister*. Celălalt se ocupa de spionaj în afara Franţei sub acoperirea ambasadelor şi era condus de ministrul de externe (mai mulţi ani în fruntea lui s-a aflat Talleyrand).

Deşi cele trei servicii aveau stabilit un obiect de activitate distinct, în practică acţiunile desfăşurate de fiecare dintre ele încălca adesea „zona“ celorlalte, în acest sens excelând serviciul condus de Fouché care era omniprezent. Astfel, informaţiile care ajungeau la Napoleon erau rezultatul unor verificări încrucişate care le confereau un grad sporit de verosimilitate.

Ponderea Serviciului de Contrainformaţii în sistemul informativ francez a făcut din Joseph Fouché un simbol al serviciilor secrete. În mod pragmatic, el considera că statul şi regimul politic au drept principal sprijin activitatea poliţiei secrete care printr-o supraveghere eficientă asigura controlul asupra întregii societăţi. Urmărind acest program, Fouché a creat o vastă reţea de agenţi prin care controla mediile elitei conducătoare, inclusiv anturajul Împăratului, ceea ce, evident, i-a conferit şi un rol pe măsură în cadrul sistemului decizional la cel mai înalt nivel.

Poliţia secretă, organizată la nivelul imperiului pe patru sectoare geografice, cuprindea patru dimensiuni informative: Diviziunea pentru afaceri rezervate, Siguranţa generală şi poliţia secretă, Diviziunea pentru problemele libertăţii individuale şi ale presei, Diviziunea pentru problemele emigranţilor şi două compartimente de suport logistic: Contabilitate şi Arhive.

In activitatea acestor diviziuni se aplica strict principiul compartimentării şi al secretizării. Fouché a instituit şi a aplicat în activitatea serviciului său principiul obiectivităţii, excluzând provocarea şi plasând în prim plan prevenirea infracţiunilor. El considera că mai important decât a pedepsi era de a aduna dovezi prin interogarea cu „blândeţe şi circumspecţie“ a celor ce puteau furniza informaţii.

Metodele folosite în activitatea poliției secrete erau cele care şi astăzi sunt considerate ca tradiționale: agentura, supravegherea secretă, interceptarea corespondenței, investigația şi strângerea probelor, cercetarea polițienească (judiciară), valorificarea datelor aflate în arhivele evidenței operative.

Existența acestor arhive era o noutate impusă de Fouché care a permis evaluarea evolutivă şi comparativă a fenomenelor, diagnoza şi prognoza. Apelul la evidențele arhivate a condus şi la economii substanțiale de resurse, sistemul fiind valabil şi astăzi.

Tot în materie de evidențe, o inovație promovată de Fouché a fost aceea a dosarului individual. Acesta conținea toate datele referitoare la o persoană şi la legăturile acesteia. Toate dosarele codificate, numerotate şi înregistrate erau strânse într-un fişier general.

Fouché a creat în premieră şi evidențele operative ale serviciului de poliție. Acestea cuprindeau: evidența informatorilor; lista suspecților şi a persoanelor importante pentru regim; lista persoanelor cu antecedente privind organizarea de comploturi şi atentate şi a altor criminali; lista organizațiilor subversive înființate de cetățeni francezi în străinătate. Toate informațiile erau stocate într-un fişier general structurat pe patru categorii: a) evidența surselor; b) evidența persoanelor suspecte; c) evidența persoanelor cu antecedente; d) evidența francezilor din străinătate constituiți în organizații subversive.

Această aparent stufoasă birocrație a revoluționat concepția despre munca de informații. Cunoaşterea diferitelor probleme nu mai era secvențială, ci oferea imaginea sistemică, de ansamblu. Exista posibilitatea efectuării unor analize pe cazuri, probleme sau spații, ceea ce permitea adaptarea rapidă a dispozitivelor de informații tocmai în sensul prevenirii. Sistemul i-a folosit şi lui Fouché personal, el autoprotejându-se prin folosirea şantajului pe care îl ridicase la rang de politică de stat.

Toate informațiile disponibile erau valorificate într-un *Buletin informativ* care era prezentat zilnic împăratului. Problemele care erau aduse la cunoştința lui Napoleon erau avizate de Fouché, destinatarul tuturor rapoartelor alcătuite de agenții secreți şau de persoane din administrație. Conținutul buletinului era discutat de Împărat cu şeful poliției, deoarece această informare era considerată o prioritate zilnică.

Un *alt serviciu de informații*, cu un rol foarte important în epocă a fost *cel militar*, condus de *Karl Schulmeister*. El s-a afirmat în câteva acțiuni spectaculoase, în urma cărora a fost recunoscută excepționala sa valoare de către Împărat, care spunea despre el că valorează singur cât un corp de armată. În 1805 a fost numit la conducerea serviciului de Informații militare.

Printre acțiunile la care a participat se numără *răpirea ducelui d'Enghien*, precum şi *infiltrarea în anturajul* comandantului armatei austriece, *generalul Mack*, care l-a numit şeful serviciului de informații al armatei austriece. În această calitate, Schulmeister l-a dezinformat sistematic pe comandantul austriac, făcându-l să participe la bătălia de la Ulm, unde era aşteptat de francezi. După înfrângerea zdrobitoare suferită, Mack a fost arestat şi învinuit de trădare. Acest caz este o dovadă a modului în care o acțiune desfăşurată de serviciile secrete poate conduce la dirijarea evenimentelor pe un curs dorit de cel care deține supremația în domeniul informației.

Inventivitatea, imaginația şi curajul lui Karl Schulmeister au fost extraordinare. El a reuşit penetrări în cele mai ermetice cercuri, evadări, recrutări spectaculoase, dezinformări şi acțiuni de influență. Toate reuşitele sale profesionale se împleteau cu trăsături de caracter printre care lealitatea ocupa un rol primordial. Devoțiunea față de împărat i-a adus răzbunarea din partea adversarilor. Austriecii l-au judecat şi l-au amendat cu o sumă echivalentă cu trei sferturi din averea sa.

Serviciul de Informații externe funcționa în cadrul Ministerului de Externe, având ca suport rețeaua diplomatică franceză. Noutatea pe care a adus-o Talleyrand în acest domeniu, în care francezii aveau tradiție, este aceea că el l-a modernizat şi l-a subvenționat consistent. El nu a manifestat nici un fel de reticențe în a folosi ambasadele şi personalul acestora în scopuri de spionaj, intrigi politice şi alte operațiuni specifice serviciilor secrete.

Premergător campaniilor militare, Talleyrand trimitea agenți sub acoperire diplomatică în țările vecine celei ce urma a fi atacată. Din perioada pregătirii campaniei în Rusia datează şi intensificarea interesului ministrului francez de externe pentru spațiul românesc. Pe de o parte, se acționa în direcția obținerii de informații privind societatea şi economia Principatelor, iar, pe de altă parte, erau căutate date privind agenții diplomatici ai domnitorilor români din capitalele europene întrucât prin intermediul acestora domnitorii obțineau informații care erau trimise mai departe la Istanbul, ceea ce le conferea o mare influență pe lângă conducerea Imperiului otoman în luarea deciziilor, mai ales în planul politicii externe.

Având în vedere puterea pe care o concentrau în mâinile lor Fouché şi Talleyrand, dovedindu-se şi un bun cunoscător al firii umane, fin psiholog, *Napoleon* şi-a organizat şi *un serviciu secret personal*, al cărui obiectiv era acela de a-i supraveghea şi controla pe şefii serviciilor secrete. Acțiunea lui Napoleon a fost benefică, el reuşind să adune dovezi care demonstrau caracterul duplicitar al unora din acțiunile întreprinse de cei

doi, mai ales în direcția lăsării deschise a unor punți de legătură cu monarhiștii. El i-a păstrat în funcție în continuare din motive de oportunitate politică şi a colaborat cu ei pe bază de constrângere. Totuşi cei doi au scăpat supravegherii lui Napoleon şi au colaborat cu țarul Rusiei, căruia i-au oferit informații, Talleyrand figurând pe statul de plată al serviciului de spionaj rus sub numele de cod „*Ana Ivanova*“. Acelaşi Talleyrand s-a pus şi în serviciul Austriei, furnizând şi acestei puteri informații secrete.

În explicația posibilă a unei astfel de situații se îmbină mai multe ipoteze, printre care faptul că şefii serviciilor de informații au perceput mai rapid şi au anticipat sensul evenimentelor precum şi faptul că puterea absolută a erodat capacitatea lui Napoleon de a rămâne racordat la o realitate pe care nu o mai accepta decât fardată în conformitate cu propria viziune. Pierzându-şi capacitatea de a fi un bun conducător, trădându-se pe sine, se poate aprecia că gestul lui Talleyrand nu mai era o trădare şi venea în întâmpinarea intereselor majore ale Franței. Dar faptul că acest gest a fost negociat financiar cu inamicul nu mai era un fapt onorabil. În concluzie, credem că se poate considera că sfârşitul lui Napoleon nu s-a datorat serviciilor secrete. Prin acțiunea lor, însă, şefii acestora au grăbit acest sfârşit, reuşind să obțină o situație mai favorabilă pentru Franța în planul relațiilor internaționale reconfigurate de Congresul de la Viena.

Declinul serviciilor secrete franceze (1815-1919)

Destrămarea Imperiului francez a fost însoțită de un recul în activitatea serviciilor secrete franceze a căror configurație va rămâne în continuare aceeaşi până la începutul primului război mondial.

Începutul declinului în activitatea serviciilor secrete coincide cu primii ani ai Restaurației, când *la nivelul cercurilor conducătoare a devenit cunoscută lista colaboratorilor poliției, inclusiv a agenților infiltrați în mişcarea regalistă. Acest lucru a afectat pe termen lung activitatea de informații* prin scăderea drastică a numărului persoanelor valoroase prin poziția lor socială sau prin funcțiile ocupate care acceptau să mai colaboreze cu serviciile secrete.

A avut loc, de asemenea, *o fărâmițare în plan organizatoric*, care a dus şi la scăderea eficienței. Serviciile secrete franceze nu mai erau capabile să îndeplinească sarcini majore şi din cauza faptului că serviciile secrete altădată inamice deveniseră acum „aliate“. Deşi s-au tras semnale de alarmă cerându-se, de exemplu, în 1860, înființarea unui Serviciu Central de Informații, activitatea a rămas precară până după războiul cu Prusia (1870/1871). Această precaritate a fost

generată şi de *o atitudine resentimentară faţă de activitatea serviciilor napoleoniene*, ceea ce a generat din partea conducătorilor o subapreciere a importanţei acestei activităţi, care a generat şi diminuarea severă a finanţării ei. Urmările au fost evidente în timpul războiului cu Prusia, iar în perioada ocupaţiei serviciul de contrainformaţii francez a fost practic desfiinţat.

S-au tras totuşi învăţăminte din această situaţie dezastruoasă şi, cu prilejul reorganizării Statului Major *în 1874, serviciul de contrainformaţii militare este restructurat, devenind „Biroul 2*", camuflat sub denumirea de „*Secţia Statistică*". În cadrul acestei structuri au fost absorbite serviciul de contrainformaţii din Ministerul Poliţiei şi cel de informaţii externe, aflat sub umbrela Ministerului de Externe. Rezultatele însă s-au lăsat aşteptate. Mai mult, noua structură informativă s-a aflat în centrul unui mare scandal politico-militar, cunoscut sub numele de *„cazul Dreyfus*". Condamnarea căpitanului Dreyfus, acuzat pe nedrept de spionaj în favoarea Germaniei, a sfâşiat societatea franceză împărţind-o în două tabere, a scos la iveală corupţia existentă la nivelul conducerii militare şi a demonstrat, o dată în plus, slăbiciunile serviciilor de informaţii franceze penetrate de spionajul german. În cadrul eforturilor de redresare a activităţii de informaţii a fost înfiinţat în 1882 *Serviciul de Spionaj Naval*. S-au făcut de asemenea eforturi financiare care au adus în preajma războiului serviciile secrete la un nivel aproape adecvat misiunii lor.

În timpul primului război mondial, angajarea serviciilor secrete franceze a fost de maxim efort, dar rezultatele au fost discutabile, atât în planul spionajului, cât şi al contraspionajului.

Printre *cazurile* mai cunoscute în legătură cu activitatea serviciilor secrete franceze *în timpul primului război mondial* se numără anihilarea agentei germane *Margarette Zelle (alias Mata Hari – „H21")* şi unele activităţi de spionaj desfăşurate de agenţii *Martha Richard* şi *Claude Lousset*.

Insistenta mediatizare a cazului Mata Hari, a cărui rezolvare nu s-a bazat pe argumente consistente, a servit însă consolidării prestigiului Biroului 2, care avea nevoie de a-şi restaura imaginea pozitivă în cadrul opiniei publice interne.

Se poate aprecia însă că activitatea serviciilor de informaţii franceze în perioada primului război mondial, mai ales în plan militar, nu a beneficiat de o strategie şi tactică necesare străpungerii dispozitivelor realizate de contraspionajul german.

Reorganizarea serviciilor secrete între cele două războaie mondiale

Biroul 2 a fost reorganizat în 1920 astfel: a) Serviciul de informații; b) Serviciul pentru studiul forțelor navale străine; c) Oficiul de prelucrare şi valorificare a informațiilor; d) Serviciul operativ curent; e) Grupul de cifru; f) Oficiul Juridic al problemelor de drept internațional.

Această organizare a condus la îmbunătățirea activității, fapt dovedit de materialele informative întocmite de Oficiul de valorificare a informațiilor, care au atras atenția Statului major şi înaltelor autorități asupra creşterii potențialului militar şi a pericolului german. Din 1935 Biroul 2 a beneficiat şi de conducerea unei personalități deosebit de competente, *colonelul Gauché*, care a perseverat în direcția îmbunătățirii analizei şi evaluării informațiilor. În concluziile informărilor prezentate, aproape că soma ca factorii politici să intervină pentru curmarea ascensiunii militarismului german.

In anul *1940 a survenit o nouă reorganizare a Biroului 2*, care a fost împărțit în două subunități: Biroul 2 (organism de conducere, centralizare şi evaluare a informațiilor şi Serviciul de Informații şi Contraspionaj – S.R.).

Conducerea politică franceză a beneficiat de informații corecte privind intențiile germane, dar nu le-a luat în considerare, urmările fiind bine cunoscute. Drept ilustrare a acestor afirmații trebuie menționat că Serviciul de Informații a beneficiat de serviciile unui agent al Wehrmachtului (O.K.W.), iar un alt agent a contribuit la operațiunea „Enigma“, de spargere a cifrului german.

După invadarea Franței, în *mai 1940, o parte a Biroului 2 a fost dislocată în Anglia*, iar *altă parte a rămas să activeze în țară* în cadrul „Armatei Armistițiului“.

În noiembrie 1942, germanii au desființat S.R.-ul pentru că au constatat că desfăşura activități împotriva lor. Un nucleu al acestui serviciu a continuat să funcționeze sub conducerea colonelului Louis Rivet, la Alger.

În cadrul structurii militare a „Forțelor Franceze Libere“ organizate la *Londra* de către „Comitetul Național francez“, condus de generalul De Gaulle, exista şi o structură de tipul Biroului 2, care din 1941 a căpătat denumirea de „Serviciul de Informații“ (S.R.). Lipsa cadrelor calificate şi a unor relații parteneriale corespunzătoare cu serviciile secrete britanice a condus la obținerea unor *rezultate*

modeste. O realizare totuşi foarte însemnată a fost aceea a reuşitei unificării mişcărilor de rezistenţă franceză atât în interior, cât şi în exterior şi punerea acesteia sub comanda unică a generalului De Gaulle. *Restructurat in 1942*, acest serviciu de informaţii va căpăta numele de *Biroul Central de Informaţii şi Acţiune (B.R.C.A.)*. Acesta era organizat pe trei compartimente: informaţii, acţiuni şi contraspionaj, organizate în opt secţii.

B.R.C.A. a beneficiat de activitatea unor agenţi voluntari care, deşi nu erau profesionişti, au obţinut rezultate remarcabile. Aşa a fost, de exemplu, „*colonelul Remy*“, alias Gilbert Renault, a cărui activitate a fost elogiată atât de generalul De Gaulle, cât şi de şeful M.I.6. Acelaşi serviciu a obţinut succese deosebite în organizarea reţelelor de tot felul în teritoriul ocupat al Franţei.

Reorganizate în 1943, serviciile secrete franceze care acţionau sub stindardul „Franţei libere“ şi sub conducerea lui Jaques Soustelle, având denumirea de *Direcţia Generală pentru Studii şi Cercetări (D.G.E.R.),* au beneficiat de experienţa serviciilor britanice, cât şi de atitudinea favorabilă activităţii de informaţii a personalităţii excepţionale care a fost generalul De Gaulle.

O viziune mondială – activitatea serviciilor secrete franceze în perioada războiului rece

Sub raport organizatoric, comunitatea serviciilor secrete franceze are o structură aparent stufoasă.

Există două organisme care îşi desfăşoară activitatea uzând de mijloace oficiale: „Centrul de analiză şi previziune“, aparţinând M.A.E., care acţionează prin intermediul reprezentanţelor diplomatice ale Franţei şi „Subcomitetul de informaţii economice“ cu caracter guvernamental interdepartamental, care acţionează în domeniul selecţiei informaţiilor economice prin care statul poate sprijini economia.

Serviciile care folosesc în activitatea lor mijloace speciale sunt structurile informative externe, interne, militare şi civile, precum şi organismele de coordonare. *Structurile externe* sunt: „Direcţia Generală a Securităţii Externe” (D.G.S.E.) şi „Direcţia Informaţiilor Militare“ (D.R.M.).

Structurile interne sunt civile: „Direcţia pentru Supravegherea teritoriului“ (D.S.T.); „Direcţia Centrală a Poliţiei Teritoriale“ (D.G.P.T.); „Informaţii Generale“ (R.G.); „Grupul de Intervenţii al Jandarmeriei Naţionale“ (G.I.G.N.) şi *militare*: „Direcţia pentru

protecția şi Securitatea Apărării"; „Biroul 2 – informații Militare". Organismele de coordonare sunt: „Grupul interministerial de control" (G.I.G.) şi „Secretariatul General al Apărării Naționale" (S.G.D.N.).

Acțiunile desfăşurate de Franța în plan extern, în conformitate cu tradiția afirmării statutului său de mare putere, s-au sprijinit şi pe activitatea *D.G.S.E.*, structură a comunității informative care acționează sub acest nume începând din 1982, fiind succesoarea unor structuri înființate încă din 1946, cu sarcini în domeniul spionajului. Are misiuni de culegere de informații în exteriorul țării asupra potențialelor pericole la adresa Franței din partea oricăror puteri, organizații şi persoane străine. Culege, de asemenea, informații politice, economice, militare, tehnico-ştiințifice şi de altă natură, necesare fundamentării liniei politice a guvernului. Desfăşoară acțiuni ofensive clandestine.

După ce s-a încercat demilitarizarea conducerii începând din 1993, la comandă au fost, din nou, numiți militari.

Subordonarea efectivă a directorului serviciului este față de preşedintele Franței, deşi formal D.G.S.E. se află în subordinea Ministerului Apărării.

D.G.S.E. sau „Piscina", cum este numită în argoul angajaților (denumire care a făcut vogă în literatura dedicată spionajului în Franța), a fost multă vreme instituția cea mai secretă din Franța. Acest lucru a avut multe efecte negative prin determinarea unui anumit grad de alienare față de lumea politică şi față de societatea civilă. Discreția absolută – care de altfel reprezintă o etichetă a profesionalismului – a dat naştere la numeroase legende, la o adevărată mitologie, iar pe de altă parte a fost interpretată ca lipsă de activitate, ceea ce îngreuna aprobarea bugetului în lipsa unei mediatizări pozitive. De aceea a fost creată o Direcție de Strategie a cărei sarcină era de a organiza comunicarea serviciului.

Structura operativă, în jurul căreia gravitează întreaga activitate a serviciului, este „Direcția Informații", care este organizată pe secții ce cuprind de regulă activitatea pe câte un continent: America, Europa, Africa şi Australia. Accentul pus pe sursele umane secrete constituie pentru D.G.S.E. o adevărată *deviză* întrucât, conform explicațiilor unuia dintre foştii şefi ai instituției, *odată ce ai cucerit psihicul, ai oamenii, iar după ce ai oamenii, teritoriul vine de la sine*.

D.G.S.E. ține mult şi la rolul său de coordonator în cadrul comunității de informații, deoarece manifestările de independență ale altor servicii au crescut vulnerabilitatea acestora față de atacurile altor servicii străine, aşa cum s-a întâmplat destul de frecvent pe relația

Franța-S.U.A., în cadrul căreia s-au consumat *mai multe scandaluri de spionaj*, cele mai recente datând din anii ’90.

În cadrul D.G.S.E. mai funcționează „*Direcția de Contraspionaj*“, care asigură protecția personalului aflat în misiune peste hotare, Direcția Tehnică, Criptologie şi Cifru, cu dotări din cele mai avansate, inclusiv sateliți de spionaj şi „Direcția Operații“, despre care datele sunt extrem de sărace. Acestei Direcții îi revin sarcini în strânsă legătură cu aplicarea şi susținerea liniei de politică externă a Franței prin mijloace şi modalități secrete mai ales în teritoriile de peste mări, în arealul african francofon, în fosta Indochină, precum şi în ceea ce priveşte unele situații de criză care determină creşterea cerințelor de informare urgentă. „Direcția Administrativă“ are un rol important mai ales în ceea ce priveşte gestionarea bugetului care cuprinde şi o componentă „specială“ ce reprezintă din punct de vedere financiar o adevărată „forță de şoc operativă“, a cărei valoare rămâne secretă.

D.G.S.E. are în componență şi un „*Serviciu de Acțiuni*“, structură executivă cu misiuni atipice unui organism informativ ale cărei forțe sunt destinate *ducerii războiului clandestin* pentru care nici o instituție oficială franceză nu-şi asumă vreo responsabilitate. Se consideră că este forța cea mai antrenată şi mai bine dotată pe care guvernul francez poate conta în situații speciale.

Datele disponibile despre personalul D.G.S.E. arată că acesta număra în anul 1993 circa 4.000 de persoane. O treime sunt militari şi două treimi civili, titulari şi angajați contractuali.

Titularii sunt angajați în baza unor concursuri interne care nu sunt publice, criteriul principal de selecție constituindu-l relațiile cu angajații serviciului. Ca urmare a acestui sistem, Franța a fost scutită de apariția unor mari trădători, aşa cum au avut parte serviciile britanice, cele germane sau americane. Candidații la ocuparea unui loc, cam 10 pentru fiecare din acestea, sunt recrutați din mediile universitare. Candidații militari trebuie şi ei să îndeplinească aceleaşi criterii ca şi cei civili privind profesionalismul, abilitățile, moralitatea, motivațiile şi loialitatea. Sistemul de activitate din cadrul D.G.S.E. se bazează pe alternanța perioadelor petrecute în străinătate, de regulă patru ani, cu cele din centrală, alternanță ce implică trecerea de la regimul restrictiv şi ierarhizat al birocrației la activitatea izolată şi independentă din afara granițelor şi invers, ceea ce nu este întotdeauna uşor de suportat.

Agenții D.G.S.E. acționează, de regulă, sub acoperire diplomatică sau sub umbrela Ministerului Cooperării (sau al

„francofoniei“). Alte acoperiri sunt oferite de agențiile de presă sau de o multitudine de societăți, fundații, asociații sau firme special create, printre care şi cele umanitare, care şi-au inclus în titulatură precizarea „fără frontieră“.

Colaboratorii care oferă servicii D.G.S.E. se numesc „corespondenți onorabili“, atunci când nu sunt răsplătiți material, şi „surse“ sau „informatori“, când colaborează pentru diferite forme de recompensare. În analiza asupra unor fenomene politice şi social-economice se colaborează cu specialişti din diverse domenii din țară şi străinătate.

Relația D.G.S.E. cu puterea politică implică angajarea totală a răspunderii directorului instituției în cazul eşecurilor, când Preşedinția şi guvernul nu-i pot oferi acoperire politică, fiindcă buna funcționare a statului nu poate fi amestecată cu afacerile de spionaj. Aşadar, succesele aparțin politicii, iar insuccesele instituției.

D.G.S.E. are de asemenea o relație destul de tensionată cu mass-media, care a pus adesea pe seama sa efectuarea de operațiuni clandestine ce nu pot fi anunțate oficial, dar nici nu s-au putut aduce dovezi concludente în favoarea acuzațiilor formulate.

In context, trebuie menționat faptul că serviciul secret francez, prin glasul unuia din directorii căi, *Claude Silberzahn*, a argumentat şi justificat în plan doctrinar necesitatea existenței „dreptului de moarte“ în activitatea de informații. Acest drept acționează ca potențial mai ales asupra celor care desfăşoară acțiuni teroriste, dar nu se aplică niciodată pe teritoriul național. De asemenea, doctrina serviciilor secrete franceze acceptă că la actele criminale întreprinse împotriva națiunii trebuie să se poată răspunde şi altfel decât în limita legilor care guvernează democrația. Misiunile de acest gen se asumă în secret, după reguli deosebit de riguroase, fără a exista nici un fel de acoperire oficială.

Orientarea strategică a activității D.G.S.E. este aceea a *practicării spionajului total*, nefiind excluşi nici aliații. Ponderea în cadrul culegerii de informații o reprezintă spionajul economic, unde se manifestă un spirit extrem de ofensiv. Conform opiniilor exprimate de comunitatea informativă americană, precum şi informațiilor apărute în mass-media internațională, D.G.S.E. a desfăşurat activități de spionaj economic în S.U.A., Canada, Anglia, Elveția, India, Japonia. Pentru serviciul de spionaj francez, cele mai mari necunoscute din punct de vedere economic le ridică țările din Asia, precum China, țări ca Iranul şi Irakul şi unele state din nordul Africii.

De asemenea, în cadrul D.G.S.E. funcționează din 1991 un serviciu specializat în supravegherea circuitelor financiare clandestine. Rațiunea constituirii acestui departament a fost explicată prin aceea că lipsa controlului asupra circuitelor financiare prin care pot circula „ bani murdari“ constituie una dintre cele mai periculoase amenințări la adresa societăților democratice.

Serviciul de spionaj francez a desfăşurat aproape constant o activitate concepută într-o viziune mondialistă, fiind un exponent fidel al rolului pe care Franța şi l-a asumat în concernul marilor puteri.

Intre *prioritățile din domeniul informațiilor politice externe* se înscriu: controlul tensiunilor şi conflictelor care pot determina conflagrații internaționale (Orientul Mijlociu, Caşmir, Cipru, Balcanii); stările de criză care pot ajunge până la frontiera intereselor Franței, dar care nu o afectează într-un mod direct, afară de faptul dacă nu-şi asumă un anume rol (Coreea, Tibetul, Sahara occidentală, Haiti, Cambodgia, Afganistanul, Ruanda etc.); conflictele regionale şi locale mai îndepărtate (Somalia, Angola, Liberia, Sudan, Zair, Salvador, Guatemala, Peru, Timor, Papua, Birmania, Sri Lanka, Filipine).

Valoarea estimărilor informative realizate de D.G.S.E. pe plan internațional este bine cunoscută şi apreciată. Astfel, majoritatea evenimentelor din Orientul Mijlociu care, într-un fel, i-au surprins pe alții, au fost corect şi oportun anticipate.

Principalele operațiuni clandestine de acțiune ale spionajului francez s-au desfăşurat în fostele colonii, având la bază un principiu intangibil: păstrarea şi după decolonizare a frontierelor existente în perioada colonizării.

Franța se consideră pe deplin îndreptățită să administreze cum crede de cuviință puterea în țările pentru care are o „responsabilitate istorică“.

Memoriile publicate ale foştilor directori ai D.G.S.E., precum şi informațiile vehiculate în mass-media au permis reconstituirea „dosarelor“ unor astfel de operațiuni clandestine realizate în Ciad, Senegal, Mauritania, Nigeria, Comore, Afganistan, Zair, Vietnam, Algeria, Camerun.

Direcția Informațiilor Militare (D.R.M.), cealaltă componentă a structurilor de informații externe, a fost înființată în forma actuală de organizare în urma războiului din Golf din vara anului 1990, ca organism de spionaj militar, cu misiunea de a furniza armatei informații asupra tuturor capacităților militare care, în anumite circumstanțe, ar putea deveni ostile Franței. De asemenea, D.R.M.

trebuie să urmărească, moment cu moment, conflictele militare aflate în derulare. D.G.S.E. continuă să rămână şi ea un important furnizor de informaţii militare, îndeosebi din categoria celor obţinute prin cercetare tehnică.

Direcţia Supravegherii Teritoriului (D.S.T.), structură informativă internă civilă, este *principalul organism de contraspionaj şi securitate internă* al Franţei. A fost constituită la 16 noiembrie 1944 în urma reorganizării Ministerului de Interne.

Primului director, *Roger Wybot*, i-a aparţinut şi conceptul proiectului de organizare a D.S.T., care a devenit un organism autonom, independent în exercitarea atribuţiilor sale. D.S.T.-ului i-a fost asigurat un statut special care exclude controlul parlamentar, administrativ şi oricăror alte forme de acces la conţinutul activităţii sale. Personalul D.S.T. a fost de la început conspirat, păstrându-se tradiţia din timpul războiului. De asemenea, încă de la începutul activităţii sale, D.S.T. a constituit şi secţii de contraspionaj, care îi urmăreau pe aliaţi, aceasta constituind o caracteristică a comunităţii informative franceze. Atribuţiile D.S.T.-ului au fost reglementate ultima oară printr-un decret din decembrie 1982, care stabileşte drept competenţă materială aceea „de a cerceta şi preveni, pe teritoriul Republicii Franceze, activităţile inspirate, angajate sau sprijinite de puteri străine şi de natură să ameninţe securitatea ţării şi, mai general, de a lupta împotriva acestor activităţi".

D.S.T. este organizată pe spaţii şi probleme, iar în profil teritorial cuprinde opt direcţii regionale. În teritoriile de peste mări sunt organizate patru posturi ale D.S.T. Există, de asemenea, un birou de securitate al agenţilor N.A.T.O. din Franţa, iar o brigadă centrală are răspunderi privind securitatea funcţionarilor poliţiei şi a celor cu funcţii importante în administraţie.

Potrivit declaraţiilor oficiale, efectivele D.S.T. ar număra *în jur de 1.500* de persoane, dar serviciile de specialitate străine le apreciază ca fiind *între 4.000 şi 5.000* de persoane sau chiar mai mult. *Cadrele sunt recrutate* prin concurs *din rândul funcţionarilor de poliţie*. La concurs participă candidaţii *avizaţi favorabil în urma unor verificări* de securitate amănunţite, efectuate inclusiv asupra familiilor lor. D.S.T. are şi un sistem propriu de pregătire profesională.

D.S.T. face parte din Ministerul de Interne – Direcţia Generală a Securităţii Naţionale, dar are regim aparte, fiind subordonată preşedintelui Republicii. *Toate instituţiile de stat şi particulare sunt obligate să coopereze cu D.S.T.* în îndeplinirea atribuţiilor care îi revin. *Cadrele D.S.T. au acces*, fără a fi necesar să declare motivul, *la*

toate datele deținute de alte instituții de stat. Toate aceste facilități nu sunt statuate într-o lege şi au rezultat din sistemul şi practica administrației Republicii Franceze.

Atribuțiile D.S.T. sunt focalizate pe toate categoriile de activități cu caracter de contraspionaj de la contracararea acțiunilor desfăşurate de serviciile secrete străine până la controlul emisiunilor radioelectronice şi activități de protecție a personalului de conducere a instituțiilor franceze. În îndeplinirea acestor atribuții, pe prim plan se situează *activitatea agenților, desfăşurată sub cel mai desăvârşit secret*. Rețeaua informativă este alcătuită din „agenți onorifici" (voluntari), „agenți simpli" (remunerați), „agenți în obiectiv" (din rândul funcționarilor instituțiilor vizate) şi „agenți dubli".

D.S.T. foloseşte foarte frecvent interceptarea comunicațiilor, care se face din 1991 în conformitate cu o lege specială. *Lipsa legii a prilejuit uneori „derapaje" în cadrul acestei activități*, ajungându-se la interceptarea ilegală a unor oameni politici, magistrați, avocați şi ziarişti.

D.S.T. are *reputația* de a fi un *serviciu de contraspionaj ofensiv şi „dur*", implicat în mari „afaceri", care au determinat consecințe politice. Prevalându-se de prerogativul „secret defense", poate reține în anchetă îndelungată orice persoană.

Începuturile activității D.S.T.-ului s-au aflat sub influențele complexe ale unor dure lupte politice pentru putere în cadrul cărora se atingeau adesea şi probleme privind siguranța națională. În acest climat, D.S.T.-ul a avut datoria să verifice şi să clarifice toate aspectele care puteau crea nelinişti în opinia publică. Instituția s-a achitat de această sarcină într-o manieră echidistantă, uneori devenind incomodă chiar pentru cei cărora li se subordona, dând dovadă de o fermitate de neabătut chiar atunci când problemele se situau la nivelul Consiliului de Miniştri.

D.S.T. a trebuit să facă față unei puternice ofensive a spionajului desfăşurat fără discriminare, atât de aliați, cât şi de adversari. Erau vizate în primul rând secrete cu caracter economic, metodele folosite fiind cele clasice: fotografii, filmări, pătrunderi în zone interzise sau metode mai subtile: chestionare adresate de camerele de comerț sau vizitele de documentare ale unor grupuri de specialişti în diverse domenii ştiințifice. Evident că şi domeniul militar constituia o țintă preferată, mai ales în ceea ce priveşte aeronautica şi cercetarea nucleară. S-au înregistrat atât eşecuri cât şi succese spectaculoase. Prima categorie poate fi ilustrată prin *cazul Francis Temperville*, cercetător în domeniul nuclear, *recrutat de ofițerul*

K.G.B. Serghei Borisovici, secretar III la Ambasada U.R.S.S. şi care a fost descoperit în urma unei defecţiuni a unui alt ofiţer K.G.B. refugiat la Londra. La capitolul *succese* poate fi amintit *cazul Vladimir Vetrov* (nume de cod „Adio"). Cunoscut ca un *reputat expert K.G.B*. în domeniul tehnologiei militare, el a fost recrutat de către D.S.T. Cu ajutorul lui s-a descoperit identitatea a 300 de agenţi K.G.B. şi G.R.U. implicaţi în *operaţiuni de furt de tehnologie*, precum şi identitatea a 100 de informatori din Occident. După o activitate de doi ani, 1980-1982, el a fost arestat. 47 de ofiţeri K.G.B. sub acoperire diplomatică au fost expulzaţi din Franţa, alţi 150 din alte ţări, 200 au fost retraşi în grabă de serviciile secrete sovietice.

In colaborare cu D.G.S.E., D.S.T.-ul a reuşit identificarea şi arestarea teroristului internaţional „Carlos" (*Ilici Ramirez Sanchez*).

Structuri civile

Direcţia Centrală a Poliţiei Teritoriale a completat structura comunităţii informative franceze în urma înfiinţării ei prin decret, la 21 februarie 1992, ca o componentă aparţinând Ministerului de Interne. D.C.P.T. exercită atribuţii de siguranţă naţională, altele decât cele din competenţa D.S.T.

Informaţiile generale ale Securităţii Naţionale (R.G.S.N.) a fost organizată ca structură a comunităţii de informaţii în 1941 în timpul regimului de la Vichy, fiind restructurată după război. Un decret din 21 februarie 1992 îi conferă o structură formată dintr-un aparat central cuprinzând statul major şi patru direcţii operaţionale şi un aparat teritorial constituit din 22 de direcţii regionale de informaţii, care corespund regiunilor administrativ-teritoriale ale Franţei.

Principalele atribuţii sunt în legătură cu securitatea naţională şi antiterorismul. Aceste atribuţii sunt exercitate potrivit tradiţiei statului francez: „iacobinismul", centralizarea, omnipotenţa şi respectarea secretului. Instituţia a fost adesea criticată de presă pentru acţiuni considerate a fi de domeniul „poliţiei politice", respectiv alcătuirea de fişe oamenilor de afaceri importanţi, liderilor sindicali, jurnaliştilor, avocaţilor etc. (se estimează la 1 milion numărul dosarelor de securitate deţinute de R.G.).

R.G. utilizează cadre active, pensionari şi agenţi contractuali pe termen de trei luni, cu posibilitatea reînnoirii de două ori a contractului. Cadrele active sunt inspectori ai Poliţiei Naţionale, absolvenţi ai unei Şcoli Naţionale de Poliţie. Accesul în şcoli se face

pe bază de concurs la care se pot prezenta doar cei care au naționalitatea franceză sau sunt naturalizați de cel puțin cinci ani.

Informații Generale culeg *informații în legătură cu tot ceea ce ține de mişcările ideologice şi organizațiile acestor mişcări*, în scopul de a se sesiza oportun tendințele periculoase ordinii constituționale, devierile de la cadrul legal şi crearea posibilităților de prevenire şi, după caz, stagnare şi anihilare a activităților periculoase pentru securitatea statului francez.

Activitățile R.G. vizează şi domeniul Jocurilor de noroc în ceea ce priveşte legalitatea şi conexiunile cu afacerile mafiote, activitățile de spionaj sau teroriste.

Datorită interferențelor cu activitatea D.S.T. s-a încercat unificarea celor două instituții, dar tentativa a eşuat din motive birocratice.

Alături de toate aceste componente ale comunității informative, mai funcționează *Prefectura Poliției Parisului*, ca departament de securitate şi ordine publică, cu regim special şi Grupul de Intervenție al Jandarmeriei Naționale, jandarmeria fiind un autentic, omniprezent şi atotputernic serviciu de informații cu legături trainice, tradiționale în mediul social.

Structuri militare interne

Direcția pentru Protecția şi Securitatea Apărării (D.P.S.D.), organ de contraspionaj militar;

Biroul 2-Informații Militare, structură tradițională considerată de unii analişti şi istorici ai serviciilor secrete ca fiind desființată după 1982, ceea ce pare puțin probabil, întrucât în organigrama serviciilor secrete franceze apar şi statele majore ale armelor care acoperă existența „birourilor 2“.

*

* *

Toate componentele comunității de informații beneficiază de *suportul comun în plan tehnic* oferit de *Grupul Interministerial de Control* (G.I.C.) şi de Grupul de Control Radioelectronic (G.C.R.), care se ocupă de ascultări şi interceptări ale posturilor telefonice şi ale traficului radio, precum şi de securitatea sistemelor de comunicații externe şi militare.

Principalul organism de orientare, evaluare informativă şi strategie de securitate este *Comitetul Permanent de Coordonare pentru Informații şi Securitate*, care aparține instituției prezidențiale. De altfel, datorită organizării puterii politice în Franța, cea mai mare importanță în coordonarea serviciilor secrete revine unor structuri organizate în preajma preşedintelui. Structuri de control pe o treaptă ierarhică inferioară se află la nivelul cabinetului primului ministru, precum şi la nivelul Ministerului Apărării.

Comunitatea informativă franceză, care cuprinde, aşa cum s-a arătat, *şapte actori principali*, este marcată şi de aceste crize de rivalitate între diferitele servicii secrete. „Războiul fratricid“, aşa cum l-a numit fostul director al D.G.S.E., Claude Silberzahn, are adesea în prim plan confruntarea dintre D.G.S.E. şi D.S.T. sau D.G.S.E. şi D.I.M. Adversitatea dintre serviciile secrete franceze se datorează şi faptului că acestea se controlează reciproc prin informațiile obținute asupra ilegalităților săvârşite de către unii din ofițerii lor.

Conform părerilor exprimate de diverşi experți analişti, Franța face parte din categoria țărilor în care supravegherea activității serviciilor secrete este limitată. Serviciile secrete funcționează în baza unor decrete prezidențiale şi nu a unor legi. Asupra lor parlamentul nu exercită nici un fel de control. Diversele comisii au atribuții de control în domenii limitate ale activității de informații, cum ar fi cele referitoare la domeniul interceptărilor. Pentru cazuri excepționale s-au creat comisii speciale de anchetă care au cercetat diferite scandaluri, aşa cum a fost cel din 1985 determinat de distrugerea unui vas al organizației „Green Peace”, în Noua Zeelandă, cu complicitatea D.G.S.E. Ancheta nu a răspuns concret problemelor ridicate de mass-media şi, ca ultim efect, ministrul Apărării a demisionat, iar şeful D.G.S.E. a fost demis.

Serviciile secrete franceze în istoria relațiilor cu românii

In vremea domniei lui *Petru Cercel* (1583-1585), italianul *Franco Vincenti*, *consilier al domnitorului*, furniza ambasadorului la Constantinopol informații despre Țara Românească. Un *alt secretar al domnitorului, francezul Berthier*, furniza informații despre politica

Țării Româneşti direct regelui Henric al III-lea (1574-1589), care îl sprijinise insistent pe Petru Cercel pentru a obține tronul.

În secolul XVII, la Paris exista un interes vădit pentru cercetarea informativă a spațiului românesc mai ales, mai întâi, în contextul Războiului de 30 de ani, în cadrul căruia, prin *acordul de la Alba Iulia* din 1643, Franța şi Suedia se angajau să sprijine rezistența armată din Transilvania împotriva Habsburgilor.

Un *alt moment* care exemplifică interesul francez pentru spațiul românesc este *consemnat în anul 1690*, când secretarul ambasadorului Franței la Constantinopol a efectuat o misiune de informare în Moldova în urma căreia regele Ludovic al XIV-lea era informat de ambasadorul francez despre o presupusă intenție a domnitorului muntean Constantin Brâncoveanu de a oferi țara austriecilor.

Creşterea interesului francez pentru spațiul românesc se datora, pe lângă originea latină comună, atitudinii românilor, care doreau să scape de dominația otomană şi să evite una rusească sau habsburgică. De aceea, pe tot parcursul secolului XVIII, informații despre români sunt trimise cu regularitate ambasadorului francez la Constantinopol şi, mai departe, Ministerului de Externe sau regelui Franței. Aşa cum rezultă dintr-un *raport expediat la Paris, în 1751*, în spațiul românesc erau trimise persoane bine pregătite în activitatea de culegere de informații. Unii domnitori români au cerut şi au beneficiat de sprijinul unor *consilieri francezi*. Un exemplu este marchizul de Saint Aulaire, consilier de taină al domnitorului Constantin Ipsilanti, pe care îl ajuta la întocmirea memoriilor adresate țarului Rusiei.

Franța s-a dovedit a fi *interesată nu numai în culegerea de informații,* ci şi în *desfăşurarea de acțiuni de influență* pe lângă domnitorii români. Adesea, în acest scop, se fac adevărate studii asupra psihologiei, calităților şi defectelor domnitorilor.

Culegerea de informații în spațiul românesc nu a constituit doar apanajul diplomaților. La astfel de activități participă şi alte categorii de persoane, cum ar fi profesorii de limba franceză sosiți în Principate de la Paris. Folosirea profesorilor în scopuri informative va rămâne ca o practică în permanență actualizată în activitatea serviciilor secrete. Şi prin acest mijloc influența franceză avea să crească considerabil în societatea românească, generația paşoptistă, formată în spiritul culturii şi civilizației

franceze, constituind un exemplu elocvent în acest sens. Din acest motiv, influența culturală şi morală exercitată de Franța este considerată periculoasă de Rusia, care s-a străduit să o contracareze permanent.

Cunoaşterea corectă a realităților româneşti, a sentimentelor şi idealurilor politice ale populației şi mai ales ale elitei politice a permis Franței să ia decizii în cunoştință de cauză în politica sa externă privind atitudinea față de Principate, în special în problema privitoare la unirea acestora. Conducerea Franței era convinsă de faptul că acordarea sprijinului în favoarea Unirii îi va mări influența pe lângă noii guvernanți şi, în primul rând, pe lângă domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Este semnificativ în acest sens faptul că *un rol important in domnia lui Cuza* şi în proiectarea imaginii sale externe l-au avut, pe întreaga durată a domniei, *doi secretari particulari ai săi, ambii de origine franceză*: *Victor Place*, consul al Franței la Iaşi (1855-1863) şi *A. Baligot de Beyne*, ziarist, fost cancelar al ambasadei Franței la Constantinopol. Datorită încrederii domnitorului român în cei doi consilieri particulari, aceştia administrau importante sectoare ale statului, printre care şi cel al afacerilor externe.

Influenței franceze, mai mult ca probabil, i se datorează şi înființarea în noiembrie 1859 a primei structuri de informații a armatei române, Secția a II-a, din cadrul Statului Major General al Armatei. Pe lângă folosirea, în aceeaşi tradiție franceză, a diplomaților în activitatea de culegere de informații, epoca lui A. I. Cuza mai consemnează şi funcționarea unui adevărat serviciu de informații, subordonat direct domnitorului, condus de directorul telegrafului şi poştei, *Cesar Liebrecht.*

Începând din *momentul cuceririi independenței*, serviciile secrete franceze devin din ce în ce mai interesate de problemele militare. În scopul obținerii unor avantaje pentru firmele franceze producătoare de armament, diplomații francezi au obținut informații confidențiale referitoare la prețul pe care autoritățile române sunt dispuse să-l ofere pentru armamentul şi materialele militare importate din Franța.

În timpul primului război mondial, Misiunea militară franceză a contribuit la îmbunătățirea activității organelor de informații şi contrainformații româneşti şi la asigurarea mijloacelor tehnice necesare.

Curba de interes pentru spațiul românesc creşte pentru serviciile secrete franceze *după anul 1922. România este considerată o*

platformă pentru formarea, crearea şi dezvoltarea de relaţii şi pentru lansarea de agenţi.

Climatul de simpatie pentru Franţa, care domnea în opinia publică românească, a facilitat nu numai relaţiile culturale, economice, politice şi diplomatice, ci şi acţiunea serviciilor secrete franceze interesate, mai ales după 1933, de limitarea influenţei germane.

Capitularea Franţei în iulie 1940 a dereglat activitatea serviciilor de informaţii în România, dar se semnalează de către organele de specialitate româneşti dezvoltarea unui curent pro-gaullist, alimentat de agenţii francezi. Este de asemenea semnalată existenţa unor *nuclee ale naţiunii franceze libere*, care acţionau împotriva intereselor germane şi italiene din România şi făceau o intensă propagandă defetistă în cercurile elitei româneşti.

După instaurarea regimului comunist în România, Legaţia Franţei şi Institutul francez de Înalte Studii au continuat să desfăşoare activităţi în România. Erau vizate toate domeniile vieţii sociale, iar activitatea a fost uşurată de baza de sprijin care era mult mai largă decât cea a serviciilor engleze, datorită tradiţionalelor sentimente de simpatie pro-franceze.

O direcţie importantă de acţiune a fost îndreptată spre *creşterea credibilităţii Franţei în România*, relaţiile bilaterale îmbunătăţite constant materializându-se în dezvoltarea unor acţiuni de cooperare pe diverse planuri: economic, comercial, cultural, ştiinţific.

Alături de alte servicii aparţinând marilor puteri, *şi serviciile secrete franceze au acţionat în direcţia dislocării României din „lagărul socialist*" sau cel puţin a contrapunerii ei – din punct de vedere politic – *U.R.S.S.* În acest context, sprijinul politic şi diplomatic acordat, susţinerea independenţei şi suveranităţii României sunt de înţeles.

Serviciile secrete ale celei de a V-a Republici franceze au executat operaţiuni speciale de luptă anticomunistă în România. Printre acestea s-au numărat cazurile Paul Goma, Virgil Tănase şi cazul spionului român Matei Haiducu, care au avut efecte foarte importante în relaţiile bilaterale, cu un impact negativ pentru regimul politic de la Bucureşti.

Serviciile speciale franceze au fost foarte active în *stimularea non-conformismului* politic în mediile intelectuale şi artistice, aproape

fiecare centru urban istoric important având un nucleu de această factură, format sub influența franceză.

O altă categorie de operațiuni speciale s-a desfăşurat în legătură cu tinerii români aflați la studii în Franța, din rândul cărora s-a selecționat o bază potențială de promovare şi susținere a intereselor franceze în România.

În confruntarea cu serviciile secrete franceze, serviciile de informații şi contrainformații româneşti au obținut şi o serie de succese, dintre care cel mai mediatizat a fost „*cazul Caraman*".

*

Franța va continua să-şi exercite rolul de putere cu interese la scară mondială şi în perioada istorică care urmează. În exercitarea acestui rol, comunitatea sa informativă va constitui, alături de resursele materiale, tehnice, ştiințifice şi umane de care dispune, unul din atuurile principale.

GHID RECAPITULATIV

1. Franța s-a manifestat de-a lungul întregii sale istorii ca o mare putere culturală, politică, economică şi, implicit, în războiul secret.

2. Tradițiile istorice în activitatea de informații coboară în timp până în epoca provinciei romane Galia.

3. Epoca carolingiană a însemnat apariția *primelor preocupări cu caracter mai coerent* în legătură cu activitatea de culegere de informații.

4. Începând din secolul al XIV-lea, în legătură cu expansiunea şi consolidarea statului francez, creşte interesul față de activitățile de informații în domeniul militar şi sunt *demonstrate documentar primele acțiuni în domeniul războiului secret*.

5. In secolul al XVII-lea, *cardinalul de Richelieu a fundamentat teoretic şi a creat instituțiile specifice activității de spionaj şi contraspionaj*. Activitatea de informații a contribuit la transformarea Franței într-o mare putere europeană.

6. Domnia lui Ludovic al XIV-lea a adus *un plus de consistență* în ceea ce priveşte *organizarea activității de informații, prin crearea*

unui serviciu special în cadrul Ministerului de Război şi *prin folosirea diplomaţilor* în activităţile de spionaj.

7. Ludovic al XV-lea a consolidat reţelele externe de informaţii, în rândul agenţilor săi numărându-se personaje celebre ale epocii. Serviciul secret a contribuit la sprijinirea politicii externe franceze, îndreptată în direcţia menţinerii echilibrului european.

8. Evenimentele care au condus la declanşarea *revoluţiei în 1789* au demonstrat carenţele existente în activitatea serviciilor secrete pe plan intern, care era focalizată asupra intrigilor de la curte. Este de discutat dacă o „poliţie“ secretă mai bună ar fi putut împiedica izbucnirea revoluţiei.

9. Organele puterii revoluţionare şi-au creat propriile servicii secrete, a căror activitate era îndreptată în special în direcţia apărării cuceririlor revoluţionare, atât împotriva duşmanilor interni, cât şi a celor externi.

10. *Epoca napoleoniană* a marcat prima perioadă de glorie din istoria serviciilor secrete franceze. Acest fapt s-a datorat în primul rând lui Napoleon Bonaparte, care a înţeles importanţa culegerii şi valorificării informaţiei în *lupta politică* şi *în domeniul militar*, considerând că succesele sale se datorează în primul rând tocmai acestui fapt.

11. În epoca napoleoniană au funcţionat mai multe servicii secrete conduse de personalităţi cu calităţi deosebite, a căror activitate a marcat istoria mondială a acestora.

12. Unul dintre cei mai importanţi inovatori în domeniu s-a dovedit a fi *Joseph Fouché*, care, alături de dezvoltarea acţiunilor de influenţă şi de dezinformare, a creat, printre altele, *sistemul arhivelor operative* şi al *evidenţelor operative*.

13. Contribuţii importante în activitatea de informaţii au avut şi Karl Schulmeister, şeful serviciului de informaţii militar, şi Talleyrand, care coordona activitatea serviciului de informaţii externe, ce funcţiona sub umbrela Ministerului de Externe.

14. Perioada 1819-1918 a însemnat o epocă de declin pentru serviciile secrete franceze, care au cunoscut numeroase reorganizări şi au fost implicate într-o serie de scandaluri care le-au subminat credibilitatea (în ochii opiniei publice).

15. Activitatea serviciilor secrete franceze *în timpul primului război mondial* este apreciată contradictoriu în literatura de specialitate. Majoritatea opiniilor consideră că, mai ales în domeniul militar, activitatea lor nu a beneficiat de o strategie şi de tactici necesare confruntării cu serviciile secrete germane.

16. Reorganizarea serviciilor secrete franceze în perioada interbelică nu a putut fi dusă până la capăt pe baza învățămintelor desprinse în urma primei conflagrații mondiale. Activitatea serviciilor secrete a fost puternic afectată de înfrângerea suferită în fața Germaniei în 1940.

17. Sub steagul „Forțelor franceze Libere“ s-a constituit un serviciu secret, Biroul Central de Informații şi Acțiune, care, cu sprijin englez, a reuşit să obțină numeroase succese în confruntarea cu germanii, mai ales în legătură cu Rezistența franceză.

18. In *lumea postbelică*, divizată de Războiul rece, serviciile secrete franceze au înregistrat o creştere valorică în întreaga lor activitate, care a fost pusă în slujba susținerii acțiunii Franței ca putere cu interese la scară mondială.

19. Comunitatea informativă franceză este compusă din cel puțin şapte membri: Direcția Generală a Securității Exterioare (D.G.S.G.); Direcția Supravegherii Teritoriului (D.S.T.); Direcția Centrală a Informațiilor Generale (D.G.S.N.); Jandarmeria Națională (G.N.); Direcția de Protecție a Securității şi Apărării (D.P.S.N.); Direcția Informațiilor Militare (D.R.M.); Grupul de Control Radioelectronic (G.C.R.).

20. *Principalii protagonişti* ai activităților de informații sunt *D.G.S.E.* şi *D.S.T.*, care beneficiază de importante facilități şi prerogative şi care, nu de puține ori, s-au manifestat concurențial. În domeniul *controlului serviciilor secrete*, Franța este cunoscută ca o țară în care acesta *este limitat*. Poate şi din acest motiv principalele servicii secrete au fost implicate în numeroase scandaluri generate de dezvăluirile presei în legătură cu o serie de activități desfăşurate la limita legalității. Nu de puține ori, cele două servicii au dus adevărate „bătălii“ şi între ele.

21. Cadrele serviciilor secrete provin în mare măsură din structurile militare şi ale poliţiei, în urma unor riguroase selecţii şi având ca o condiţie primordială cetăţenia franceză.

22. Activitatea D.G.S.E. este ilustrată prin acţiunile desfăşurate mai ales în fostele colonii, în vederea apărării intereselor franceze.

23. Serviciile secrete franceze se manifestă concurenţial şi în raport cu ţările aliate, existând numeroase exemple de confruntare atât în domeniul spionajului, cât şi al contraspionajului cu servicii secrete americane sau engleze.

24. În confruntarea cu serviciile secrete sovietice şi ale ţărilor „satelit“, serviciile secrete franceze au înregistrat atât eşecuri, cât şi succese. Putem aprecia că acestea au fost mai numeroase decât insuccesele.

25. *Interesul Franţei* din perspectivă informativă *pentru spaţiul românesc* este demonstrat documentar încă din epoca domniei lui Petru Cercel. Acest interes este în strânsă legătură cu relaţiile româno-otomane şi cunoaşte o creştere accentuată la sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea.

26. Pe lângă domnitorii români din Principate au fost desfăşurate *activităţi de influenţă* în momente istorice importante, aşa cum a fost pregătirea invaziei în Rusia de către Napoleon şi în epoca Revoluţiei de la 1848.

27. Cunoaşterea corectă a realităţilor româneşti, împletită cu interesele Franţei în zonă, a contribuit la sprijinul pe care ea l-a oferit românilor în făurirea Unirii din 1859 şi în epoca domniei lui A. I. Cuza. *Organizarea serviciilor secrete franceze a constituit un model pentru primele încercări de instituţionalizare a unor astfel de servicii în* România în perioada domniei lui A. I. Cuza.

28. O nouă creştere a interesului serviciilor secrete franceze pentru spaţiul românesc se înregistrează după anul 1922. Activitatea serviciilor secrete franceze în România interbelică a beneficiat şi de atitudinea pro-franceză a opiniei publice româneşti.

30. *În perioada războiului rece*, serviciile secrete franceze au continuat să desfăşoare activităţi de culegere de informaţii, de propagandă şi influenţă în România.

31. Serviciile speciale ale celei de a V-a Republici Franceze au desfăşurat în perioada 1970-1989 operaţiuni speciale de luptă anticomunistă în România.

Recomandări pentru activitatea de învăţare independentă

Alcătuiţi un eseu având următoarea temă:

1. Rolul lui Armand-Jean du Plessis, cardinal şi duce de Richelieu, în apariţia instituţiei serviciului secret francez.
2. Serviciile secrete şi Revoluţia franceză.
3. Serviciile secrete franceze în epoca napoleoniană – personalitatea lui Joseph Fouché.
4. Rolul serviciilor secrete franceze în istoria primului război mondial.
5. Particularităţi ale comunităţii informative franceze în perioada Războiului rece.
6. Rolul serviciilor secrete franceze în cadrul relaţiilor româno-franceze în perioada postbelică.

TESTE DE AUTOEVALUARE

I. **Alegeţi varianta de răspuns corectă:**

1. Prima operaţiune complexă de recrutare a unui agent consemnată de istoria serviciilor secrete franceze a avut loc în timpul domniei lui:

a) Hugo Capet
b) Filip al II-lea
c) Filip cel Frumos

2. Henric al IV-lea a fost asasinat de către:

a) Maria de Medici
b) Ravaillac
c) Rochefort

3. Triada activității informative moderne a fost fundamentată de:

a) Richelieu
b) Mazarin
c) Ludovic al XIV-lea

4. Pentru activitatea serviciului secret, Richelieu a instituit un set de reguli care erau în număr de:

a) două
b) trei
c) patru

5. Primul conducător al serviciului secret francez, Joseph de Trambley, era de origine:

a) francez
b) englez
c) german

6. Ludovic al XIV-lea a creat un serviciu de spionaj şi contraspionaj în cadrul Ministerului de:

a) Interne
b) Război
c) Externe

7. În timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea, diplomații desfăşurau activități de informații mai ales în spațiul:

a) spaniol
b) german
c) englez

8. Pentru prima dată, Ludovic al XV-lea a imaginat mecanisme contrainformative în cadrul rețelelor:

a) interne
b) externe
c) din lumea interlopă

9. Antoine Sartine a fost şeful:

a) Poliției politice
b) Serviciului secret
c) Şeful diplomației

10. Pierre Caron de Beaumarchais a fost unul dintre spionii lui:

a) Ludovic al XIV-lea
b) Ludovic al XV-lea
c) Ludovic al XVI-lea

11. Principalul criteriu folosit în recrutarea agenţilor serviciului secret organizat de puterea revoluţionară instaurată după 1789 era:

a) pregătirea intelectuală
b) cetăţenia
c) loialitatea

12. Comitetul Salvării Publice era interesat în primul rând să fie informat de serviciul secret în legătură cu:

a) infracţiunile privind ordinea publică
b) situaţia economică
c) starea de spirit a populaţiei

13. Pentru Napoleon Bonaparte activitatea de informaţii era:

a) neglijabilă
b) tolerabilă
c) de cea mai mare importanţă

14. „Cabinetul Negru“ creat de La Valette funcţiona în cadrul:

a) armatei
b) poliţiei
c) poştei

15. În perioada Imperiului napoleonian au funcţionat concomitent mai multe servicii secrete, în număr de:

a) trei
b) patru
c) cinci

II **Notaţi cu (+) afirmaţiile corecte şi cu (-) pe cele incorecte:**

1. Joseph Fouché, prin tot ce a realizat, a rămas un simbol al serviciilor secrete.
2. Evidenţa operativă a fost inventată de Karl Schulmeister.
3. Karl Schulmeister era şeful serviciului secret miliar.

4. Napoleon nu citea niciodată Buletinele informative alcătuite de Fouché.

5. Din perspectiva istoriei, trădarea lui Napoleon de către Fouché şi Talleyrand apare ca fiind justificată.

6. Serviciile secrete franceze s-au bucurat de apreciere şi în timpul Restaurației.

7. Mata Hari a fost o celebră agentă a serviciului de spionaj francez.

8. Biroul 2 a fost înființat abia după primul război mondial.

9. Activitatea B.R.C.A. s-a bazat în special pe activitatea unor agenți profesionişti.

10. Comunitatea informativă franceză postbelică numără cel puțin şapte servicii speciale.

11. D.G.S.E. împarte activitatea de culegere de informații în exterior cu D.S.T.

12. „Corespondenții onorabili“ sunt colaboratorii voluntari ai D.G.S.E.

13. Relația D.G.S.E. cu presa constituie un adevărat model în privința spionajului reciproc.

14. În activitatea serviciilor secrete franceze este argumentat şi justificat doctrinar „dreptul de moarte“.

15. D.S.T. este principalul organism de contraspionaj şi securitate internă al Franței.

16. D.S.T. face parte din Ministerul de Interne.

17. Intre serviciile secrete franceze nu se manifestă fricțiuni decât în rare ocazii.

18. Franța face parte din categoria țărilor în care supravegherea activității serviciilor secrete este limitată.

19. Interesul în plan informativ pentru spațiul românesc s-a manifestat de către francezi începând cu secolul al XVI-lea.

După instaurarea regimului comunist, serviciile secrete franceze şi-au încetat activitatea în România.

Răspunsuri I: 1c; 2b; 3a; 4c; 5b; 6b; 7c; 8b; 9a; 10b; 11c; 12c; 13c; 14c.

II: 1+; 2-; 3+; 4-; 5+; 6-; 7-; 8-; 9-; 10-; 11-; 12+; 13-; 14+; 15+; 16+; 17-; 18+; 19+; 20-.

Bibliografie

Buzatu, Gheorghe, *Războiul mondial al spionilor (1939-1989)*, Editura B.A.I., Iaşi, 1991.

Faligot, Roger, Kauffer, Remy, *Istoria mondială a serviciilor secrete*, Editura Nemira, 2000.

Faligot, Roger, Krop, Pascal, *La Piscine. Les Services secrets français,* Le Seuil, 1985.

Guismel, Jean, Violet, Bernard, *Services secrets. Le pouvoir et les services de renseignements sous François Mitterand,* Paris, 1988.

Ponch, Douglas, *The French Secret Services,* New York, 1995.

Ureche, Marian, Rogojan, Aurel, *Servicii secrete străine*, vol. I, Editura PACO, Bucureşti, 1999.

Wybot, Roger, Bernert, Philippe, *La bataille pour la D.S.T.,* Paris 1975.

SERVICIILE SECRETE GERMANE

Aspecte referitoare la instituţonalizarea serviciilor secrete – de la Otto al IV-lea la Frederic cel Mare

Primul care apare ca acordând o atenţie sistematică activităţii de informaţii este împăratul *Otto al IV-lea*, aflat în fruntea Sfântului Imperiu Roman de naţiune germană între 1209-1215. Principala sa preocupare în domeniu era în legătură cu rivalul său, Filip de Suabia.

Pasul următor în activitatea de culegere de informaţii este realizat de Maximilian I, rege al Germaniei (1486-1519) şi împărat al Sfântului Imperiu (1493-1519). În sprijinul acţiunii de extindere a dominaţiei casei de Habsburg în Europa apuseană el organizează *reţele informative externe* şi pune la punct activitatea de interceptare a corespondenţei. *Sunt înfiinţate, pe întreg teritoriul imperiului,* „*cabinetele negre*“, în care se colectează informaţiile de interes provenind din corespondenţă. Prin înţelegeri realizate cu conducătorii altor state, Maximilian obţinea informaţii secrete din alte zone de interes pentru politica sa externă, aşa cum a făcut-o, de exemplu, cu Ştefan cel Mare, care dispunea de bune posibilităţi informative la Moscova şi Istanbul.

Consolidând realizările predecesorului său, *Carol Quintul* (1519-1556) *a dezvoltat latura contrainformativă, organizând supravegherea străinilor*. Reţelele sale informative externe acopereau aproape întreg spaţiul european, vizând în special marile centre: Londra, Istanbul, Moscova etc.

Ferdinand I, rege al Ungariei şi Boemiei (1526-1564) şi împărat al Sfântului Imperiu (1556-1564), *este un promotor activ al spionajului şi operaţiunilor de influenţă* în zona est-europeană. Un exemplu edificator îl constituie misiunea maghiarului Ioan Belsius, care a devenit confident al *domnitorului moldovean Despot-Vodă* (1572-1574) şi care îl informa sistematic pe împărat în conformitate cu instrucţiunile primite.

Împăratul Rudolf al II-lea (1576-1612) întreţine, la rândul lui, o activitate intensă de informaţii, preponderent externă. Sunt folosiţi în special agenţi secreţi itineranţi, sub acoperire de emisari sau trimişi

imperiali ori consilieri pe lângă cancelariile străine. Spațiul românesc se afla permanent în sfera interesului informativ secret.

În această perioadă care a precedat instituționalizarea în domeniul serviciilor secrete este de remarcat că *activitatea de informații a fost permanent dublată de cea de influență în direcția determinării unor state de la granița Imperiului de a se situa în prima linie a rezistenței față de expansiunea otomană*. In acest context, este de semnalat implicarea Bisericii Catolice, în special prin Ordinul iezuiților, în sprijinirea activităților informative secrete.

Primele structuri informative cu o organizare mai clară şi cu atribuțiuni mai precis delimitate îşi desfăşoară activitatea în secolul al XVIII-lea, când în imperiul german încep să se afirme puternic două state: Prusia şi Austria.

Prototip al monarhului de tip luminat, reformator, regele Prusiei, Frederic al II-lea cel Mare (1740-1786), a consolidat instituția serviciului secret punând *bazele serviciului de informații militare* şi ale *serviciului de informații externe*.

Serviciul de informații militare a desfăşurat activități informative, contrainformative şi a desfăşurat acțiuni informative circumscrise aspectelor social-politice (poliție politică).

Sarcina de bază a serviciului a constituit-o asigurarea de informații Statului Major cu privire la intențiile politico-militare şi puterea militară a potențialelor state inamice.

Frederic cel Mare a sesizat rolul covârşitor al informației în disputele militare, în fundamentarea liniei politice a statului, în menținerea şi consolidarea puterii. Anterior campaniilor militare, agenții serviciului secret erau trimişi sistematic să cerceteze starea puterii inamice. Premergător declanşării operațiunilor militare conform unei planificări minuțioase, erau cercetate dispozitivele de luptă ale inamicului, urmărindu-se cunoaşterea dispunerii, structurii, dotării şi comenzii efectivelor. O categorie specială de agenți avea ca misiune determinarea trădării comandanților, a dezertorilor şi trecerii lor de partea inamicului.

Regele ordona în situații de tensiune sau război iminent „mobilizarea informativă generală“, localnicii având obligația să-şi aducă o contribuție efectivă la culegerea informațiilor sub amenințarea suportării de sancțiuni în caz de nesupunere. *Este demonstrată astfel existența unor norme, a unor reglementări* şi se evidențiază existența instituției, funcționalitatea şi obiectivele serviciului de informații militare.

În cadrul reprezentării pe care Frederic cel Mare o avea despre rolul spionajului, un loc important îl ocupa cunoaşterea intenţiilor inamicului, precum şi *punerea în practică a unuia din principiile fundamentale ale activităţii de informaţii*: *anticiparea şi previzionarea*. Cunoaşterea, în concepţia lui Frederic cel Mare, se baza pe acţiune, pe investigare ofensivă. La fel se desfăşurau şi *acţiunile contrainformative, prin care erau atent supravegheate mediile diplomatice din capitala Prusiei, cele ale străinilor şi relaţiile acestora cu autohtonii*, mai cu seamă dacă aceştia erau din cercurile administraţiei de stat.

Prezent activ în cercurile politice ale marilor curţi europene, şi mai ales în cadrul celor ale marii puteri rivale, Austria, *spionajul prusac s-a realizat adesea şi cu ajutorul corupţiei. Acolo unde nu se putea pătrunde cu agenţi secreţi erau căutate elementele coruptibile, predispuse la trădare în schimbul avantajelor personale, materiale sau de orice natură*.

Având la bază astfel de concepţie teoretică şi o bună organizare, *serviciul secret de informaţii militare nu a întârziat să obţină succese importante*, aşa cum a fost racolarea prin corupere a şefului intendenţei armatei austriece sau *compromiterea ambasadorului britanic la Berlin, contele Hyndford*.

Comentând victoria obţinută împotriva francezilor la Rossbach, Frederic cel Mare remarca: „În urma mareşalului Soubisse se deplasează o sută de bucătari, iar înaintea mea, o sută de spioni“. Regele Prusiei credea cu tărie în concepţia potrivit căreia „cunoscând din timp intenţiile inamicului, îţi poţi asigura o superioritate de forţe chiar atunci când dispui de o armată mai slabă numericeşte“.

Desfăşurând preponderent activităţi contrainformative, serviciul de informaţii militare *s-a focalizat asupra controlului canalelor de comunicaţie, respectiv asupra corespondenţei*. Prin interceptarea corespondenţei, realizată la nivelul traficului internaţional poştal al timpului, prin intermediul „cabinetelor negre“, s-a realizat o paletă largă de utilităţi speciale. Printre acestea se număra: obţinerea de informaţii, descoperirea de legături de spionaj şi a unor agenţi străini, verificarea propriilor agenţi, prevenirea scurgerii de secrete, dejucarea unor conspiraţii.

In cadrul serviciilor secrete prusace a fost impus *un adevărat cult al secretului*. Grija pentru conspirare şi evitarea publicităţii l-au făcut pe un ambasador britanic să afirme despre August Wilhelm Eichel, vreme de 27 de ani şef al serviciului secret, că „este un

personaj atât de misterios şi anonim, încât puteai să frecventezi palatul regelui timp de şapte ani fără să ai ocazia să-l vezi şi să-l cunoşti vreodată". Aceasta, în pofida faptului că Eichel lucra zilnic câteva ore cu regele.

Frederic cel Mare este considerat ca fiind primul şef de stat care a formulat cerința organizării unui serviciu de informații permanent în accepția structurilor secrete moderne. Acest deziderat se va realiza abia peste un secol, înaintea războiului austro-prusac din 1866.

Cercetarea informativă externă era realizată de Prusia sub acoperirea misiunilor sale diplomatice. Aspectele urmărite erau: politico-diplomatice, social-economice şi militare. Scopul unui astfel de spionaj, precursor al celui strategic, era acela de a descifra intențiile puterilor străine care aveau capacitatea de a pune în pericol Prusia. Principalele agenturi externe ale Prusiei acționau în Franța, Spania, Austria, Rusia, Turcia şi Anglia.

Câțiva dintre agenții spionajului prusac, aflați în solda directă a lui Frederic, s-au remarcat prin capacitatea lor specială de penetrare şi organizare a unor relații informative de cel mai bun nivel. Printre aceştia s-au numărat: contele *scoțian Marischall*, care a obținut informații despre atitudinea Spaniei față de Prusia; *secretarul ambasadei Austriei la Berlin*, plătit cu 2000 de florini pe an; sau un *arhivar din Saxa care, printre alte documente, a furnizat şi copia tratatului de alianță austro-rus din 1746 şi care era plătit cu 500 de florini pe an*.

Ca şi Franța, Prusia, pentru obținerea de informații, uza de corupția care determina trădarea, o practică specifică secolului al XVIII-lea, în care membrii elitei erau considerați deasupra legilor şi a moralei, iar corupția era considerată în unele state un mijloc de guvernare.

Cancelarii Austriei şi începutul activității moderne de informații

Documentele dovedesc că în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea Austria a cheltuit sume imense în domeniul diplomatic. Se demonstrează că o mare parte din acestea era destinată coruperii funcționarilor din statele considerate adversare pentru a le trăda secretele. „Cheltuielile diplomatice" mai includeau şi plata diferitelor „servicii" pentru întreținerea unui sistem extern de cenzură şi control a corespondenței. Austria dispunea la un moment dat (în jurul anului 1800) de toate cifrurile marilor puteri europene.

Cancelarul Austriei, Kaunitz (1753-1794), a fost cel care *a sprijinit autentica afirmare a serviciilor secrete* în ceea ce priveşte agenturile externe, cât şi interceptarea corespondenței. Aceasta se

realiza prin puncte de interceptare („cabinete negre“) prezente pe toate releele poştale, toţi şefii de poştă fiind oameni de încredere ai serviciilor secrete. Izvoarele istorice menţionează că toate echipele de curieri erau în slujba lui Kaunitz, el deţinând chiar cheile cifrului regelui Prusiei. Mesajele interceptate şi care prezentau interes erau copiate în cinci exemplare şi difuzate şefilor cabinetelor negre, unor demnitari, cancelarului şi împărătesei. Corespondenţa statelor străine era interceptată în integralitate.

Realizând importanţa deosebită a informaţiilor rezultate din interceptarea corespondenţei, unii operatori ai „cabinetelor negre“ au început să „valorifice“ anumite documente în interes propriu. Aşa s-a întâmplat în cazul ambasadei Franţei din Viena care, în schimbul a mai multor mii de ducaţi, a primit de la un necunoscut documente foarte importante sustrase de la „Cabinetul negru“ austriac.

Cancelarul Thugut (1794-1801) a jucat un rol foarte important în istoria Austriei. În calitate de ambasador la Neapole, Constantinopol, Varşovia şi Ţările Române s-a dovedit un excelent om de informaţii organizând reţele eficiente de agenţi secreţi. Beneficiind de experienţă în domeniu în calitate de cancelar, s-a preocupat îndeaproape de aspectele interne de „poliţie politică“ ale activităţii informative secrete, constituind inclusiv reţele de *agenţi provocatori* special destinate infiltrării opoziţiei.

Consolidarea poziţiei Austriei după destrămarea Sfântului Imperiu (1806) va determina şi dezvoltarea mecanismelor sistemului informativ secret atât în plan intern, cât şi în cel extern. Austria a dispus de cel mai eficient serviciu de poliţie secretă din Europa.

Un exemplu grăitor al eficienţei serviciului secret austriac este reprezentat de modul în care a fost organizată activitatea de informaţii şi securitate în timpul Congresului de la Viena. Sub conducerea lui *Francois Hager,* serviciul secret austriac a reuşit să obţină cifrurile diplomatice ale puterilor europene participante. Acest lucru a permis ulterior controlul tuturor comunicărilor, anticiparea unor intenţii şi dejucarea altora, favorizarea ori defavorizarea anumitor interese şi asumarea în cunoştinţă de cauză, din partea Austriei, a rolului de mediator. În vederea desfăşurării lucrărilor Congresului măsurile de pregătire au vizat: constituirea unui corp special de agenţi secreţi cu o instruire adecvată; organizarea unor birouri pentru controlul străinilor; cenzură generală a corespondenţei; instituirea unui centru de

interceptare, criptare-decriptare şi valorificare a informaţiilor rezultate din controlul corespondenţei participanţilor la lucrările Congresului.

Agenţii informatori şi de influenţă folosiţi proveneau din înalta societate care erau buni cunoscători ai personalităţilor vieţii politice internaţionale ale vremii.

In agentura lui *Hager* îşi aveau locul şi rostul lor şi agenţi de condiţie socială inferioară, servitori şi personal din serviciile hoteliere. Aceştia colectau resturile de hârtii scrise, „cabinetul negru“ reconstituind documentele. Din informaţiile extrase se alcătuiau rapoarte zilnice care erau prezentate împăratului.

Perioada lucrărilor Congresului de la Viena a fost una a războiului din umbră între puterile participante. Tot ansamblul specific unui astfel de război a fost pus în mişcare şi de Rusia şi de către Franţa. Rusia şi-a valorificat din plin agentura feminină. Talleyrand nu s-a dat în lături de la nimic pentru a salva interesele Franţei folosindu-se din plin de corupţie pentru a dejuca planurile adversarilor.

Principalul negociator al Austriei la Congresul de la Viena, ministrul de externe *Metternich*, cancelar între 1821-1848, şi-a adus o contribuţie remarcabilă la dezvoltarea activităţilor secrete de informaţii, asigurându-se în permanenţă de un corp de spionaj propriu. De asemenea *Metternich* a dispus de o vastă reţea de influenţă cu care a reuşit să menţină o poziţie favorabilă Austriei în cadrul echilibrului european. În plan intern a impus şi dezvoltat un sistem dur de poliţie politică, care a facilitat vreme îndelungată menţinerea ordinii constituţionale până la Revoluţia de la 1848.

Bismarck şi Stieber – fondatorii instituţiei spionajului modern

Până la mijlocul secolului XIX, serviciile secrete ale Confederaţiei statelor germane aveau în componenţa lor un serviciu de spionaj bazat pe reţele informative ale reprezentanţelor diplomatice şi un serviciu de contraspionaj plasat în subordinea armatei sau a poliţiei.

Cele mai importante state ale Confederaţiei, Austria şi Prusia, şi-au creat centre informative cu secţii specializate pe zone geografice în scopul spionării reciproce.

O contribuţie cu totul deosebită în organizarea, modernizarea şi eficientizarea structurilor informative a avut-o în această perioadă *Karl Wilhelm Steiber*, născut în Silezia în anul 1818. Avocat de profesie, a fost pentru o perioadă de timp editorul „Revistei de

poliție“, ulterior devenind agent secret. În această calitate, el s-a infiltrat în cercurile revoluționare din Germania. Pentru a câştiga încrederea „camarazilor“ săi, îi incita adesea la organizarea de acțiuni violente. Ascensiunea sa profesională a început în timpul evenimentelor revoluționare din anul 1848 din Berlin, când a reuşit să-l salveze pe regele Frederic Wilhelm IV, care fusese prins într-o busculadă periculoasă de mulțimea revoltată. Remarcat de rege, în calitate de comisar de poliție, primeşte sarcina înființării „Poliției secrete“, a cărei activitate se va întinde în întreaga Prusie. În baza experienței şi a informațiilor acumulate, a publicat în anul 1850 cartea *Comploturile comuniste din secolul al XIX-lea*. *Steiber a fost primul agent profesionist* care a valorificat, prin serviciile sale secrete, orice detaliu: economic, social, politic sau militar al situației unei țări. În calitatea sa de conducător al serviciilor secrete, a dat dovadă de calități remarcabile: ambiția, perseverența şi curajul său au fost dublate de luciditate, sânge rece şi lipsa de scrupul.

Potrivit concepției sale, *poliția secretă trebuia să fie* un organism puternic, *în măsură să asigure siguranța externă, cât şi stabilitatea internă a statului*. Din această cauză, mişcarea revoluționară şi necesitatea controlării ei au devenit obiective majore. În acest context, Steiber a reuşit să-l racoleze pe Karl Marx. Devenind agent al poliției secrete prusace, Marx a denunțat numeroşi „tovarăşi“.

Având în vedere rivalitatea cu Franța, în 1854 regele l-a însărcinat pe Steiber să organizeze spionarea sistematică a acestei țări. Preluând modelul serviciilor secrete napoleoniene, Steiber a proiectat activitatea pe trei direcții: economic, politic şi militar, beneficiind de o generoasă finanțare din partea Parlamentului Prusiei.

Otto von Bismarck, prim ministru al Prusiei (1862-1871), a acordat o atenție deosebită activității de informații în spiritul concepției lui Frederic cel Mare. De aceea, el *îi încredințează lui Steiber sarcina organizării unui serviciu permanent de spionaj*, capabil să slujească obiectivele politicii externe prusace.

Activitatea internațională de spionaj a pregătit mai întâi conflictul cu Austria şi apoi cel cu Franța. *Succesul repurtat* de Steiber, prin acțiuni personale, cât şi prin crearea unei agenturi impresionante în Austria, *i-a adus numirea, în 1866, ca şef al Serviciului Activ Polițienesc*, iar ulterior funcția de *ministru al poliției*. În această calitate, a creat *primul serviciu de contraspionaj din*

Europa, care avea ca sarcini identificarea spionilor inamici, cenzura militară şi organizarea de acţiuni speciale de propagandă.

Pentru organizarea serviciului de informaţii permanent, prima etapă a constituit-o înfiinţarea de către Steiber a unei şcoli speciale de spionaj.

Pasul următor a fost acela al recrutării unui număr impresionant de agenţi răspândiţi în aproape toate capitalele europene, achiziţionându-se din fondurile secrete hoteluri, restaurante, cafenele sau bordeluri (bază logistică, surse de venit, locuri de întâlnire şi culegere a informaţiilor şi mai ales forme de acoperire a acestora).

Direcţia de bază a spionajului german o constituia *Franţa*, considerată principalul inamic. Pentru a pune la punct acoperirea informativă completă a Franţei, Steiber a avut la dispoziţie 1,3 milioane de franci. Reţelele de spionaj create au fost grupate în patru rezidenţe pentru 14 departamente conduse din patru centre externe: Berlin, Geneva, Lausanne şi Bruxelles. Acestea au condus activitatea a circa 14-15.000 agenţi, din care 1.000 profesionişti, restul acţionând sub acoperirea ocupaţiilor lor: horticultori, viticultori, femei de serviciu în hoteluri, restaurante şi cafenele, guvernante, comis-voiajori, la care se adăugau numeroşi „turişti".

În 1870, când Prusia a invadat Franţa, aceasta din urmă era practic ocupată de o armată de agenţi bine implantaţi în societatea franceză. De aceea, mulţi istorici recunosc că *spionajul practicat de Steiber, căruia i s-a asociat trădarea unor francezi, ignoranţa, neglijenţa sau indiferenţa altora, a contribuit la înfrângerea Franţei în numai şase zile.*

Informaţiile obţinute de spionajul german acopereau obiective începând cu sistemul militar, starea drumurilor, situaţia resurselor şi terminând cu numărul de animale şi problema mijloacelor de tracţiune.

În Franţa ocupată, Steiber a acţionat intens în direcţia descurajării oricărei forme de revoltă şi anihilării totale a serviciului francez de contraspionaj.

După proclamarea Imperiului, în 1871, fondurile secrete ale lui Steiber au fost cel puţin înzecite, ceea ce i-a permis extinderea şi consolidarea sistemului informativ secret german.

Pentru satisfacerea nevoilor primare şi cantitative de informaţii, o bună parte a agenţilor era constituită din secretari şi personal mărunt. Aceştia, de obicei, nu întâmpinau nici un fel de rezistenţă din

partea țintelor neavizate, obținând succese tot atât de importante ca ale agenților din clasele superioare.

O atenție deosebită se acorda şi agenților feminini, printre aceştia numărându-se servitoare, cameriste, coafeze, prostituate sau femei de viță nobilă. Datorită calităților şi succeselor sale, *Steiber a fost solicitat, în 1863, de Rusia să se ocupe de reorganizarea serviciilor secrete țariste*.

Până în 1892, anul morții sale, Steiber a organizat rețele de spionaj puternice pe întregul continent, în Marea Britanie şi în S.U.A., acestea din urmă fiind serios afectate de spionajul german.

Cu toată celebritatea sa postumă, Karl Wilhelm Steiber, „regele spionilor“, cum îl numea în semn de prețuire împăratul Wilhelm I, a fost cunoscut personal numai de un cerc restrâns de persoane, fapt ce ține de o tradiție a secretului care va fi continuată de succesorii săi şi peste generații.

Colonelul Walter Nicolai, împotriva Europei, Rusiei şi Americii

În preajma primului război mondial, pe măsură ce crizele politico-militare care aveau ca actori marile puteri creşteau în frecvență şi intensitate, pe scena serviciilor secrete germane apare un nou şi important personaj, *colonelul Walter Nicolai*. Din 1906, acesta a fost desemnat să se ocupe de activitatea informativ- militară ce avea ca obiectiv Rusia, sarcină de care s-a achitat cu succes, punând bazele unei agenturi eficiente de spionaj cu o mare durabilitate in timp.

Walter Nicolai *a fost numit în 1913 şeful serviciilor secrete ale Germaniei*.

Serviciile secrete germane au pregătit cu minuțiozitate declanşarea primului război mondial. S-a acordat o atenție considerabilă obținerii informațiilor de amănunt şi *s-a încercat elaborarea de prognoze cu privire la mişcările adversarilor. Anticiparea s-a putut asigura numai printr-o linie de acțiune ofensivă* derivată din principiile unui serviciu secret eficient.

Dublarea inteligenței de forță a fost constanta operațiunilor secrete ale serviciilor speciale germane.

Se impune a fi remarcată, în sprijinul activității de informații, întocmirea din timp a unei evidențe minuțioase a zeci de mii de persoane din alte țări, punctate, studiate şi selecționate pentru a fi la vreme recrutate. Această „carte neagră“ a spionajului german era o colecție impresionantă

de fişe personale cu date complete despre persoana respectivă cuprinzând elementele de stare civilă şi profilul psihologic.

In cadrul serviciului secret german acţionau în primul rând *agenţii profesionişti care proveneau din rândul aristocraţiei germane, nobleţea şi averea garantând loialitatea*. Ei lucrau acoperit în organizaţii de spionaj camuflate în reprezentanţe bancare, comerciale sau firme cu diverse profile.

Alături de aceştia acţionau agenţi din toate straturile societăţii: oameni de afaceri, comercianţi, economişti, personal din serviciile casnice. Existau şi agenţi recrutaţi din lumea interlopă: prostituate, contrabandişti, spărgători de meserie şi mercenari ai crimei.

Walter Nicolai a organizat cu mijloacele serviciului secret o *activitate adecvată de contrapropagandă* în faţa ofensivei dezlănţuite de propaganda inamică.

Germanii au excelat în anii primului război mondial şi în primele activităţi „tehnico-operative" de spionaj şi contraspionaj.

Spionajul german a dispus şi de o bază logistică operativă pe măsura obiectivelor politico-militare şi economice urmărite.

Cu toate eşecurile înregistrate, inclusiv pierderea războiului de către Germania, serviciile sale secrete au rămas fără egal în epocă. Ele au dominat cu autoritate continentul pe o perioadă de circa şase-opt ani în intervalul 1910-1917.

Figuri mai importante ale spionajului german în timpul primului război mondial

Spionajul german în anii primului război mondial a scos în evidenţă activitatea unor agenţi care au devenit adevărate legende în istoria serviciilor secrete.

Astfel, *Elisabeth Schrangmüller* („Frau Doktor") avea 28 de ani când a izbucnit războiul, fiind doctor în filozofie. Remarcată pentru aptitudinile ei speciale pe când lucra în cadrul cenzurii din Belgia, a fost recomandată spionajului german, devenind o anchetatoare eficientă a spionilor Antantei. Walter Nicolai a sprijinit-o pentru a fi primită în corpul ofiţerilor, devenind prima femeie ofiţer din armata germană, cu gradul de locotenent. După ce a absolvit o şcoală de spionaj, a devenit, la rândul ei, profesor şi unul din conducătorii şcolii germane de spionaj din Anvers. *A condus reţele din Belgia, Elveţia, Franţa şi Anglia*. În timpul regimului nazist şi-a pierdut fratele,

victimă a luptelor interne din sânul regimului. Devenită ea însăşi obiectul supravegherii Gestapoului, a murit în 1940.

Ea a fost incontestabil *o autoritate în domeniul activității informative secrete*. Unul din manualele ei de la şcoala de spioni unde a fost profesoară conține o serie de *sfaturi care se constituiau în reguli de care trebuie ținut seama*:

- „nu-ți trăda cunoştințele de limbi străine pe care le posezi pentru a-i domina pe ceilalți;
- un viitor agent nu trebuie contactat decât intr-un loc pe care l-ai ales singur;
- nu trebuie să te interesezi numai de o anumită informație pentru a nu te trăda uşor. Trebuie să aduni orice informații utile, chiar despre lucruri mărunte, fără a manifesta vreun interes pentru ele;
- dacă trebuie să consemnezi anumite cifre, cel mai bine este să o faci sub forma unei liste de cheltuieli personale;
- este preferabil să stai de vorbă cu un om obosit, un om emoționat sau care se teme de tine;
- niciodată să nu-ți iei un aer misterios, în afara cazurilor când acest lucru poate să placă agentului tău şi să exercite o înrâurire psihologică asupra lui“.

„Frau Doktor“ a avut reputația unui mentor de spioni deosebit de temut, care nu a ezitat să-i trimită pe agenții nesiguri în plasa contraspionajului advers.

Un alt agent al spionajului german, Silber, a fost protagonistul unei reuşite infiltrări germane în M.I.5. Activitatea lui a dat rezultate remarcabile pe toată durata războiului. German emigrat în Africa de Sud, a fost îndrumat de serviciile secrete germane să se înroleze în armata engleză şi a participat la războiul anglo-bur. Apoi a fost trimis în India. La începutul războiului pleacă în Canada, obține un paşaport de supus britanic şi se stabileşte la Londra. În capitala britanică a lucrat la cenzura militară, unde a obținut un însemnat volum de informații utile germanilor, pe care le-a transmis folosind canalele de corespondență pe care le cenzura.

Legenda spionajului german a fost fără îndoială *„Mata Hari“, alias Agentul H-21, alias Margaretha Geertrude Zelle*. Majoritatea istoricilor care i-au studiat viața şi activitatea consideră că multe din cele ce s-au scris despre ea sunt departe de adevăr.

Născută în Olanda în 1876, după căsătoria cu un ofițer scoțian pleacă cu acesta în insulele Java din Indonezia, unde a deprins arta dansurilor exotice. Revenind în Europa, despărțită de soț, își va câștiga existența cu reprezentații de astfel de dansuri şi din stipendiile numeroşilor amanți. Devenită metresa şefului poliției Berlinului, a urmat o şcoală de spionaj în Bavaria în anul 1910. Ulterior a plecat la Paris, unde frecventa diverse cercuri elitiste, în care a cunoscut personalități politice şi militare.

Suspectând-o de spionaj, Biroul 2 simulează că doreşte să o recruteze, aducându-i-se în cele din urmă la cunoştință că a fost acceptată în serviciul secret francez.

Aflată la Madrid, Mata Hari se afişează cu figuri cunoscute din conducerea spionajului german. De asemenea, Biroul 2 a interceptat o telegramă prin care se comunica de la Berlin centrului de spionaj din Anvers că agentului H 21 i s-a trimis o sumă de 15.000 de franci pentru a-i folosi în activitatea de la Paris.

În acest moment a fost arestată, judecată şi condamnată la moarte ca spion în slujba Germaniei. *Procesul a implicat interogarea sau invocarea numelui a numeroase persoane importante, civile sau militare, care au fost în acest fel compromise. Scopul germanilor de a scoate pe această cale din viața politică sau militară activă unele personalități franceze a fost atins*. Eşecuri importante ale contraspionajului francez au fost la rândul lor acoperite prin ceea ce unii specialişti ai domeniului numesc „asasinarea dansatoarei Mata Hari".

Din galeria spionilor germani din epoca primului conflict mondial au mai făcut parte *Anna-Maria Lesser* („*Fräulein Doktor*"), *Despina Davidovici* („*Frumoasa turcoaică"), Franz Rietelen („Emil Gachet"), André Potin, Margaret Francillard, Marusia Destrelle*. Evident, lista este mult mai lungă, dar această enumerare doreşte să evidențieze importanța pe care serviciile germane o acordau folosirii femeilor în activitatea de informații.

Nimic nu se compară însă cu *„celebritatea" unui personaj istoric care a fost la rândul lui un agent al serviciilor secrete germane – Vladimir Ilici Lenin*.

Lenin a fost recrutat de colonelul Walter Nicolai. El prezenta interes pentru că era un „revoluționar de profesie", lider al mişcării marxiste în plină ascensiune. Prin el putea fi controlată şi manipulată această mişcare.

Această calitate de agent al serviciilor secrete germane explică, cel puțin în parte, cum a fost posibilă activitatea de propagandă pe care a desfăşurat-o în Elveția şi provenienţa unor sume importante de bani care, practic, au fost folosiți în finanțarea revoluției bolşevice din Rusia, cu care Germania se afla în război. *Germania a fost obligată să subvenționeze revoluția rusă, cel puțin din două motive: să înlăture pericolul roşu ce se profila la Berlin, „transferându-l" în Rusia şi să o scoată pe aceasta din război*. Există documente care dovedesc că în scopul intensificării propagandei revoluționare au fost transferate în Rusia, în 1915, cinci milioane de mărci. Alte sume mari de bani au circulat acoperit pe diverse canale, intrând în conturile bolşevice pentru a sprijini dezvoltarea mişcării şi organul de presă al acesteia, ziarul „Pravda", care se tipărea în vara anului 1917 în 90 de mii de exemplare (alte 41 de ziare aveau in total un tiraj de 320 de mii de exemplare).

Serviciile secrete germane l-au sprijinit pe Lenin să ajungă din Elveția în Rusia tranzitând teritoriul unor state unde nu avea voie să intre. Lenin a fost însoțit în drumul său de doi maiori de informații şi de un anume Radek, care ulterior îi va fi consilier şi şef de cabinet (deci, cenzor).

Efectele acțiunii secrete de sprijinire a lui Lenin au fost extrem de favorabile Germaniei. După preluarea puterii, bolşevicii au acceptat tratatul de pace de la Brest-Litovsk, prin care se făceau concesii teritoriale majore Germaniei. Aşadar, Lenin, adus la putere de serviciile secrete germane, a plătit nemților serviciile făcute cu teritoriile ruşilor.

Utilitatea lui Lenin pentru Germania a fost activă şi după război. *Germania şi-a putut reface industria de armament pe teritoriul sovietic cu complicitatea lui Lenin şi împotriva prevederilor tratatului de pace*. El a acționat în rolul său de agent, devenind astfel complice şi la cele ce au urmat în curgerea istoriei. După tratatul de la Rapallo (1922), Rusia şi Germania, izolate de restul lumii, se vor sprijini reciproc în vederea refacerii potențialului militar şi a perfecționării activității serviciilor secrete.

Serviciile secrete germane între cele două războaie mondiale

Principalul învățământ ce pare a fi fost desprins din conducerea Germaniei în urma înfrângerii în primul război mondial a fost acela de a se pregăti temeinic pentru războiul următor.

Anul 1920 marchează *constituirea serviciului de spionaj şi contraspionaj al Statului Major al Forțelor Armate Germane* (*OKW*) – „Abwehr-Ausland“. *Principala sarcină* la începutul activității a fost aceea a *apărării secretului reînarmării Germaniei*. In timp, mai ales *după 1933*, Abwehr-ul se va afirma şi ca un puternic organism de spionaj pe măsură ce a crescut şi spiritul agresiv al politicii germane.

Din ianuarie 1935, la conducerea Abwehr-ului s-a aflat amiralul Wilhelm Canaris, care a reuşit să construiască unul din cele mai redutabile şi de temut servicii de spionaj din istoria omenirii.

În 1939, Abwehr-ul avea cinci departamente operative principale: de informații şi spionaj; de sabotaj, diversiune şi război psihologic; de contraspionaj; de informații externe şi al informațiilor centrale. Pe lângă cele cinci departamente de bază, mai existau şi un număr de servicii tehnice: filaj-contrafilaj radio; contrafaceri acte şi documente; producție de mijloace şi materiale special miniaturizate .

Departamentul de informații şi spionaj era condus de colonelul Piekenbrock şi avea ca principală misiune obținerea informațiilor militare despre statele inamice. În cadrul lui funcționau autonom serviciile celor trei arme: terestră, aviație, marină. Serviciul de informații al aviației („Luftwaffe“) a spart codul lui „Royal Navy“ din 1936. Consecințele s-au extins, cu pierderi grele, până când englezii au schimbat codul.

Departamentul de sabotaj-diversiune a avut din 1942, *sub conducerea lui Erwin von Lahousen*, misiunea de a pune în aplicare un plan amplu de terorizare a S.U.A. („acțiunea Pastorius“). Planul, minuțios pregătit, a eşuat din cauza defecțiunii unuia dintre cei care trebuia să acționeze pe teritoriul S.U.A. şi care s-a predat F.B.I-ului.

Departamentul de contraspionaj, *condus de generalul von Bentievgni*, urmărea lichidarea acțiunilor serviciilor de spionaj inamice. În acest scop, în mai multe țări din Europa Occidentală au fost infiltrați agenți în mişcările de rezistență (acțiunile „Polul Nord“ în Olanda şi „Parla“ I şi II în Franța).

Departamentul de Informații Externe avea sarcina coordonării ataşaților militari şi a cercetării presei externe.

Integrarea şi evaluarea ansamblului informațiilor obținute de aceste departamente revenea *Departamentului Informațiilor Centrale*,

condus de colonelul Hans Oster. Efectivele serviciului au crescut în timp de la 15.000 la 60.000 de agenţi.

Prin intermediul serviciului de filaj-contrafilaj radio s-au penetrat reţele de radiotelegrafişti britanici din Olanda, declanşându-se unul din cele mai importante jocuri operative ale războiului cu nume de cod „*Englandspiel*“. „Jocul“ a durat din 1941 în 1944, germanii controlând în acest răstimp tot spionajul englez din Olanda, capturând zeci de agenţi S.O.E. şi zeci de tone de echipament.

In 1942, germanii au descoperit şi anihilat o organizaţie clandestină, „*Orchestra Roşie*“ („Rotte Kapelle“) care acţiona pe teritoriul mai multor state europene şi care obţinea informaţii militare de la cel mai înalt nivel al armatei germane.

O structură specială a Abwehr-ului, Divizia „Brandenburg“, a fost creată pentru *operaţiuni de comando*.

„Prinţul spionajului german“, cum avea să fie supranumit Canaris în vremurile sale de glorie, a creat în întreaga lume o reţea de centre şi nuclee de spionaj, sabotaj, subversiune şi diversiune. Mecanismul său informativ a funcţionat impecabil de la New-York la Stockholm, din Canton la Moscova sau de la Ankara la Madrid.

Unul din cei mai importanţi agenţi ai săi a fost Tyler Kent, de origine american, care din 1939 lucra la Ambasada S.U.A. din Londra ca funcţionar la cifru. Recrutat de o agentă germană care îl prinsese în mrejele sale, *a transmis germanilor timp de opt luni peste 1.500 de documente secrete* aparţinând ambasadei şi codul diplomatic al Departamentului de Stat. Descoperit de Intelligence Service, se consideră că *a fost cel mai mare agent al Abwehr-ului arestat în Marea Britanie, „un spion care ar fi putut face să fie pierdut războiul“*.

Poliţia politică a partidului şi statului naţional-socialist german

În cadrul organizaţiilor paramilitare pe care se baza N.S.D.A.P., un loc important il ocupau *Detaşamentele de protecţie* (S.S.). După ce la conducerea S.S.-ului a ajuns *Heinrich Himmler*, acesta *a constituit* în cadrul lui, *în 1931, Serviciul de Siguranţă* (*S.D.*). *In 1932, la conducerea S.D. a fost numit Reinhard Heydrich*. Din 1933 el *a devenit şeful poliţiei politice* „*Gestapo*“. El a fost iniţiatorul „nopţii cuţitelor lungi“, care a tranşat rivalitatea din partid dintre Hitler şi Rőhm în favoarea primului, printr-o adevărată baie de sânge.

Intre Heydrich şi Canaris a existat permanent rivalitate, care a implicat un joc reciproc cu dosare compromiţătoare. Rivalitatea a

devenit acută din momentul în care Canaris s-a opus provocării puse la cale de Heydrich la granița cu Polonia, prin care s-a declanşat cel de al doilea război mondial.

Cea mai importantă funcție deținută de Heydrich a fost aceea de gauleiter al Cehoslovaciei ocupate. În această calitate, a pus la punct „soluția finală“ pentru cei aproximativ 11 milioane de evrei din Europa. S.D.-ul condus în continuare de el a înregistrat cel mai răsunător eşec posibil, neputând preveni asasinarea propriului şef de către un comandou al rezistenței cehe.

S.D.-ul a avut în componență Poliția de ordine („Orpo“) şi Poliția de siguranță („Sipo“), ambele având atribuții de spionaj şi contraspionaj.

În anul 1939 comandantul SS Himmler a reunit sub conducerea sa toate serviciile secrete, mai puțin Abwehr-ul, care va fi preluat după lichidarea lui Canaris în urma participării la complotul împotriva lui Hitler din vara anului 1944.

După desființarea Abwehr-ului, „Departamentul central pentru securitatea statului“ (R.S.H.A.), condus de Himmler, a avut şapte departamente, dintre care cele mai importante erau Amt III – Serviciul de contraspionaj intern şi Amt IV – Poliția secretă de Stat (Gestapo), condusă de Henrich Műller. Acestora li se adăugau „*Serviciul de spionaj şi contraspionaj extern*“, condus din 1941 de generalul *Walter Schellenberg* şi „*Serviciul special de diversiune şi sabotaj*“, condus din 1944 de austriacul *Otto Skorzeny*. Intre *acțiunile de răsunet* ale acestuia din urmă se înscriu *eliberarea la 2 septembrie 1943 a lui Mussolini*, capturat de rezistența italiană şi capturarea, *în 1944, a amiralului Miklos Horthy*, care a refuzat continuarea coaliției cu Hitler. Ultima operațiune la care au participat 3000 de oameni sub comanda lui Skorzeny a fost ofensiva din Ardeni, în cadrul căreia, echipați ca americanii, ei trebuia să semene deruta în rândul aliaților.

În anul 1943 a fost creat şi un serviciu economic în cadrul R.S.H.A. Rolul său era acela de a pregăti resurse financiare pentru căpeteniile naziste în cazul pierderii războiului. Acest lucru s-a făcut prin spolierea patrimoniului țărilor ocupate şi însuşirea averilor a milioane de persoane, în majoritate covârşitoare evrei, deportate şi exterminate în lagăre de concentrare.

Heinrich Himmler şi toți cei din subordinea sa au contribuit la menținerea terorii naziste pe care au amplificat-o prin mijloacele specifice activităților de informații. Dar teroarea nu ar fi ajuns atât de

departe dacă nu ar fi existat şi adeziunea unei majorităţi a populaţiei, care abia la sfârşitul războiului se va desprinde de coşmarul în care s-a lăsat târâtă de Hitler. Această manipulare a fost posibilă ca urmare a activităţilor de anvergură desfăşurate de experţi ai propagandei, contrapropagandei şi dezinformării.

Sistemul informativ german în preajma şi în anii celui de-al doilea război mondial

Serviciile secrete ale Germaniei naziste au fost organic implicate în pregătirea războiului *printr-o serie de operaţiuni speciale de diversiune şi provocare în scopul justificării ocupaţiei militare şi a anexiunilor teritoriale*. Astfel de operaţiuni au contribuit la direcţionarea evoluţiei evenimentelor istorice în sensul dorit de conducerea politică a Germaniei.

Exemple semnificative le reprezintă *dosarul Cehoslovaciei şi al Poloniei*.

In *cazul Cehoslovaciei*, încă din 1934 s-a acţionat în plan propagandistic pentru acreditarea tezei că statul cehoslovac era o creaţie artificială. Au urmat apoi *o serie de etape* succesive care au condus în cele din urmă la *dispariţia statului cehoslovac*. Aceste *etape* au fost: *paralizarea armatei, stimularea nonconformismului tineretului, coruperea administraţiei centrale şi locale* şi *sabotarea industriei de război*. *După doi ani de la declanşarea operaţiunii de destabilizare* internă, Cehoslovacia era *o ţară dezbinată profund*, izolată în plan internaţional începând cu anul 1937.

Aproximativ *acelaşi plan a fost urmat şi în Polonia*, ocuparea informativă precedând invazia militară. În crearea pretextului pentru declanşarea războiului, „Operaţiunea Gleiwitz“, au colaborat strâns Abwehr-ul, S.S.-ul şi S.D.-ul. „Atacarea“ de către Polonia a postului de radio german de la Gleiwitz a fost o operaţiune parţial reuşită de acoperire propagandistică a momentului declanşării celui de al doilea război mondial de către Germania hitleristă.

Alte operaţiuni speciale au fost: „*Dosarul Venlo*“, o încercare de penetrare a Intelligence Service prin înscenarea unui atentat împotriva lui Hitler, „*Dosarul Windsor*“, o încercare de răpire a ducelui de Windsor, succesorul tronului britanic, precum şi celebrul caz al spionului „*Cicero*“, alias Elyeza Bazna, care a furnizat germanilor importante documente ale ambasadei engleze din Turcia.

Pe lângă serviciile secrete menționate, în perioada războiului au mai activat şi altele cu caracter departamental sau politic: Serviciul de investigații al Ministerului Flotei Aeriene, Serviciul de Informații al Ministerului de Externe, Institutul de Cercetări al Poştei, Organizația pentru Străinătate şi Secția pentru Străinătate a partidului nazist şi Serviciul central pentru problemele persoanelor de origine germană – stabilite în străinătate.

„*Ocuparea informativă*“ a U.R.S.S. a fost o sarcină de bază a Abwehr-ului. Eşecul acestei misiuni este pus pe seama antinazismului lui Canaris şi a presupusei sale colaborări cu serviciile secrete aliate, dar nu trebuie omisă nici forța serviciilor sovietice de contraspionaj. Premergător războiului cu U.R.S.S. s-au organizat detaşamentele „Walli“ (detaşamente de recunoaştere pe linia frontului), ale căror misiuni constau în pătrunderea în adâncimea dispozitivului inamic (50-350 km) pentru culegerea de informații. Fiecare grupă, alcătuită pe cât posibil din localnici, era dotată cu uniforme sovietice, stații radio şi mijloace de transport motorizate. Acest dispozitiv a fost anihilat de contraspionajul sovietic, ceea ce nu a permis „ocuparea informativă“ a U.R.S.S. înainte de cea militară şi a determinat, într-o măsură însemnată, înfrângerea Germaniei.

Singurul organism special rămas în afara reformei din 12 februarie 1944 a serviciilor secrete a fost „*Fremde Heere Ost*“ (F.H.O. – Armate Străine Est). Acesta a fost *un serviciu special de informații militare destinat spionajului şi operațiunilor speciale de sabotaj, provocare şi diversiune în spatele frontului inamic*.

De la 1 aprilie 1942, serviciul a fost condus de Reinhard Gehlen, eminent ofițer de stat major, direct implicat în elaborarea planurilor de invazie ale Germaniei în estul şi sud-estul Europei. Înregistrând o serie de eşecuri la începutul activității sale în fruntea F.H.O., Gehlen a trecut la reorganizarea acestuia şi la completarea personalului cu ofițeri tineri, cunoscători ai problemelor ruseşti şi cu experiență pe front.

F.H.O. era structurat pe cinci grupuri organizate pe probleme şi pe zone şi care se completau reciproc. *Obiectivele urmărite* erau cele referitoare la *economia, potențialul de mobilizare şi armament, resursele umane şi rețelele de transport ale U.R.S.S.*, ale *țărilor din Balcani şi cele scandinave*. Cu toate că a obținut unele succese, F.H.O. a eşuat în ceea ce priveşte sarcina sa principală: crearea unei „coloane a cincea în U.R.S.S.“.

Personalitatea lui *Gehlen* şi-a pus amprenta asupra serviciului, el fiind *un inovator* în ceea ce priveşte metodele de evaluare şi exploatare a informaţiilor. El a instituit regula *menţionării gradului de credibilitate a informaţiilor* pe baza a *cinci trepte de apreciere*: „de încredere“, „verosimilă“, „posibilă“, „îndoielnică“, „improbabilă“.

Gehlen a fost un adept al spionajului total refuzând să ia în considerare şi să respecte tot ceea ce ţinea de regulile spionajului militar clasic. Printre acestea: separarea funcţiilor informative de cele de acţiune, spiritul de castă, elitist, în raporturile cu serviciile civile sau repudierea spionajului politic şi economic.

Pentru obţinerea informaţiilor de la prizonieri au fost încălcate brutal regulile şi obiceiul războiului, *practicându-se tortura şi asasinatele. Deşi astfel de crime au fost judecate de tribunalul de la Nürenberg, Gehlen nu a fost implicat, fiind ocrotit de către C.I.A.*

Gehlen a pus la punct o rafinată tehnologie a trădării, care trebuia să fie permanent activă şi intensificată. Majoritatea trădătorilor („defectorilor“) au fost încadraţi în „Osttruppen“ (în iarna lui 1942 erau aproximativ 200.000). 30.000 dintre aceştia au constituit o „armată“ pusă sub comanda generalului-locotenent Andrei Andreevici Vlasov, al cărui nume devenise pentru sovietici sinonim cu trădarea şi care a devenit odios datorită unităţilor pe care le comanda, în realitate adevărate „bande de ucigaşi“.

Încercările lui Gehlen de creare a unor unităţi militare bazate pe resuscitarea naţionalismului rus (R.O.A.) sau ucrainian (O.U.N.) au eşuat, marcând dezastrul german în est.

Rămăşiţele „Osttruppen“, R.O.A. şi *O.U.N. au constituit atuuri ale lui Gehlen în tratativele din primăvara lui 1945 cu americanii, contactele cu membri ai acesteia fiind reluate după război* de foşti angajaţi ai F.H.O., care lucrau în numele americanilor.

La începutul anului 1945, în faţa evidentei catastrofe a Germaniei, *Gehlen a elaborat planul pentru edificarea unei mişcări interne de rezistenţă împotriva trupelor de ocupaţie*. S-a creat o armată clandestină care a primit numele de „Werwolf“ („oamenii lupi“) şi care a primit şi aprobarea lui Hitler. Gehlen a fixat obiectivele acestei armate clandestine: a) instruirea soldaţilor şi a luptătorilor de gherilă; b) formarea unor unităţi de acţiune de până la 60 de membri; c) crearea de ascunzători secrete de armament; d) constituirea de posturi de radio clandestine; e) organizarea de reţele de spionaj cu posibilităţi de pătrundere în comandamentul sovietic şi sediile

autorităţilor de ocupaţie; f) înfiinţarea unor comandouri de lichidare a membrilor autorităţilor de ocupaţie; g) desfăşurarea de operaţiuni de propagandă antisovietică prin presă clandestină, manifeste, radio şi alte mijloace.

Grupele „Werwolf“, ca şi *cele aparţinând „Reţelei R“* (Rücken-spatele frontului), *fostele grupe de acţiune F.H.O.*, s-au menţinut şi *au devenit active în teritoriile vestice ale Poloniei, Prusia de Est, Pomerania şi Silezia*. Ambele structuri urmau a fi puse în conservare pentru a trece în acţiune în noile condiţii de după război.

Serviciile secrete germane în anii războiului rece

După ce a fost recuperat de armata americană, lui *Reinhard Gehlen i s-a permis imediat să înfiinţeze un serviciu de spionaj german finanţat de S.U.A. şi îndreptat împotriva Uniunii Sovietice*.

In urma tratativelor purtate în S.U.A. cu responsabili ai serviciului secret militar american, G.2, *s-a născut „Organizaţia Gehlen“*, pe baza unui plan propus de cel care a înfiinţat-o şi care prevedea:

1. Organizaţia va fi un serviciu autonom sub conducerea lui Gehlen. Legătura cu serviciul de spionaj american urma să fie asigurată de ofiţeri americani acceptaţi şi de germani.

2. Organizaţia va avea drept scop exclusiv al activităţii culegerea de informaţii despre U.R.S.S. şi celelalte ţări ale lumii socialiste.

3. Organizaţia urma a fi transferată viitorului guvern suveran german, angajamentele anterioare fiind anulate sau cele viitoare urmând a face obiectul unor tratative între guvernele S.U.A. şi Germania.

4. S.U.A. nu aveau dreptul să ceară organizaţiei să întreprindă activităţi împotriva intereselor germane sau a securităţii Germaniei de vest.

Motivele pentru care americanii au acceptat acest angajament rezidă în avantajele evidente oferite de cel mai activ şi bine organizat serviciu de spionaj care a acţionat împotriva U.R.S.S., care deja se contura ca principalul adversar al S.U.A. în lumea postbelică. Finanţarea organizaţiei a fost asigurată de americani, care i-au alocat un buget iniţial de 3.400.000 de dolari.

Deşi angajamentul era ca în organizaţie să nu fie folosite persoane cu trecut nazist, s-a trecut şi peste această restricţie, fiind

angajaţi 40 de foşti nazişti în funcţii operative, invocându-se pregătirea lor specială. Activitatea lor era acoperită de prestigiul unor ofiţeri ai Wehrmacht-ului şi Abwehr-ului, încadraţi în funcţiile vizibile. Funcţiile de conducere au fost rezervate unor foşti colaboratori apropiaţi ai lui Gehlen.

Organizaţia constituită de Gehlen a marcat cel de-al treilea moment în evoluţia sistemului informativ german, când acesta era organizat şi condus după reguli strict militare, în afara controlului oricărei autorităţi politice sau forme de supraveghere.

Formule asemănătoare au încercat şi serviciile secrete britanice şi franceze, dar iniţiativele au fost limitate.

Din 1949, organizaţia Gehlen a trecut de sub tutela G.2 sub cea a C.I.A. Timp de 10 ani, organizaţia a fost subvenţionată de aceasta cu circa 200.000.000 de dolari, din care o parte proveneau din donaţiile unor importante companii americane.

Principala activitate căreia Gehlen i s-a consacrat a fost *o amplă acţiune de recrutare a sute (poate mii) de agenţi pentru care a înfiinţat peste 20 de şcoli de pregătire şi antrenament*.

Organizaţia Gehlen era împărţită în compartimente perfect izolate, cu legături strict pe verticală, elemente hotărâtoare pentru eficienţă şi propria securitate a unui serviciu secret.

Evoluţia organizaţiei a implicat crearea unui compartiment de contraspionaj şi a unor servicii tehnice. *Întreaga activitate se desfăşura sub acoperirea unor firme* (care cel puţin parţial îşi realizau obiectul de activitate) *care îşi schimbau frecvent denumirea din motive de conspirare*.

Organizaţia şi-a creat echipe de integrare a emigranţilor şi a avut un rol activ în tentativele de înlăturare a regimurilor politice instaurate de Moscova în ţările central şi est-europene.

Serviciile secrete din R.D.G., cu asistenţa serviciilor secrete sovietice, au declanşat o vastă operaţiune de penetrare în structurile centrale şi teritoriale ale organizaţiei. Operaţiunea avea să se permanentizeze, iar teritoriul german a fost terenul unor ample şi aspre confruntări dintre serviciile secrete din est şi vest.

Activitatea „Organizaţiei Gehlen“ a fost marcată şi de numeroase eşecuri în confruntarea cu securitatea est-germană. Dovadă în acest sens o constituie o serie de cazuri precum: „Grell“, „Werner Hesse“ sau Nikita Korşunski.

O dată cu constituirea administrației federale vest-germane, *„Organizația Gehlen“ a devenit, oficial, de la 1 aprilie 1956, „Serviciul Federal de Informații“* (*B.N.D.*), pe care Reinhard *Gehlen îl va conduce până în 1968*. B.N.D.-ul a fost oficializat printr-o decizie a cancelarului Konrad Adenauer, sarcinile serviciului fiind precizate lapidar şi ambiguu: „să obțină informații externe care să prezinte importanță pentru guvernul federal şi să-i faciliteze luarea unor decizii politice“.

B.N.D.-ul a păstrat, adaptată condițiilor de pace, structura F.H.O. Această structură cuprindea o Direcție Generală (în limba germană, o denumire comercială), căreia totdeauna i s-a spus Centrala de la Pullach (după denumirea locului unde se afla sediul). Direcția Generală era alcătuită din trei Departamente: obținerea şi exploatarea informațiilor strategice; operațiuni speciale de acțiune în străinătate; contraspionaj ofensiv (exterior şi interior). La acestea se adăuga o structură ce cuprindea mai multe sectoare autonome cu atribuții operative sau tehnico-operative. O secție specială de personal avea ca misiune recrutarea agenților şi cadrelor de spionaj din rândul diplomaților şi ataşaților militari vest-germani. Alte surse informaționale erau reprezentate de oameni de afaceri, ziarişti, oameni de ştiință, activiştii unor partide, sindicate şi alte organizații politice sau sociale.

Legăturile B.N.D. cu marea industrie şi lumea financiară au imprimat serviciului şi pregnante caracteristici politice, dezvoltându-i competențe şi atribuții străine unui serviciu de informații externe.

Organigrama oficială a serviciului conținea 1245 de posturi, ceea ce reprezenta 60% din efectiv şi era cuprins în estimația bugetară anuală a guvernului (în 1959 i se alocau 43 milioane de mărci).

Sistemul informativ german a folosit şi foloseşte cea mai completă clasificare a surselor umane secrete („Die Quellen“), considerate a fi elementul vital, fără de care serviciile secrete nu pot exista. Aceasta cuprinde: *agentul indicator* (care indică pe cineva ca posibil agent); *agentul investigator* (verifică informațiile furnizate de agentul indicator); *agentul recrutor* (preia pentru recrutare candidatul); *agentul instructor* (instruieşte candidatul în cadrul uneia din cele 60 de şcoli existente).

Agenții instructori pregătesc cel puțin şase tipuri de surse: de penetrare, de verificare, de contact, de cercetare tehnică, de infiltrare ofensivă şi de specializare contrainformativă.

Față de informatori se păstrează o atitudine de prudență excesivă, fiind permanent controlați. Totodată, există o preocupare deosebită pentru ca aceştia să stăpânească o foarte bună tehnică a muncii de informații încât să-şi îndeplinească misiunile într-o deplină securitate.

O trăsătură aparte privind motivația colaborării agenților B.N.D. a constituit-o exploatarea fără scrupule a legăturilor de familie.

Pentru recrutarea cât mai multor agenți, B.N.D.-ul a declanşat o operațiune cu numele de cod „Wer kennt Wen?“ („Cine pe cine cunoaşte?“), în cadrul căreia viitorii informatori erau aleşi pe baza unor recomandări ale unor oameni de încredere, verificați. Urmarea aplicării acestui sistem a fost, printre altele, înrolarea masivă a unor foste cadre aparținând serviciilor de poliție naziste. Sistemul avea şi o mare slăbiciune: în caz de eşec, se ajungea la identificarea, cel puțin parțială, a lanțului de recomandări.

Sentimentul de frustrare generat de bulversările politico-sociale a constituit o altă motivație pentru recrutarea unor persoane cu atitudini anticomuniste, extremişti de dreapta, naționalişti „germani adevărați“.

Sub conducerea lui Gehlen, B.N.D.-ul s-a dovedit extrem de lax în ceea ce priveşte contabilitatea pierderilor, punându-se un preț mic pe viața agenților.

În concepția spionajului global practicat de Gehlen, structura valorică a agenților era extrem de diversă: cuprinzând de la membrii ai lumii interlope până la membrii ai elitei culturale, economice şi politice.

Evident că B.N.D.-ul a fost confruntat cu riposta serviciilor omologe străine. *Unul din eşecurile cele mai dezastruoase*, rezultând din confruntarea cu serviciile sovietice, l-a reprezentat „*cazul Felfe*“ (nume de cod „Paul“). Heinz Felfe, care a ajuns mâna dreaptă a lui Gehlen, a fotocopiat cartoteca personalului B.N.D., lista rezidenților de spionaj din străinătate şi multe alte documente strict secrete pe care le-a transmis sovieticilor. Bilanțul celor 10 ani de activitate ai lui Felfe (în 1961 a fost descoperit şi arestat) a fost zdrobitor. B.N.D.-ul a fost practic paralizat şi, aşa cum se scria în presa timpului, a fost distrusă legenda posibilităților superioare ale Serviciului Federal de Informații şi reputația generalului Gehlen.

B.N.D.-ul a desfăşurat şi activități de poliție politică, urmărind în special liderii social-democrați. Implicarea serviciului în afaceri

politice interne a fost o consecință nemijlocită a faptului că, încă din momentul înființării sale, cancelarul Konrad Adenauer s-a opus creării unei baze legale pentru funcționarea serviciului de spionaj. De altfel, el a fost un consumator favorit al informațiilor furnizate de Gehlen, folosind cu plăcere rapoartele nefavorabile adversarilor săi politici inclusiv din propriul partid (creştin-democrat).

„Organizația Gehlen“ şi apoi *B.N.D. au colaborat stâans cu serviciile secrete americane, în special C.I.A*. În urma acestei acțiuni de colaborare s-a creat pe teritoriul Germaniei postul de radio „Europa liberă“, ca centru al propagandei anticomuniste, având 30 de stații de emisie şi programe în 16 limbi. Pentru emisiunile destinate exclusiv U.R.S.S. a fost creat „Radio Liberty“. Tot din această strânsă colaborare s-au dezvoltat şi operațiunile de spionaj aerian asupra țărilor inamice cu avioane „U-2“ şi„E.C.-121“.

Dezorganizarea B.N.D.-ului ca urmare a lichidării rețelelor sale din țările estice a impus inițierea unor *reforme începând cu anul 1957*. Încercările „reformiştilor“ au eşuat din cauza opoziției lui Gehlen care s-a împotrivit ca schimbările să cuprindă şi personalul şi nu numai tehnicile.

B.N.D.-ul s-a confruntat în acțiuni de spionaj cu serviciile secrete americane, franceze, britanice, belgiene, olandeze şi israeliene. A fost, de asemenea, prezent într-o serie de acțiuni în Africa, după ce R.F.G. a devenit din nou o mare putere economică cu interese la scară planetară. Pentru Africa şi celelalte zone ale lumii, B.N.D.-ul a coordonat activitatea a nu mai puțin de 250 de instituții, fundații, asociații, ligi, organizații şi cluburi germane.

La 1 aprilie 1968, Reinhard Gehlen a fost obligat să se retragă din funcție. Noul preşedinte al B.N.D. a devenit Gerhard Wessel, unul dintre conducătorii „Organizației Gehlen“, fost şef al Serviciului de Informații Militare (M.A.D.) între 1955-1962. Imediat după numirea sa a avut loc o anchetă internă în cadrul B.N.D., care a scos la iveală foarte multe nereguli. În acest context, s-a cerut noului conducător să reorganizeze serviciul. Wessel şi-a subordonat programul de modernizare „dinamizării şi concentrării serviciului asupra sarcinii sale fundamentale – culegerea de informații din străinătate“. *Serviciul a fost reorganizat pe patru mari departamente: culegerea de informații prin agentură; culegerea informațiilor prin mijloace tehnice; evaluarea şi exploatarea informațiilor; serviciile centrale* (organizare, personal, învățământ, arhive, securitate etc.). Pe lângă

cele patru grupuri au fost create mai multe servicii centrale independente, printre care: serviciul pentru război psihologic, serviciul de cooperare cu celelalte organe informative, serviciul de legătură cu guvernul.

S-au dat asigurări că pe viitor B.N.D. nu va mai urmări cetățeni ai R.F. Germania, iar agenții săi suspectați de colaborare cu servicii secrete străine urmau a fi anchetați de Oficiul Federal pentru Apărarea Constituției.

Reforma din anul 1968 a însemnat un moment crucial în evoluția B.N.D.-ului, deoarece acesta se izolase de restul societății germane, menținându-se anacronic în tradiția unui sistem informativ agresiv ce corespundea situației Germaniei la sfârşitul celui de al doilea război mondial.

Noua imagine a B.N.D., conformă evoluției democrației vest-germane, a fost construită cu grijă cu sprijinul presei. Reforma a reprezentat un proces de durată care a fost încheiat prin impunerea de către factorul de decizie politică a unor responsabili devotați sarcinilor reale ale serviciului.

Între succesele realizate de B.N.D. în a doua jumătate a secolului al XX-lea trebuie menționate obținerea cu mult timp înaintea altor state a unor informații din care rezulta pregătirea războiului israelian de şase zile (din 1967), cunoaşterea pregătirii ocupării Cehoslovaciei în 1968, anticiparea politicii sovietice față de Germania ş.a.

Încă de la constituirea noii administrații a R. F. Germania, în 1949, a devenit evidentă necesitatea înființării unui serviciu federal de contrainformații.

„*Oficiul Federal pentru Apărarea Constituției*“ a fost *înființat* prin Legea federală constitutivă pentru Apărarea Constituției, *publicată în 1950* şi reactualizată în 1972. Noua instituție, „B.f.V.“, s-a extins începând cu anul 1951 la nivelul întregului teritoriu al R.F.G.

Încă de la începutul activității sale, „B.f.V.“ a fost ținta atacurilor şi presiunilor exercitate de Gehlen, care nu agrease apariția lui. După ce primul şef al acestuia, Otto John, a defectat în R.D.G., Gehlen a preluat, practic, controlul asupra B.f.V.-ului prin numirea oamenilor săi în posturile cheie. Acest control va continua până în anul 1964. După reunificarea Germaniei, preşedinte B.f.V. a fost numit dr. Eckart Werthebach. Între primele măsuri luate în noul context politic intern şi internațional s-a situat ieşirea de sub tutela puterilor străine şi neutralizarea rețelelor informative ale acestora.

B.f.V.-ul este condus de un preşedinte şi un vicepreşedinte. În structura sa există opt departamente dedicate contraspionajului, combaterii terorismului de stânga şi de dreapta, pentru apărarea secretelor, supravegherea activităţilor străinilor care ameninţă securitatea statului, evaluarea informaţiilor, sistemul de evidenţă ş.a.

În baza competenţei date în problema privind „apărarea secretului şi lupta împotriva sabotajului“ au fost momente când B.f.V.-ul controla activitatea a milioane de purtători de secrete din instituţiile şi organismele din domeniul complexului militar industrial. *După intrarea Germaniei, în 1955, în N.A.T.O., competenţele B.f.V.-ului au fost extinse*.

Supravegherea pe linie de specialitate a „Apărării Constituţiei“ este exercitată de Ministerul de Interne prin subsecţia „Securitate Publică“.

„Apărarea Constituţiei“ dispune de servicii externe. De asemenea, serviciul are o structură organizatorică care funcţionează în cadrul fiecărui land. Serviciul colaborează strâns cu toate celelalte instituţii care concură la apărarea securităţii interne şi externe a Germaniei.

Controlul activităţii *Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei* este exercitat pe plan intern de către ministrul de Interne. De asemenea, parlamentul are drept de control în baza legii. Legea privind controlul parlamentar asupra activităţii informative a R.F.G. a fost adoptată la 11 aprilie 1978 şi a fost modificată la 12 martie 1992. Legea stipulează obligaţia Guvernului federal de a se supune Comisiei parlamentare de Control în ceea ce priveşte activitatea B.f.V., B.N.D. şi M.A.D. Există şi organisme de control care apreciază şi aprobă măsurile de limitare a secretului corespondenţei şi telecomunicaţiilor.

Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei se mai află şi sub controlul opiniei publice, exercitat prin mass-media, în acest sens existând şi o reacţie de feed-back.

Pentru informaţiile militare a fost constituit după război un nou serviciu: Serviciul pentru Protecţie Militară (*M.A.D.*), cunoscut mai ales sub numele de Serviciul de Informaţii Militare. Oficial, *M.A.D. a fost înfiinţat in 1955* cu sediul la Köln. Structura sa cuprinde secţia de informaţii, secţia de evaluare, secţia de coordonare şi secţia contrainformativă. Şi asupra acestui serviciu s-a manifestat influenţa lui Gehlen care şi-a impus un fost secund la conducerea sa.

M.A.D. are atribuţii tradiţionale unui astfel de organism. În cazul german, acestea sunt mult diversificate, interferând cu sarcinile unui

serviciu de informaţii externe. Astfel, o bună parte dintre serviciile generale de spionaj sunt asumate de M.A.D., mai ales pe spaţiile fostelor ţări socialiste. Ataşaţii militari care aparţin M.A.D. colaborează strâns cu B.N.D.-ul, cu rezultate care s-au dovedit benefice. Unul dintre adjuncţii şefului M.A.D., în funcţie până în 1984, a fost agent al securităţii est-germane în solda serviciilor secrete sovietice.

La mijlocul deceniului şapte, comunitatea informativă germană s-a confruntat cu pericolul terorismului de stânga şi de dreapta. Cu eforturi substanţiale acestea au putut fi ţinute sub control.

O altă dimensiune care a marcat existenţa serviciilor secrete vest-germane este reprezentată de confruntarea cu serviciile secrete est-germane. Istoria acestei confruntări încă este departe de a fi scrisă. În această istorie, un loc de prim plan l-a ocupat „*cazul Günter Guillaume*“, care a condus la prăbuşirea carierei politice a cancelarului Willy Brandt, proeminentă personalitate a social-democraţiei internaţionale, iniţiatorul deschiderii relaţiilor R.F.G. cu ţările socialiste şi cu alte state.

Serviciile secrete ale fostei Republici Democrate Germane

În R.D.G. au funcţionat două structuri informative secrete: Serviciul Securităţii Statului (*S.T.A.S.I.*) şi Serviciul de Informaţii Externe (*H.V.A.*). *După dispariţia statului est-german, o mare parte din arhivele serviciilor sale secrete au intrat în posesia B.N.D., B.f.V. şi M.A.D.* Din decembrie 1991, documentele S.T.A.S.I. sunt administrate de un „împuternicit federal pentru documentele S.T.A.S.I.“, o instituţie special creată în acest scop. Legea de înfiinţare a acestei instituţii se referea numai la documentele securităţii interne şi care au un caracter „istoric“, nerelevante deci pentru interesele actuale sau de perspectivă în ceea ce priveşte securitatea R.F.G.

Potrivit scopurilor şi domeniilor de aplicare ale legii sunt avute in vedere:

a) posibilitatea accesului persoanei lezate la acele informaţii stocate de S.T.A.S.I. care pot să lămurească *măsura în care acest serviciu a influenţat destinul personal*;

b) protecţia persoanei faţă de o eventuală folosire împotriva intereselor sale legitime a informaţiilor stocate de S.T.A.S.I.;

c) garantarea şi promovarea prelucrării istorice, politice şi juridice a activităţii S.T.A.S.I.

Legea dosarelor S.T.A.S.I. a fost necesară nu atât pentru motivele invocate în textul ei, cât mai ales pentru a se preveni consecințele explozive ale colaborării cu securitatea est-germană ale unor vârfuri importante ale societății vest-germane.

B.f.V.-ul a deschis mai multe conturi pe numele unor foşti ofițeri S.T.A.S.I. pentru ca informațiile deținute de aceştia despre politicieni, importanți oameni de afaceri ori membri ai serviciilor secrete estice şi vestice să nu ajungă publice.

O parte însemnată a documentelor S.T.A.S.I. au ajuns la C.I.A. sau K.G.B., s-au pierdut ori au fost ascunse, iar efectele legii din 1991 au fost extinse asupra duplicatelor abia in 1994. *Legea a fost completată cu un paragraf conform căruia cercetătorii şi ziariştii trebuie să plătească o taxă pentru obținerea de informații şi copii*. Accesul la propriul dosar are şi unele limitări: *petentul trebuie să facă dovada existenței dosarului*, iar autoritățile să-l aibă la îndemână; *numele terților sunt radiate pentru a se proteja interesul celorlalte persoane*; solicitantul are obligația de a corecta eventualele erori din dosarul său după care acesta îşi continuă cursul şi se valorifică conform destinației sale dacă prezintă utilitate pentru securitatea Germaniei.

Precursorul S.T.A.S.I. a fost departamentul K-5, creat în 1947 pe structurile fostului Gestapo.

În 1950 a fost creat Ministerul Securității Statului, care ulterior a devenit Serviciul Securității Statului (Staatssicherheitsdienst – S.T.A.S.I.). Din 1957 până în 1989 acesta a fost condus de Erich Mielke (n. 1907).

În noiembrie 1989 a apărut Agenția pentru Securitate Națională care a funcționat până în martie 1990 sub conducerea generalului Wolfgang Schwanitz.

Serviciul de informații externe a apărut în 1951 sub denumirea de „Institut de cercetări Economice“, transformat în Departamentul XV. Din 1958 funcționează sub denumirea de Departamentul Central al Administrației Informațiilor (Hauptverwaltung Aufklärung – H.V.A.). *Din 1954 până în 1987 a avut un singur şef, pe generalul Markus Wolf, supranumit „spionul secolului*“. Succesorul său a fost, până în 1989, Werner Grossman. *H.V.A*. avea treisprezece subdiviziuni (departamente) al căror obiectiv era penetrarea guvernului R.F.G., a sindicatelor, fundațiilor, cluburilor, bisericilor şi a altor organizații şi instituții vest-germane, *penetrarea M.A.E. şi controlul străinilor* din Germania de Vest, urmărirea problemelor militare ale R.F.G. şi *penetrarea structurilor N.A.T.O. şi spionajul economic şi tehnologic*. Existau de asemenea structuri dedicate spionajului electronic informatic. O structură se ocupa de infiltrarea

spionilor, alta de analiza, evaluarea şi prelucrarea informaţiilor. O altă structură era specializată în tehnicile operative şi de legătură cu agenţii. Un sector separat era dedicat contraspionajului şi activităţii cu agentura infiltrată în serviciile străine. Un departament era însărcinat cu activitatea de control a terorismului. Departamentul H.V.A. XI se ocupa cu spionajul pe continentul nord-american; H.V.A. XII, cu cel în America Latină şi H.V.A. XIII avea în obiectiv celelalte continente. Mai existau secţiile de dezinformare, arhivele, unităţile speciale de cercetare şi intervenţie în Europa, o secţie pentru partide politice ş.a.

Din 1953 până în 1961, contraspionajul vest-german a neutralizat peste 16.000 de agenţi est-germani, din care 15% lucrau şi pentru serviciile secrete ale U.R.S.S.

În perioada 1966-1986 serviciile est-germane au realizat o medie anuală de 10.000 de infiltrări dintre care aproximativ 3.000 deveneau progresiv-operative.

Fostul şef al contraspionajului din B.f.V., M. Hellmbroich, estima că în 1986 acţionau în mediul politic şi guvernamental circa 3.000 de spioni.

Dimensiunile războiului secret dintre cele două state germane erau expresia confruntării dintre cele două blocuri politico-militare şi economice. *Serviciile secrete germane au fost permanent într-o strânsă colaborare şi subordonare în raport cu cele sovietice*. Pe toată perioada Războiului rece, pe teritoriul R.D.G. au funcţionat 60 de structuri ale acestor servicii încadrate cu peste 1.500 de ofiţeri. Atât K.G.B., cât şi G.R.U. aveau propriile centrale la Berlin.

După căderea zidului Berlinului, şefii serviciilor secrete est-germane au fost urmăriţi în justiţie pentru alte fapte decât cele referitoare la confruntarea pe terenul războiului din umbră cu R.F.G.-ul. Se creează astfel posibilitatea formulării *ipotezei conform căreia este posibil ca cele două părţi să fi avut elemente convergente în strategia lor fără o punere de acord formală. Aceasta ar putea explica rapiditatea evenimentelor din 1989-1990, care au condus la unificarea Germaniei care a surprins multă lume*.

Penetrările informative au fost într-adevăr spectaculoase. În 1993 a fost dată publicităţii cifra de 2.000 de agenţi est-germani care au spionat în R.F.G., fiind practic prezenţi în fiecare sector din societatea vest-germană. Rezultatul unei astfel de activităţi eficiente apare paradoxal a fi fost împotriva celor care au desfăşurat-o stând la temelia deciziilor care au grăbit sfârşitul comunist. *Comunismul pare a fi avut şansa de a afla din timp ce i se pregăteşte prin mijloace informative abil exploatate. De aici se*

naşte întrebarea: cum a fost posibilă căderea? Să fi fost negociată, dirijată? De către cine şi în ce condiţii?

Activitatea de spionaj est-german poate fi ilustrată printr-o listă foarte lungă de exemple, dintre care se reliefează: *penetrarea N.A.T.O* de agenţii „Topaz şi Peruzeaua“, alias Reine şi Cristine Anne Rupp, *spionarea I.B.M.* de către agentul Karl Gebauer, cazurile lui Klaus Kuron şi Hans Ioachim Tiedge, care au spionat pentru S.T.A.S.I. în cadrul B.f.V., *infiltrarea şi recrutarea de agenţi în B.N.D.* sau sprijinirea terorismului vest-german („Fracţiunea Armata Roşie“) şi a celui arab, japonez, precum şi *a organizaţiei conduse de Ilici Ramirez Sanchez* (*„Carlos“*). Mai trebuie de asemenea menţionat că S.T.A.S.I. a avut o reţea organizată pentru *asasinarea persoanelor incomode*. Aceasta era finanţată cu până la două milioane de mărci pe an şi a fost implicată în săvârşirea a 500 de asasinate.

Unele caracteristici ale sistemului informativ secret german

Se remarcă în primul rând *armonizarea direcţiilor de acţiune şi a scopurilor* astfel încât instituţiile politice de putere să fie prompt şi eficient informate.

O altă caracteristică o reprezintă *capacitatea de supravieţuire şi adaptare a serviciilor secrete* germane, care s-a constituit într-un *filon de rezistenţă naţională, cel mai adesea abil disimulată într-o coabitare loială cu fostul adversar*.

Sistemul informativ secret german acordă o importanţă cu totul specială *apărării secretelor şi verificărilor de securitate*.

Se manifestă *asumarea responsabilităţii guvernamentale pentru activitatea serviciilor secrete* prin intermediul unui ministru coordonator, dar şi de către miniştrii care exercită tutela formală asupra fiecărui serviciu în parte.

În cadrul comunităţii informative germane este remarcabil caracterul special al transparenţei practicate în ceea ce priveşte securitatea internă.

Activitatea serviciilor de informaţii este susţinută printr-o eficientă propagandă contrainformativă care controlează companiile de presă critice adesea „generoase“ în calificări negative.

De asemenea, activitatea serviciilor secrete este caracterizată de *realism şi spirit practic*.

Acțiunea serviciilor germane a dovedit *o foarte bună racordare la prezent şi o capacitate exersată de direcționare a cursului unor evenimente europene*.

Colaborarea între sistemul administrației federale şi landuri este bine reglementată în temeiul unei legi speciale a procedurilor administrative.

Se mai evidențiază şi *rigoarea specială în apărarea activității serviciilor secrete* germane în raporturile de colaborare cu alte instituții de stat. Aceasta se realizează, printre altele, prin reducerea la strictul necesar a numărului de exemplare al documentelor clasificate şi prin limitarea numărului de persoane care iau la cunoştință de conținutul documentelor cu caracter secret. Tot în acest sens *s-au întărit controlul şi măsurile de securitate la toate nivelurile*, s-au luat măsuri privind păstrarea documentelor. S-a acționat, de asemenea, pentru lichidarea conflictelor de competențe între ofițerii serviciilor de contrainformații şi se evită angajarea în locurile de muncă cu tangențe între ele a cuplurilor soț-soție. *Este, de asemenea, îngrădită posibilitatea de comentare publică de către membrii parlamentului a problemelor de securitate*.

Activități desfăşurate de serviciile secrete germane în România

In România, *primele elemente atestate* ale cercetării informative de sorginte germană *datează din secolele XVI-XVII*, când au acționat agenții habsburgici Ştefan Glincic, Andrei Mihailovich şi Ieronim Laski. Sunt atestate, de asemenea, *misiuni ale iezuiților în tot spațiul românesc în folosul Habsburgilor*.

Perioada secolelor XVIII-XIX este caracterizată de o *intensificare a activităților informative secrete austriece*. *Scopul* acestora era *subsumat politicii expansioniste de anexare a unor teritorii româneşti*. Începând cu anul *1752, în capitala Moldovei* este *atestată existența unui „şef" al unei organizații de spionaj* în folosul curții de la Viena, *Bartolomeo Ferrati*, fost medic la curtea lui Constantin Brâncoveanu. Urmărind sistematic obiectivele expansioniste, agenții habsburgici au pus în practică *operațiuni diversioniste de dezinformare menite a culpabiliza principatele şi a crea o atmosferă tensionată*. Interesată de *anexarea Bucovinei*, Austria trimite instrucțiuni cât se poate de precise pentru a se folosi toate mijloacele în vederea atingerii acestui obiectiv: crearea unor

rețele de agenți, coruperea unor responsabili otomani, înlăturarea pe orice cale a celor care se opuneau.

O dată cu *deschiderea consulatelor Austriei (1782) şi Prusiei (1817), în Țările române culegerea de informații a căpătat continuitate şi amploare*. Structura datelor căutate devine mai complexă: situația politică, economică, militară, candidații la domnie, relațiile cu alte state, problemele sociale. Concomitent s-a extins şi amplitudinea acțiunilor de influență.

După 1871, germanii au sporit activitatea de informații în spațiul românesc, urmărindu-se în primul rând *facilitarea pătrunderii capitalului german în România*. Carol I era direct interesat ca vărul său, Wilhelm al II-lea, împăratul Germaniei, să fie bine şi corect informat. Uneori, în corespondența către acesta, se aflau date care priveau importante secrete de stat.

În perioada primului război mondial, Siguranța Statului din România a demascat numeroase cazuri de spionaj şi trădare însoțită de corupție în folosul Germaniei. *Potrivit evidențelor Siguranței Statului, în perioada 1916-1918, în România au acționat peste 1.000 de agenți ai serviciilor secrete germane*.

Pe timpul ocupației germane, *în Bucureşti a funcționat Poliția Militară secretă. Toate codurile secrete româneşti au fost obținute de serviciile secrete germane şi austro-ungare*.

O agenție de presă germano-română acoperea acțiunile de influență şi propagandă germană prin intermediul unor ziarişti corupți de la o serie de publicații, precum: „Ziua“, „Seara“, „Țara“, „Moldova“, „Curierul de război“, „Trăznetul“.

Sub acoperirea societății petroliere „Steaua Română“ funcționa o importantă rețea de spionaj cu misiunea de a acționa asupra oamenilor politici şi de afaceri, în administrație şi armată pentru a găsi elemente favorabile Germaniei, caz în care avea la dispoziție sume substanțiale din partea Băncii Germane din Berlin.

În perioada interbelică, obiectivele serviciilor secrete germane erau, în principal, următoarele:

1. erodarea încrederii României în puterile occidentale;
2. destabilizarea politică internă;
3. asigurarea controlului asupra resurselor economice, în principal petrolul şi cerealele;
4. influențarea vieții politice şi controlul acesteia;

5. includerea României în sfera Axei fără a mai fi necesară o ocupare propriu-zisă şi valorificarea potenţialului ei militar într-un război împotriva Rusiei.

România a devenit principalul spaţiu de acţiune al politicii germane în raporturile cu statele slave.

În cadrul Legaţiei germane de la Bucureşti a fost întărită secţia de informaţii, iar pe zone teritoriale au fost constituite agenturi acoperite. Pe lângă legaţie a fost constituit şi un serviciu de informaţii militare, iar secţia economică a devenit un veritabil serviciu de spionaj economic.

Sub acoperirea Biroului de presă a funcţionat de fapt „Biroul de informaţii german“ ca organism de centralizare, evaluare şi prelucrare a informaţiilor, dar şi atribuţii de coordonare a spionajului.

Mişcarea legionară a reprezentat un mediu special de acţiune a serviciilor secrete germane, *unii dintre liderii* acesteia fiind cotaţi ca *oameni de încredere*.

Serviciul Secret de Informaţii (S.S.I.) român a supravegheat atent activitatea spionajului german ţinând sub control activitatea numeroaselor reţele existente mai ales în domeniul economic. Această supraveghere a continuat şi în perioada războiului. Chiar dacă pe unele direcţii de acţiune operativă s-a cooperat cu unele structuri ale spionajului german, S.S.I. şi-a păstrat libertatea de acţiune.

Serviciile secrete germane au acţionat începând din 1940 în România ca pe un „teren propriu“, deşi o recunoaştere limitată a dreptului de acţiune a primit numai Abwehr-ul. În paralel cu secţia deschisă de acesta mai acţionau: Serviciul de Informaţii al Misiunii Militare germane, o secţie a Gestapoului şi structurile de informaţii ale „Grupului Etnic German“ şi ale „Organizaţiei Tineretului Hitlerist“.

S.S.I.-ul a supravegheat strict activităţile numeroaselor servicii secrete germane care şi-au creat avanposturi în România, contabilizând toate mişcările de agenţi şi depistând noile agenturi create de Gestapo.

În prima parte a anului 1944, serviciile de informaţii ale comandamentelor de armate germane au primit instrucţiuni precise pentru cunoaşterea stării de spirit a populaţiei şi a intenţiilor armatei române. Motivul îl constituia, fără îndoială, sabotarea sistematică de către aliatul român a operaţiunilor de război, neimplicarea cerută în problema evreiască, neloialitatea autorităţilor, starea de spirit antigermană şi antirăzboinică a opiniei publice. Guvernul, politicienii,

autoritățile şi instituțiile, militarii, rezistența antifascistă şi fruntaşii democrați erau, fără deosebire, sub urmărire.

După 23 august 1944, o mare parte a agenților germani s-au retras o dată cu trupele. Foarte puțini au fost arestați. Agentura acoperită a rămas *în activitate ori, după caz, a intrat în conservare*.

Serviciile secrete germane au organizat, prin intermediul F.H.O., sub conducerea lui Otto Scorzeny, activități de sabotaj şi diversiune în spatele frontului românesc. Aceste acțiuni erau coordonate de *la Viena*, unde *se constituise în pripă un „guvern" legionar în exil*. Grupele lansate, până au fost capturate, au avut posibilitatea să culeagă şi să transmită informații, să comită acte teroriste, sabotaje. *Ultima acțiune a centrului de la Viena a avut loc în aprilie 1945*. Prin emisiunile postului de radio „Donau" s-a transmis consemnul încetării activității, indicându-se apoi prin rețeaua radio continuarea activității în favoarea americanilor şi englezilor conform directivelor lui Gehlen.

Încercarea de reactivare, în 1946, a rețelelor germane rămase în România nu a dat rezultate, nimeni nu a mai răspuns apelurilor.

La 18 octombrie 1951, „Organizația Gehlen" a efectuat în zona Făgăraşului prima paraşutare a unui grup de agenți pregătiți de instructori germani la Roma, în Olanda şi Grecia şi înainte de lansare în Germania. *Acțiunea a eşuat*, patru membri ai grupului fiind arestați, iar unul s-a sinucis.

Când aceste metode de acțiune au devenit improprii, în urma evoluțiilor politico-diplomatice în plan internațional, s-a trecut la operațiuni clasice de spionaj, cu obiective actualizate. Erau vizate domeniul politic, economic, cultural şi militar. S-a acordat o atenție specială, sub toate laturile, zonelor cu populație de naționalitate germană.

Stabilirea relațiilor diplomatice dintre România şi R.F. Germania a fost un eveniment istoric care prin semnificațiile sale a depăşit planul relațiilor bilaterale. R.F. Germania a devenit într-un timp foarte scurt principalul partener economic occidental al României. Au luat amploare schimburile cultural-ştiințifice şi turistice.

In acest context, extrem de benefic României, nu au lipsit şi confruntările în planul activității de informații, cu eşecuri şi succese şi de o parte şi de cealaltă.

Serviciul German pentru Schimburi Academice (D.A.A.D.), ca instituție de acoperire pentru B.N.D., a fost foarte activ pe linia culegerii de informații şi creării de numeroase relații, în acelaşi scop,

în rândul oamenilor de ştiinţă şi al bursierilor, persoanele selecţionate fiind, ulterior, puse în legătură cu cadre de informaţii.

In anii '80, serviciile speciale germane, acţionând integrat strategiei anticomuniste germane, au creat şi sprijinit în exterior organizaţii ale emigranţilor opozanţi ai regimului politic din România.

Conform cu noul rol pe care şi l-a asumat, putere cu interese la scară continentală şi mondială, în planul activităţii de informaţii obiectivele urmărite se subscriu unui spionaj strategic, global sau total. Spaţiul românesc a rămas în aria, tradiţională de altfel, de interes a serviciilor speciale germane şi după 1990 (cazul ofiţerului Dan Cristache, care a divulgat secrete de stat unui „ziarist" german şi care a fost condamnat la nouă ani de închisoare în anul 1992, în urma descoperirii activităţii sale).

Interesele Germaniei în spaţiul românesc sunt bine precizate şi în realizarea lor serviciile secrete vor continua să activeze.

GHID RECAPITULATIV

1. Primele preocupări sistematice în domeniul activităţii de informaţii în istoria spaţiului german sunt atestate în timpul domniei împăratului *Otto al IV-lea*, aflat în fruntea Sfântului Imperiu Roman de naţiune germană între 1209-1215.

2. Completând opera înaintaşilor, *Carol Quintul (1519-1556) a dezvoltat latura contrainformativă şi reţelele externe de spionaj*.

3. *Ferdinand I, împărat* al Sfântului Imperiu între 1556-1564, a dezvoltat spionajul şi operaţiunile de influenţă în zona est-europeană.

4. In timpul lui *Rudolf al II-lea* (1576-1612), spaţiul românesc se afla permanent în sfera interesului informativ secret.

5. Afirmarea Prusiei şi Austriei în cadrul Imperiului, în secolul XVIII, aduce clarificări în ceea ce priveşte organizarea structurilor informative.

6. *Frederic al II-lea cel Mare (1740-1786) a creat instituţia serviciului secret de tip modern* cu componenta militară şi cea externă.

7. Frederic cel Mare a fost cel care a sesizat, în spaţiul european, importanţa covârşitoare a informaţiei în desfăşurarea conflictelor militare, în fundamentarea liniei politice a statului, în menţinerea şi consolidarea puterii.

8. In Prusia, sub conducerea lui Frederic al II-lea, *în situații de război se putea decreta „mobilizarea informativă generală“* (localnicii aveau obligația să contribuie efectiv la culegerea de informații).

9. *Concepția* dezvoltată de *Frederic II despre spionaj şi contraspionaj* era una care se baza pe o atitudine ofensivă.

10. De foarte multe ori spionajul prusac, prezent *la mai toate curțile europene, s-a bazat pe corupție*.

11. In cadrul serviciilor secrete prusace, *s-a impus şi dezvoltat*, devenind tradiție, *un adevărat cult al secretului*.

12. *Frederic cel Mare* este considerat ca fiind *primul şef de stat care a formulat cerința organizării unui serviciu de informații permanent în accepțiunea modernă*.

13. Serviciul de informații prusac, întemeiat de Frederic cel Mare, a contribuit la afirmarea Prusiei ca mare putere europeană.

14. Începutul activității moderne de informații în *Austria* coincide cu activitatea desfăşurată la conducerea statului de cancelarii *Kaunitz* (1755-1794), *Thugut* (1794-1801) şi *Metternich* (1811-1848).

15. Unul dintre cele mai revelatoare exemple în ceea ce priveşte *eficiența serviciului secret austriac*, care excela în privința interceptării şi decodificării corespondenței, îl reprezintă modul în care a fost organizată activitatea de informații şi securitate *în timpul Congresului de la Viena* (1815). În războiul din umbră care s-a desfăşurat în perioada derulării acestuia, Austria a obținut cele mai numeroase victorii şi avantaje.

16. Cei care au contribuit decisiv *la deplina edificare a instituției permanente a spionajului modern* în Prusia au fost *cancelarul Bismarck şi Karl Wilhelm Steiber*.

17. *Steiber a teoretizat necesitatea înființării şi acțiunii poliției politice şi a construit cel mai puternic serviciu de spionaj* şi contraspionaj continental care a dominat lumea războiului din umbră până la primul conflict mondial.

18. Punând în practică preceptele spionajului total, Steiber a reuşit performanța de a ocupa Franța informativ înaintea victoriilor militare germane din războiul franco-prusac din 1870-1871.

19. *Cazul lui Steiber* reprezintă un moment istoric în care s-au împletit strâns calitățile personale cu posibilitățile financiare şi cu *recunoaşterea de către factorul de decizie politică a importanței activității de informații*.

20. Supranumit „regele spionilor“, Steiber a contribuit la organizarea serviciului secret al Rusiei țariste, iar realizările sale în domeniu au constituit un model în acest sector pentru numeroase state europene.

21. *În preajma şi în timpul primului război mondial*, serviciul secret german a fost dominat de personalitatea colonelului Walter Nicolai, autorul celebrei formule „Nachrichtendienst ist Herrendienst“ (serviciul de informații este unul de seniori). Sub conducerea sa, serviciul secret a devenit cu adevărat imbatabil, *doar Anglia reuşind să anihileze una din agenturile al cărei artizan era Walter Nicolai*.

22. *Serviciile secrete germane au pregătit cu minuțiozitate războiul*, anticipând prin prognoze acțiunile adversarilor și dublând constant inteligența cu forța. În sprijinul activității de informații s-a întocmit din timp o evidență minuțioasă a zeci de mii de persoane din alte țări care ar fi putut fi la nevoie recrutate de spionajul german.

23. *In cadrul serviciilor secrete germane* acționau în primul rând *agenți profesionişti* care proveneau *din rândul aristocrației germane*, nobletea şi averea garantând loialitatea. Alături de aceştia acționau agenți din toate straturile societății.

24. Sub conducerea lui Walter Nicolai, în anii *primului război mondial* germanii *au excelat şi în activitatea de contrapropagandă, precum şi în activitățile „tehnico-operative“ de spionaj şi contraspionaj*.

25. Anii primului război mondial au adus în prim plan câteva *figuri importante ale spionajului german* pe care memoria colectivă le-a transformat în adevărate legende: *Elisabeta Schraugmuller* („Frau Doktor“), *Mata Hari*, alias Margareta Geertrude Zelle şi *Vladimir Ilici Lenin*. Acesta din urmă a fost *sprijinit să ajungă în Rusia şi să declanşeze revoluția bolşevică*. *Scopul* a fost acela *de a îndepărta revoluția de societatea germană şi de a se scoate din război Rusia*. Urmările pe termen lung implică însă şi răspunderea Germaniei pentru ceea ce a urmat.

26. *Anul 1920* a marcat *constituirea serviciului de spionaj şi contraspionaj al Statului Major al Forțelor Armate Germane – „Abwehr Ausland*“.

27. *La conducerea Abwehr-ului s-a aflat ,începând cu anul 1939, o altă legendă a istoriei serviciilor secrete, Wilhelm Canaris*. Acesta s-a evidențiat prin capacitățile sale manageriale şi a fost un opozant al politicii duse de Hitler. „Prințul spionajului german“, cum a

fost supranumit Canaris, a reuşit să creeze în întreaga lume o reţea de centre şi nuclee de spionaj, sabotaj, subversiune şi diversiune. Mecanismul său informativ a funcţionat impecabil de la New York la Stockholm, din Canton la Moscova sau de la Ankara la Madrid.

28. Regimul nazist şi-a creat şi *o poliţie politică,* „*Gestapo*“, al cărei *şef a fost Reinhard Heyndrich*. Între acesta şi Canaris s-a consumat o confruntare surdă care în cele din urmă i-a dat câştig de cauză celui din urmă.

29. In anul *1939*, comandantul S.S. *Himmler a reunit sub conducerea sa toate serviciile secrete, cu excepţia Abwehr-ului*, care va fi preluat după lichidarea lui Canaris, în urma participării la complotul împotriva lui Hitler din vara anului 1944. Sub conducerea lui Himmler, R.S.H.A. a contribuit la amplificarea terorii naziste.

30. Serviciile secrete germane din epoca nazistă au fost adânc implicate în pregătirea şi declanşarea celui de al doilea război mondial. O dovadă o constituie „dosarul Cehoslovaciei“ şi „dosarul Poloniei“.

31. *Abwehr-ul a eşuat în misiunea privind ocuparea informativă a U.R.S.S.*

32. Serviciul special de informaţii militare destinat spionajului şi operaţiunilor speciale, F.H.O. (Armate Străine Est) *a fost condus din 1942 de Reinhard Gehlen*. Serviciul a cunoscut sub comanda sa mari transformări, Gehlen fiind un inovator în ceea ce priveşte metodele de evaluare şi exploatare a informaţiilor. În activitatea F.H.O. s-au încălcat adesea regulile războiului şi convenţiile internaţionale privind prizonierii de război. Sub conducerea lui Gehlen s-au creat, printr-o rafinată tehnologie a trădării, adevărate armate de trădători, ca de exemplu cea a lui Vlasov.

33. *La sfârşitul războiului, Gehlen a trecut „cu arme şi bagaje*“ (rămăşiţele reţelelor sale din Germania, U.R.S.S. şi alte ţări din est) *şi arhiva serviciului în tabăra americanilor*. Cu sprijinul serviciilor secrete americane (G.2 şi C.I.A.) a pus pe picioare primul serviciu secret vest-german postbelic.

34. Ca şef al noului serviciu secret, care a fost cunoscut sub numele de „Organizaţia Gehlen“, schimbat ulterior în B.N.D. (1956), el a dominat comunitatea informativă germană până în 1968, când a fost silit să se retragă.

35. *B.N.D.-ul a purtat amprenta viziunii lui Gehlen, care s-a opus sistematic oricărei reforme*. Serviciul a înglobat agenţi ai

vechilor structuri naziste şi a cooperat permanent cu C.I.A., mai ales în acţiunile îndreptate împotriva statelor din lagărul comunist.

36. *B.N.D.-ul şi-a depăşit atribuţiile, s-a amestecat în probleme politice şi a generat numeroase scandaluri*. S-a aliat şi s-a confruntat, după caz, cu serviciile similare ale ţărilor occidentale.

37. Reforma din 1969 a urmărit, pe lângă măsurile în plan organizatoric, anularea posibilităţilor B.N.D.-ului de a-şi depăşi obiectivul pentru care fusese creat – culegerea de informaţii în exterior. Serviciului i s-a construit o imagine nouă şi cu ajutorul presei şi a fost pus sub un strict control parlamentar.

38. In anul *1950 a fost creat „Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei*" (*B.f.V.*) – serviciu federal de contrainformaţii. Legea de înfiinţare a fost reactualizată în 1972. Are sarcini extinse privind apărarea secretului şi lupta împotriva sabotajului.

39. *Pentru informaţiile militare a fost constituit după război Serviciul de Protecţie Militară (M.A.D.) în anul 1955*. Are atribuţiile tradiţionale ale unui astfel de organism. Exercită activităţi de spionaj general în fostele ţări socialiste. Îi sunt subordonaţi ataşaţii militari care colaboraseră strâns şi cu B.N.D.-ul.

40. Activitatea postbelică a serviciilor secrete vest-germane a fost adânc marcată de confruntarea cu serviciile secrete est-germane.

41. *In R.D.G.* au funcţionat *două structuri informative secrete: Serviciul Securităţii Statului (S.T.A.S.I.) şi Serviciul de Informaţii Externe (H.V.A.)*.

42. *Din 1991, arhiva S.T.A.S.I. este administrată de un organism federal creat pe baza unei legi speciale, care reglementează accesul la dosarele poliţiei politice est-germane*.

43. *H.V.A. l-a avut în fruntea sa, între 1954 şi 1987, pe Markus Wolf, supranumit „spionul secolului*". Principala sa activitate a fost îndreptată în direcţia penetrării instituţiilor, organizaţiilor şi structurilor celor mai diverse ale societăţii vest-germane. În perioada 1966-1986, se realiza o medie anuală de 10.000 de infiltrări, din care 3.000 deveneau operative.

44. Dimensiunile războiului secret dintre cele două state germane au fost expresia confruntării dintre cele două blocuri politico-militare. Serviciile est-germane au fost într-o permanentă subordonare şi colaborare cu cele sovietice.

45. Comunitatea informativă germană are o serie de *particularităţi*: existenţa unui sistem unitar foarte bine structurat;

racordarea la specificul perioadei; importanța deosebită acordată secretizării, transparența privind securitatea internă; existența unei propagande contrainformative eficiente; realismul şi spiritul practic; existența unui control accentuat parlamentar.

46. *Interesul informativ de sorginte germană pentru spațiul românesc datează din secolele XVI-XVII* şi a evoluat constant în întreaga epocă modernă în strânsă legătură mai ales cu interesele Habsburgilor pentru anexarea unor teritorii româneşti.

47. *După 1871, Germania şi-a sporit activitatea de informații în spațiul românesc* urmărindu-se în primul rând interese economice.

48. Primul război mondial a fost cadrul în care spionajul german din România şi-a dovedit valoarea în raport cu incipientele organe româneşti cu sarcini contrainformative. *Între 1916-1918, în România au acționat peste 1.000 de agenți germani sub cele mai diverse acoperiri*.

49. Eforturile serviciilor secrete germane în România, în perioada interbelică, s-au focalizat mai ales pe direcția închiderii României în sfera de influență a Axei. *România a fost şi principalul spațiu de acțiune al politicii germane în raporturile cu statele slave*.

50. În România au acționat în perioada războiului serviciul de informații al Legației germane, cel al Misiunii militare germane, Gestapo-ul, o secție a Abwehr-ului, precum şi structurile informative ale Grupului Etnic German şi ale Tineretului Hitlerist. Serviciul Secret de Informații român a supravegheat activitatea acestora pe toată perioada războiului, contabilizând toate mişcările de agenți şi descoperind toate agenturile create de Gestapo.

51. *După 23 august 1944, cea mai mare parte a agenților germani au părăsit România*. Încercarea de reactivare a rețelelor rămase în conservare după anul 1946 s-a soldat cu constatarea că acestea nu mai existau.

52. „Organizația Gehlen“ şi apoi B.N.D.-ul au organizat şi inițiat activități de spionaj în spațiul românesc în contextul evoluțiilor politice ale timpului respectiv. *În anii ’80, serviciile speciale germane au acționat integrat şi concertat cu alte servicii occidentale* în cadrul strategiei anticomuniste, sprijinind dizidenții şi opozanții regimului din România.

Recomandări pentru activitatea de învățare independentă

Alcătuiți *un eseu* având următoarea temă:

1. Contribuția lui *Frederich cel Mare* la crearea serviciilor secrete germane de tip modern.
2. Etape în evoluția serviciilor secrete ale Austriei – rolul cancelarilor.
3. *Karl Wilhelm Steiber* – personalitate a istoriei serviciilor secrete.
4. „*Organizația Gehlen*“ – a treia etapă în evoluția serviciilor secrete germane.
5. Serviciile secrete germane în România în perioada celor două războaie mondiale.

TESTE DE AUTOEVALUARE

I. **Alegeți varianta de răspuns corectă:**

1. Primul împărat german care a acordat o atenție sistematică activității de informații a fost:

a) Otto al IV-lea
b) Filip de Suabia
c) Maximilian I

2. Carol Quintul a dezvoltat în cadrul activității de informații latura:

a) spionajului
b) contrainformativă
c) interceptării corespondenței

3. Ferdinand I a fost un promotor al operațiunilor de influență în zona:

a) vest-europeană
b) sud-europeană
c) est-europeană

4. Frederic al II-lea cel Mare considera spionajul:

a) fără importanță
b) foarte important

c) activitate tolerabilă

5. Cercetarea informativă externă era desfăşurată în Prusia sub acoperire:

a) culturală
b) economică
c) diplomatică

6. Primul cancelar al Austriei care a sprijinit afirmarea serviciilor secrete a fost:

a) Kaunitz
b) Thugut
c) Metternich

7. Congresul de la Viena a fost dominat în planul războiului secret de:

a) Austria
b) Rusia
c) Franța

8. Serviciile secrete austriece au excelat prin:

a) calitatea agenților
b) numărul spionilor
c) cunoaşterea codurilor secrete străine

9. Poliția secretă a fost organizată în Prusia de:

a) Otto von Bismarck
b) Karl Wilhelm Steiber
c) Frederic Wilhelm II

10. Unul dintre cei mai importanți agenți recrutați de Steiber a fost:

a) Frederich Engels
b) Karl Marx
c) Bakunin

11. Steiber a avut în Franța, în 1870/1871, o rețea de agenți în număr de:

a) 100
b) 1000
c) 1499

12. Pentru crearea serviciului de informații permanent, Steiber a creat mai întâi o:

a) şcoală
b) lege specială
c) unitate militară

13. Steiber a fost supranumit:

a) „spionul secolului“
b) „regele spionilor“
c) „prințul spionajului“

14. Steiber a fost solicitat să organizeze serviciul secret al:

a) Austriei
b) Italiei
c) Rusiei

15. Steiber a organizat o rețea de spionaj şi în:

a) Maroc
b) China
c) S.U.A.

II. **Notați cu (+) afirmațiile corecte şi cu (-) pe cele incorecte:**

1. Frederic cel Mare este considerat ca fiind primul şef de stat care a formulat cerința organizării unui serviciu de informații permanent în accepția structurilor moderne.

2. Regele Frederic al II-lea putea ordona „mobilizarea informativă generală a populației“.

3. August Wilhelm Eichel, şeful serviciului secret prusac în timpul lui Frederic cel Mare, era un personaj foarte popular.

4. Datorită succeselor sale, Wilhelm Steiber era foarte apreciat în mediile aristocratice germane.

5. Agentul H-12 al serviciilor germane mai era cunoscut şi sub numele de „Frau Doktor“.

6. Mata Hari a fost cu adevărat o valoroasă agentă a spionajului german în timpul primului război mondial.

7. V.I. Lenin a fost un agent al serviciilor secrete germane recrutat de Walter Nicolai.

8. Germania a încercat prin serviciile secrete să împiedice izbucnirea revoluției în Rusia.

9. Abwehr-ul a fost creat de regimul nazist, în 1933.

10. Wilhelm Canaris, şeful Abwehr-ului, avea gradul de general de aviaţie.

11. Wilhelm Canaris a încercat să colaboreze cu serviciile secrete occidentale.

12. Pentru calităţile sale şi pentru realizările excepţionale, Wilhelm Canaris a fost supranumit „prinţul spionajului german".

13. Himmler a creat în cadrul S.S., în 1931, Serviciul de Siguranţă (S.D.).

14. In 1939, Himmler a reunit sub conducerea sa toate serviciile secrete germane în cadrul R.S.H.A., mai puţin Abwehr-ul.

15. Serviciile secrete germane din perioada 1933-1945 au contribuit la amplificarea terorii naziste.

16. „Organizaţia Gehlen" era o organizaţie de contraspionaj.

17. „Serviciul Federal de Informaţii" (B.N.D.) nu a avut nici o legătură cu fosta organizaţie creată de Gehlen.

18. Între serviciile secrete ale celor două state germane s-a desfăşurat un război permanent.

19. Nici până astăzi nu se cunoaşte ce s-a întâmplat cu arhivele S.T.A.S.I.

20. Serviciile secrete germane şi-au subsumat activitatea rolului asumat în zilele noastre de Germania ca putere cu interese continentale şi mondiale.

Răspunsuri:

I. 1a; 2b; 3c; 4b; 5c; 6a; 7a; 8c; 9b; 10b; 11c; 12a; 13b; 14c; 15c.

II. 1+; 2+; 3-; 4-; 5-; 6-; 7+; 8-; 9-; 10-; 11+; 12+; 13+; 14+; 15+; 16-; 17-; 18+; 19-; 20+.

Bibliografie

Borovicka, V.P., *Din culisele războiului secret*, Editura Politică, Bucureşti, 1973.

Cerneak, E., *Cinci secole de război secret,* Editura Politică, Bucureşti, 1968.

Delame, Jaques, *Istoria Gestapoului*, Editura Politică, Bucureşti, 1964.

Geysens, Roger, *Spionii – aventurierii istoriei*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1991.

Kokoska, Jaroslav, *Amiralul Canaris*, Editura Militară, Bucureşti, 1970.

Popescu, Alexandru, *Viena secretă. O capitală a spionajului mondial. Românii la „asediul Vienei”,* Editura MERONIA, Bucureşti, 2003.

Ureche, Marian, Rogojan, Aurel, *Servicii secrete străine*, vol. I, Editura PACO, Bucureşti, 2000.

Volkogonov, Dimitri, *Lenin. O nouă biografie*, Editura Orizonturi/Lider, Bucureşti, 1997.

SERVICIILE SECRETE ITALIENE

Tradiții istorice

Lipsei de interes a romanilor pentru organizarea activității de informații consemnată de istoricul Titus Livius i-a pus capăt *Scipio Africanul* (235-183 î. Hr.), care poate fi considerat pionierul activităților informative cu caracter militar.

Caius Iulius Cezar (100-44 î. Hr.) a fost primul care s-a preocupat de constituirea unei structuri informative adecvate susținerii operațiunilor de război. Cucerirea Galiei şi a Britaniei a fost precedată de misiuni ale agenților secreți care au efectuat minuțioase observații asupra mediului geografic, structurilor socio-demografice, puterii economice şi militare, tradițiilor şi obiceiurilor din zonele respective.

Octavian Augustus (27 î. Hr.-14 d. Hr.), în procesul de reorganizare a instituțiilor statului a dezvoltat sistemul informativ punând la punct sistemele de legătură sub acoperirea poştei („cursus publicus"). „Vigiles", inițial însărcinați cu stingerea incendiilor, au căpătat atribuțiile unei poliții imperiale care, concomitent cu sarcina inițială, asigurau şi informarea în legătură cu evenimentele periculoase şi starea de spirit a populației.

Sub *împărații Traian* (98-117) şi *Hadrian* (117-138), poşta imperială a primit noi atribuții în domeniul informativ, în direcția supravegherii zonelor traversate şi obținerea de informații asupra populației.

„Frumentarii", furnizorii de alimente pentru armată, îndeplineau atribuții specifice agenților secreți. Relațiile de afaceri le ofereau o acoperire corespunzătoare şi pentru acțiuni de influență şi propagandă politică.

Negustorii romani au constituit la rândul lor o sursă valoroasă de informații într-o structură diversificată, aria lor de acțiune incluzând şi China.

Imperiul Bizantin a reformat tradițiile romane în domeniul activității de informații. *Diocleția*n (284-305) a înlocuit poliția imperială coruptă cu „agentes in rebus" (agenți pentru problemele

publice). Activitatea lor a fost reglementată prin lege de împăratul *Teodosius* (379-395). „Agentes in rebus“, numiți în funcție de împărat, erau conducătorii unor servicii publice care controlau întreaga activitate a sistemului poştal, activitatea administrației imperiale şi urmăreau prevenirea oricăror acțiuni cu caracter antiimperial. În timp, acest corp profesional a căpătat caracteristicile unei veritabile poliții politice, de care împărații nu s-au mai putut dispensa.

Prevenirea invaziilor inamice se realiza în primul rând de către un *corp de gardă* care avea ca obiectiv supravegherea ținuturilor de graniță. Acest corp avea ca misiune şi capturarea spionilor inamicului şi organizarea de incursiuni peste graniță pentru procurarea „limbilor“.

Pentru cunoaşterea intențiilor inamicilor erau trimise *iscoade* care să se implanteze la curțile adverse.

O a treia cale o constituiau „prietenii secreți“, persoanele din taberele adverse dispuse să trădeze pentru bani sau din motive cuprinzând nemulțumirile personale, convingerile politice sau religioase.

Structurile informative militare erau alcătuite dintr-un număr de „cercetaşi“ prezenți în cadrul fiecărei unități militare, echivalent unui batalion. Unitățile militare de graniță îşi recrutau din rândurile populației informatori („cursores“).

Diplomația secretă a constituit unul dintre mijloacele pe care Imperiul bizantin le-a folosit cu măiestrie şi succes în direcția menținerii puterii şi existenței sale. Prin intermediul diplomației se obțineau informații care erau valorificate, ca şi alte informații, obținute pe alte căi, în acțiuni de influență. Pe acest fond este de reținut faptul că misiunile diplomatice bizantine au contribuit şi la răspândirea creştinismului în ținuturile caucaziene şi în bazinul fluviului Don. Viitorii apostoli ai popoarelor slave, Kiril şi Metodiu, au fost inițial membrii unei misiuni diplomatice trimise de împăratul Mihail al II-lea la kazarii turci de pe Volga cu care s-a realizat o alianță împotriva ruşilor.

Informațiile despre țările şi popoarele străine erau centralizate şi valorificate de către un „birou pentru barbari“ (un fel de departament pentru afaceri şi informații externe), condus de un „loghotete“.

După căderea Imperiului Roman de Apus (476), acest teritoriu a fost stăpânit de ostrogoți, bizantini, longobarzi, franci. Cu sprijinul francilor s-a constituit *statul papal (756),* iar în secolele XI-XIII, mai

multe puternice oraşe italiene (Florența, Veneția, Milano, Genova etc.) devin republici. Între acestea*, Veneția, în secolele XV-XVI,* dispunea de structuri informative puternice, *fiind primul stat european care creează şi permanentizează serviciile diplomatice în alte state* şi care a folosit diplomația atât pentru culegerea de informații, cât şi în scopuri de influență.

După 1559, spațiul italian a fost dominat de *Habsburgi*, pentru ca, la sfârşitul *secolului al XVIII-lea*, cea mai mare parte a teritoriului Italiei să se afle sub stăpânirea *Franței.* După Congresul de la Viena (1815), Lombardia şi Veneția au trecut sub stăpânirea Imperiului habsburgic.

Revoluțiile epocii moderne (1820-1848) au impulsionat mişcarea de eliberare națională şi de unificare. *Unificarea Italiei* s-a desăvârşit în *1871,* când Roma a devenit capitala regatului italian.

Din acest moment se poate considera că a început şi istoria modernă a comunității informative italiene, moştenitoarea unei lungi, bogate şi complexe tradiții istorice.

Structuri şi activități informative de la unificarea Italiei la cel de-al doilea război mondial

În planul siguranței interne a statului se menționează existența Direcției Generale a Securității Publice pe lângă care, în anul *1880*, s-a constituit *Biroul Politic* ca o primă formă de instituționalizare a folosirii în scopuri politice a serviciilor secrete. Denumită ulterior „Biroul rezervat“, această structură a funcționat în diverse forme organizatorice până în 1947.

Începând cu anul 1896 a fost creat şi „Cazierul Politic Central“.

În timpul primului război mondial a fost constituit *Biroul Central de Investigații,* restructurat apoi ca „Divizia Afacerilor Generale şi Rezervate“, cu subdiviziunile „Ordinea Publică“ şi „Străini“. Acestora *li s-a adăugat în 1927 subdiviziunea „Mişcarea subversivă“*. Această subdiviziune includea: Cazierul Politic central, Biroul Domiciliului Forțat şi Poliția Politică Secretă Fascistă, înființată în 1926. Fondurile alocate serviciilor secrete au crescut de la 3 la 50 de milioane de lire, permițând retribuirea unei vaste rețele de informatori din toate categoriile sociale.

În planul *siguranței externe* a statului, ca *serviciu de informații militare*, începând cu anul 1863 a funcționat *„Biroul I“,* care era un

organ central de dirijare a activității informative. În anul 1866, a fost desființat pentru ca în 1900 să fie reînființat. Şi-a desfăşurat activitatea în condiții precare din punct de vedere financiar, deşi avea ca sarcină culegerea de informații secrete din întreaga lume.

După 1900, Biroul I s-a dezvoltat şi şi-a consolidat activitatea pe câteva direcții esențiale pentru un serviciu de spionaj: sistemele de legătură, acoperirea diplomatică a spionajului, realizarea cadrului organizatoric al unor activități de informații externe. *Biroul I şi-a dovedit viabilitatea* ca organism de spionaj în *contextul războiului italo-turc din 1911-1912* (în urma căruia Libia a devenit colonie italiană), aducându-şi contribuția la pregătirea acestuia în plan informativ cu ajutorul unor cercetători şi profesori de geografie care au organizat „expediții ştiințifice" în zonă.

In timpul primului război mondial, rivalitățile generate de motivații subiective dintre Biroul I şi structuri de informații din alte ministere, Externe, de Război, al Marinei, au determinat, pe ansamblu, o activitate nesatisfăcătoare. În această perioadă, până la intrarea Italiei în război, s-a creat un serviciu de interceptări telefonice.

Din 1916, Biroul I a devenit Serviciul de Informații al Comandamentului Suprem, cumulând sectoarele de informații interne, externe şi contraspionaj. Secția de contraspionaj şi poliție militară s-a amestecat în domenii din competența „securității civile", săvârşind abuzuri.

Tot în anul 1916 s-a înființat primul „organism economic" al serviciilor secrete italiene, care succeda unui centru de combatere a propagandei de război, care îşi avea, anterior, sediul la Paris.

Campaniile militare prelungite de război au generat crearea, în premieră, sub auspiciile serviciilor secrete, a unei *secții speciale de asigurare psihologică*, alcătuită din specialişti în propagandă, care beneficiau de subvenții generoase din fondurile secrete.

La 15 octombrie 1925 a fost creat Serviciul de Informații Militare (S.I.M.), adaptat condițiilor regimului de dictatură fascistă instituit de Benitto Mussolini. La începutul activității, S.I.M. nu a coabitat armonios cu regimul fascist, evitând cât era posibil implicarea în acțiuni de represiune abominabile. *După 1935*, o dată cu dezvoltarea organizatorică şi cu creşterea bugetului, *serviciul a devenit atotputernic*, tutelând activitatea de siguranță internă şi, evident, acțiunile de represiune politică a opoziției. Controlul siguranței interne se realiza prin *Secția „D" care era coordonată de Galeazo Ciano,*

ginerele şi ministrul de Externe al Ducelui. În perioada 1934-1936 au avut loc numeroase „operaţiuni speciale umede“, prin care au fost asasinaţi cu sălbăticie militanţii antifascişti şi s-au realizat *numeroase sabotaje şi asasinarea unor persoane incomode în Franţa şi Spania.*

În momentul intrării în cel de al doilea război mondial, alături de Germania, *Italia dispunea de patru servicii de informaţii*: Serviciul de Informaţii Militare, Serviciul de Informaţii Secrete (al marinei), Serviciul de Informaţii al Aviaţiei şi Serviciul pentru Contraspionaj Intern. *Mai existau şi o serie de structuri informative autonome*, ceea ce a creat numeroase disfuncţionalităţi care au condus la trei restructurări ale serviciilor secrete în cinci ani. În contextul războiului, acest fapt a generat confuzii, suspiciuni şi arestări abuzive.

La 1 iunie 1943, S.I.M. a fost însărcinat cu coordonarea generală a activităţilor informative. După înlăturarea lui Mussolini, în interiorul S.I.M. au fost înfiinţate două noi secţii: una pentru anihilarea reţelelor de spionaj străine inamice şi alta pentru neutralizarea elementelor fasciste din armată.

In perioada regimului mussolinian, a funcţionat şi *poliţia politică secretă fascistă, O.V.R.A.,* în cadrul Secţiei Mişcări Subversive a Diviziunii Afaceri Generale şi Rezervate.

Guvernul de la Brindisi, constituit în *1943*, şi-a format propriul *organism de informaţii, care făcea legătura cu serviciile secrete aliate.*

Serviciile de informaţii italiene în perioada războiului rece

Republica Italiană proclamată în 1946, în urma unui referendum, a cunoscut o evoluţie politică marcată de grave tensiuni şi perioade de instabilitate.

Blocarea accesului la putere al forţelor de stânga a devenit un *obiectiv fundamental al securităţii N.A.T.O.* Din acest motiv, în viaţa politică italiană au avut loc *permanente imixtiuni pe filiere secrete şi prin intermediul unor organizaţii şi reţele oculte* („Gladio“, „Roza Vânturilor“, Loja francmasonică secretă „P2“, Organizaţia „X“).

De asemenea, *Italia a cunoscut*, în forme acute, *un cuprinzător fenomen terorist*.

Mafia şi *corupţia*, intervenţia activă a *francmasoneriei*, instabilitatea guvernelor, *terorismul*, tulburările sociale, pericolele mai multor lovituri de stat, *controlul unor grupuri de interese externe asupra structurilor de apărare, informaţii şi securitate sunt*

constantele care vor particulariza şi activitatea serviciilor secrete italiene.

In anul *1949* au fost constituite: *Serviciul de Informații Operative şi Situații (S.I.O.S.) şi Serviciul de Informații al Armatei (S.I.F.A.R.).*

S.I.O.S. era un organism pendinte de Statul Major al celor trei arme (marină, trupe terestre şi aviație). Acest serviciu asigura şi activitatea informativă specifică birourilor ataşaturilor militare.

După ce multă vreme Aliații, mai ales S.U.A., au întârziat relansarea serviciilor secrete italiene deoarece nu existau suficiente garanții în ceea ce priveşte plasarea Italiei în sfera de influență americană, la *1 septembrie 1949 s-a constituit S.I.F.A.R.,* primul serviciu secret al Republicii Italia, dar identic cu predecesorul său, S.I.M.

S.I.F.A.R. şi-a desfăşurat activitatea sub influența C.I.A., urmărindu-se combaterea oricăror acțiuni care ar fi putut conduce la creşterea influenței opoziției de stânga în viața politică.

Scandalul public care s-a declanşat în *1967* ca urmare a publicării în presă a unor documente, a dovedit *implicarea S.I.F.A.R. în viața politică prin întocmirea de dosare mai multor personalități* printre care Giuseppe Saragat, preşedintele Republicii şi lui Aldo Moro, preşedintele Consiliului de Miniştri. S-a dovedit, de asemenea, că şeful S.I.F.A.R., *Giovanni de Lorenzo*, a fost *amestecat în pregătirea unei lovituri de stat în anul 1964*. Analişti ai activității serviciilor secrete italiene au concluzionat că devierile extraprofesionale ale acestora au fost o consecință a sarcinilor pe care Italia şi le-a asumat în cadrul N.A.T.O.

Compromiterea S.I.F.A.R. a impus o nouă schimbare de siglă, acesta devenind *Serviciul de Informații al Apărării* (S.I.D.). S-a dispus distrugerea dosarelor cu caracter politic întocmite de S.I.F.A.R., dar înainte de ardere ele au fost de mai multe ori fotocopiate, multiplicându-se armele şantajului.

S.I.D. a fost *înființat prin decret prezidențial* la *18 noiembrie 1965* fără nici o lege constitutivă sau formă de control. Sarcinile S.I.D. au fost definite după cum urmează:

- culegerea, pe plan intern şi extern, a tuturor informațiilor utile pentru apărarea şi siguranța națională;
- coordonarea activității informative, contrainformative şi de siguranță a serviciilor informative ale armatei;

- coordonarea tuturor informațiilor privitoare la apărarea şi siguranța națională culese de organele statului, precum şi prelucrarea şi actualizarea acestor informații;
- tutela asupra secretului politic şi militar şi a altor secrete de stat;
- lupta împotriva activității informative şi a oricărei alte acțiuni care ar putea fi periculoasă sau dăunătoare pentru apărarea şi securitatea națională;
- executarea oricărei alte sarcini informative, care, în interesul apărării şi al securității naționale, va fi încredințată Ministerului Apărării.

Deşi, *în ansamblu*, *serviciul a marcat creşteri calitative*, în activitatea sa au continuat să se manifeste carenţe mai vechi ce ţineau de *disponibilitatea unora dintre cei care au fost şefii săi de a intra în zona unor interese sau jocuri politice ori francmasonice.*

Serviciile secrete au dezvoltat ceea ce s-a numit „strategia tensiunii“, care în esenţă *consta în inventarea şi dezvoltarea unor permanente surse de destabilizare social-politică,* pregătindu-se, disimulat, *lovituri de stat* în *numele unor forţe ale opoziţiei*, de regulă ale celor de *stânga. Subsumate* acestei strategii erau şi *actele teroriste provocate pentru motivarea represiunilor împotriva anumitor mişcări social-politice neconvenabile*. Se poate aprecia că, într-o foarte mare măsură, fenomenul terorist italian (de toate culorile) a fost manipulat în cadrul strategiei tensiunii.

După dizolvarea serviciului informativ fascist (O.V.R.A.), cadrele acestuia au fost preferate pentru recrutare în serviciile de siguranţă ale statului democratic.

În anul 1948 s-a reconstituit *„Divizia Afaceri Generale şi Rezervate“* sub conducerea unui fost conducător zonal al O.V.R.A.

Sub umbrela D.A.G.R. s-a constituit după *1956*, în afara legii, *o poliţie paralelă* dotată cu *aparatură electronică* sofisticată, *destinată interceptării* în scopul *controlării traficului radio-telefonic din Roma*.

Împreună cu un *„birou psihologic“ clandestin*, înfiinţat de ministrul de Interne prin intermediul căruia erau culese *date despre politicieni, lideri sindicali şi ziarişti*, s-a ajuns la constituirea unui *cartel informativ clandestin* care *acţiona în spiritul şi practica unui serviciu străin suprapus sistemului normal de securitate a statului.* În 1959, activitatea acestei poliţii politice a fost deconspirată şi i s-a pus capăt, ministrul de Interne fiind silit să părăsească viaţa politică.

Pentru salvarea situaţiei create de implicarea D.A.G.R. în politică, s-a recurs la *o nouă schimbare de firmă*. La *20 noiembrie*

1971, D.A.G.R. a devenit S.I.G.S.I. (Serviciul Informațiilor Generale şi de Siguranță Internă). Noul serviciu punea sub o comandă unică informațiile generale, siguranța internă şi diviziunile Ordine Publică şi Străini.

Acțiunile S.I.G.S.I. şi conspirațiile politice ale rețelelor oculte paralele, secrete şi violente, *au continuat fiind sprijinite de „Biroul de război psihologic" al Comandamentului N.A.T.O. de la Verona,* afiliat secret la un birou de studii al C.I.A., care a realizat „pe viu", în Italia, studiul „științific" al folosirii strategiei tensiunii.

Toate *persoanele implicate în activitatea subversivă a anilor '70* au fost *legate de Loja „P2",* iar o *parte însemnată a vârfurilor complotiste* aveau *funcții într-o serie de bănci importante. Acest aspect demonstrează strânsa legătură dintre lumea finanțelor* şi *cea a serviciilor secrete,* indicând, de fapt*, natura intereselor ce s-au constituit în factori de presiune asupra vieții politice italiene.*

În perioada Războiului rece, contraspionajul a repurtat o serie de succese notabile. Potrivit unei statistici oficiale din 1960, Roma era, după Berlin, capitala europeană cu cel mai mare număr de spioni identificați, aici aflându-se circa 15.000 de agenți în solda a 34 de servicii secrete.

Sarcinile de contraspionaj erau asumate în acel moment de S.I.F.A.R. din subordinea Ministerului Apărării, S.I.O.S. din subordinea Statelor Majore ale celor trei forțe armate şi C.S. (co*ntraspionajul armei carabinierilor). O mare preocupare era pentru acestea numărul mare al cadrelor de spionaj cu acoperire diplomatică*, menționându-se, în acest sens, în unele statistici publicate, următoarele cifre: U.R.S.S. – 36, România -40, Bulgaria – 20, Cehoslovacia – 20, Polonia – 10, Albania 9.

Între rezultatele obținute sunt menționate cele referitoare la depistarea unor activități de spionaj ale Albaniei, Bulgariei, Iugoslaviei, Chinei şi Egiptului. Agenții serviciilor din țările menționate au cules, în principal, informații militare, bazele N.A.T.O. constituind obiective prioritare ale spionajului practicat de statele în cauză. Sursele de informare erau recrutate din interiorul unor obiective militare şi instituții italiene.

Din anul *1974*, au început să se facă *primii paşi în direcția reformării serviciilor secrete.* În spatele unei voințe comune de reformă se aflau, însă, interese fundamental divergente. Forțele de stânga doreau ca sarcinile securității interne să fie asumate de un serviciu civil, pe de altă parte, ierarhia militară, democrat-creştinii, social-democrații şi dreapta exprimau *tendința conservatoare de*

menţinere a controlului militar asupra serviciilor secrete. După dispute politice şi legislative îndelungate, la 24 octombrie 1977, legea reformei serviciilor secrete a fost aprobată. Aceasta stipula că *responsabilitatea politică* şi coordonarea politicii informative revine *Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.* Pe lângă preşedinţie se constituia un *Comitet Interministerial pentru Informaţii şi Securitate şi un Comitet Executiv pentru Serviciile de Informaţii şi Securitate.*

Primul Comitet (C.I.I.S.) are ca obiectiv elaborarea strategiei naţionale de securitate şi stabilirea politicii informative generale.

Cel de al doilea Comitet (C.E.S.I.S.) are atribuţii executive, iar secretariatul său coordonează activitatea S.I.S.M.I. (Serviciul de Informaţii şi Securitate Militară) şi S.I.S.D.E. (Serviciul de Informaţii şi Securitate a Democraţiei) înfiinţate oficial la 22 mai 1978.

S.I.S.M.I. succeda Serviciului de Informaţii al Apărării (S.I.D.). Structura oficială declarată cuprind: Diviziunea Apărare-Securitate Militară şi Contraspionaj; Diviziunea Cercetare-Spionaj Extern; Diviziunea Analiză.

Legăturile S.I.S.M.I. şi S.I.S.D.E. cu forţele armate, carabinierii, poliţia şi garda financiară sunt asigurate de C.E.S.I.S. Tot acesta coordonează raporturile de colaborare externă cu serviciile de informaţii şi securitate din alte ţări.

Francesco Cosiga, ministru de Interne, a emis la *31 ianuarie 1978*, prin eludarea legii din 1977, *un ordin prin care a constituit un nou serviciu secret denumit „Oficiul Central pentru Investigaţii generale şi Operaţiuni Speciale“ (U.C.I.G.O.S.)*, în subordinea Ministerului de Interne. Motivaţia înfiinţării sale a fost aceea că S.I.S.D.E. nu avea funcţie de poliţie judiciară şi era nevoie de un organism central care să realizeze racordul acestuia cu magistratura. Argumentul nu justifică însă funcţiile informative foarte cuprinzătoare acordate noului serviciu şi filialelor sale teritoriale.

Activitatea serviciilor secrete italiene este supusă controlului parlamentar pe două căi. O cale este cea a controlului permanent al Comitetului parlamentar pentru activitatea de informaţii şi securitate, compus din patru deputaţi şi patru senatori aleşi pe baza criteriului de proporţionalitate. Cea de a doua cale de control este cea a *rapoartelor semestriale prezentate în Parlament de către Preşedintele Consiliului de Miniştri.*

Cu toate măsurile luate în plan legislativ şi organizatoric *în activitatea serviciilor secrete italiene s-au manifestat disfuncţii* care au făcut posibilă *apariţia unor cazuri grave* precum: *Aldo Moro, Loja P-2 şi Licio Gelli şi Francesco Pazienza.*

Sistemul informativ italian este caracterizat printr-o serie de *particularități*:

a) utilizarea unei game largi de acoperiri;

b) o bună adaptare la progresele tehnologiei aplicabile în spionaj şi contraspionaj;

c) studierea şi aplicarea elementelor de psihosociologie prin crearea şi controlul fenomenelor de masă;

d) dezvoltarea unor programe şi operațiuni integrate sistemului de securitate al N.A.T.O.;

e) bună şi susținută propagandă contrainformativă;

f) criterii selective riguroase de alegere a priorităților;

g) rivalitățile dintre serviciile comunității informative;

h) radierea incomozilor (în mai multe cazuri ale serviciilor secrete italiene, protagoniştii acestora au murit în condiții suspecte).

Serviciile secrete italiene în România

Încă din *1476* este semnalat interesul Veneției pentru Muntenia şi Moldova, prin trimiterea secretarului Dogelui într-o misiune care avea ca scop întărirea relațiilor bilaterale. Se urmărea şi exercitarea unor *acțiuni de influență în direcția stimulării ideii de rezistență în fața expansiunii turceşti*. La sfârşitul anului 1502 a fost trimis în Moldova, la cererea lui Ştefan, medicul *Mateo Muriano*. Acesta a desfăşurat, aşa cum o demonstrează cele două rapoarte trimise în Veneția, o activitate de informații importantă atât în legătură cu *spațiul românesc*, cât şi în *legătură cu Turcia* pentru care a folosit un agent instruit special.

Alți agenți care au acționat în spațiul românesc în secolul al XVI-lea au fost Franco Sivori, consilierul lui Petru Cercel (1583-1589) şi Franco Vincenti, care transmitea informații din Moldova ambasadorului Franței la Constantinopol.

După 1871, relațiile economice ale Italiei cu România se dezvoltă. Fondul latin şi relațiile culturale bune oferă Italiei posibilitatea creării unor *puncte de sprijin* în plan informativ.

Până la primul război mondial, Siguranța română a descoperit activitatea unor agenți italieni interesați de penetrarea comunității italiene din România şi de acțiunile unor anarhişti italieni prezenți în țara noastră.

După 1945, pe fondul dezvoltării relațiilor dintre cele două țări, dar şi al apartenenței la două sisteme politice şi militare adverse, activitatea de informații se diversifică. Aspectele care reprezentau un

interes deosebit erau cele de ordin economic, politic şi militar. Domeniul economic reprezenta un interes aparte mai ales pentru obţinerea unor informaţii despre tehnologii şi cercetări de noutate. În această direcţie au fost depistate unele activităţi de spionaj şi pronunţate condamnări ale unor cetăţeni români pentru trădare şi subminare economică. Astfel de acţiuni au continuat şi după 1990.

În perioada Războiului rece, spionajul italian urmărea culegerea de date privind politica României faţă de statele vecine, elemente de tensiune, poziţia faţă de evoluţia unor stări de conflict. În acest sens, o intensificare a activităţii de informaţii s-a semnalat la începutul anilor ’50 pe fondul tensionării relaţiilor cu Iugoslavia, un spaţiu de mare interes operativ al serviciilor secrete ale Italiei.

Alte obiective urmărite în aceeaşi perioadă erau cele privind obţinerea de date vizând *politica internă şi externă* a României, *sistemul alianţelor sale*, opţiuni ale forţelor politice. Se mai urmărea culegerea de informaţii care să permită *penetrarea structurilor de putere*. Pentru realizarea acestor obiective, maniera de lucru practicată de serviciile secrete italiene în interiorul Italiei a fost translatată şi în România, recurgându-se la agenţi provocatori şi dezinformări prin care s-au scontat „disrupţii“ în cercurile înalte ale puterii.

Pentru realizarea obiectivelor propuse, *Italia a avut în vedere influenţarea factorilor de decizie* (politică şi economică) în direcţia susţinerii şi promovării intereselor italiene. De asemenea s-a acţionat în direcţia sprijinirii catolicismului în detrimentul ortodoxismului. S-au înfiinţat fundaţii şi societăţi caritabile, s-au acordat burse, s-au trimis emisari, ziarişti, oameni de afaceri pentru sprijinirea influenţei Italiei în domeniul cultural şi economic.

În îndeplinirea obiectivelor fixate trebuie remarcată agresivitatea unor membri ai ataşaturilor militare care au abordat obiective ambiţioase, unele insuficient asigurate, însă, în planul organizatoric, motiv pentru care, nu de puţine ori, au eşuat.

Conexat activităţii serviciilor secrete italiene în România, în perioada Războiului rece s-a pus în discuţie de către mediile de informare străine preluate şi de cele româneşti ipoteza unei legături între loja francmasonică deviată Propaganda Due şi Nicolae Ceauşescu, care ar fi fost iniţiat în anul 1966, devenind unul dintre pionii importanţi ai acţiunilor internaţionale ale P2. *Se poate considera ca pertinentă doar ipoteza că Nicolae Ceauşescu a fost folosit şi la rândul său s-a folosit de francmasoni*, adevăraţi sau deviaţi, dar aceasta doar în limitele propriilor sale interese. Indiscutabil, filialele francmasonice au „lucrat“, *în limitele unor*

elemente de convergență, şi în favoarea României, dar *ideea inițierii lui Ceauşescu trebuie privită cu rezervă*. Concluzia care se impune în legătura dintre Nicolae Ceauşescu şi loja P2 este aceea că asupra lui s-au încercat prin oamenii P2 tatonări şi, eventual, influențări de către un serviciu de spionaj străin, care avea un agent la vârf în Securitatea română, cu capacitate decizională suficient de mare.

Relația dintre serviciile comunității informative româneşti şi cele ale Italiei a fost marcată de inițierea în anul 1990 a unei operațiuni de legătură de către amiralul Fulvio Martini, şef al S.I.S.M.I., în perioada 1984-1991. Acesta a afirmat într-un interviu acordat unui ziar din România că legăturile stabilite nu au avut un caracter operațional, iar *România nu a constituit în mod special o țintă a S.I.S.M.I.* deoarece nu mai avea trupe sovietice, iar în situații de război armata română avea fixate zonele de operații pe frontul balcanic de sud. În acelaşi timp, fostul şef al contraspionajului italian preciza că S.I.S.M.I. este un serviciu cu caracter regional, în ale cărui competențe se circumscrie şi zona Balcanilor într-o diviziune a muncii de informații între serviciile secrete ale statelor membre N.A.T.O. *Rezultă*, astfel, *că serviciile secrete italiene au fost şi au rămas, în multe privințe, mandatare ale unor organisme informative străine, care au valorificat pe această cale afinitățile lingvistice şi culturale existente între Italia şi România*, în scopul realizării obiectivelor speciale secrete.

Relativ la operațiunea realizată de către şeful S.I.S.M.I. cu serviciile secrete din România, acesta a lăsat să se înțeleagă că ar fi furnizat informații despre terorismul arab în schimbul unor date asupra metodelor operaționale ale K.G.B.

Serviciul secret al Vaticanului

Este *considerat ca fiind printre cele mai vechi şi mai active servicii secrete ale lumii.*

Sursele secrete umane („Humint“) constituie *principala forță a acestui serviciu secret*. El *beneficiază* în acelaşi timp *de produsele informative ale surselor secrete tehnice* („Sigint“) *ale serviciilor marilor puteri*.

Coordonarea activităților informative secrete ale Vaticanului *este asigurată de către guvernatorul Cetății, care dispune de un „Cabinet de Securitate“. Activitatea* acestuia *este corelată* cu cea a Gărzii Elvețiene, *a Corpului Antiterorist şi a „Oficiului central de Pază“*. Acesta are, la rândul lui, atribuții informative şi contrainformative.

La conducerea O.C.P. se află de regulă foşti ofiţeri de carabinieri cu o pregătire şi experienţă deosebite. *Oficiul conlucrează activ cu marile servicii de informaţii* ale lumii, mai ales în direcţia asigurării securităţii Sanctităţii Sale.

Serviciile secrete ale Vaticanului se folosesc de posibilităţile informative ale bisericilor catolice, de ordinele acestora şi de misionari.

Activităţile informative secrete desfăşurate de Vatican au fost şi rămân foarte strâns legate de expansionismul catolic şi au fost puternic implicate în *influenţarea cursului evenimentelor mondiale esenţiale.*

Se prezumă faptul că structurile informative ale Sfântului Scaun au o organizare complexă, riguroasă, cuprinzătoare şi foarte bine susţinută conceptual şi în planul metodic al acţiunilor.

Serviciile secrete ale Vaticanului s-au confruntat sau, după caz, aliat cu toate serviciile secrete din lume, beneficiind de suma celor mai complexe experienţe.

Nu trebuie omis nici faptul că *Sfântul Scaun* are, prin serviciile sale secrete din perioada Evului mediu şi în numele lui Dumnezeu, *„tradiţii" dintre cele mai nefericite în ceea ce priveşte conspiraţiile politice, comploturile şi atentatele* sau poliţia politică, *inchiziţia fiind instituţia emblematică a acestui gen de poliţie*.

Serviciile secrete ale Vaticanului au fost *implicate* în alegerea Papilor şi în *acţiunile desfăşurate în comun cu C.I.A.* pentru a bara accesul la putere al Partidului Comunist Italian în primul deceniu postbelic.

Vaticanul şi *posibilităţile* sale *excepţionale de propagandă*, *influenţă* şi *culegere de informaţii* a reţinut de mult atenţia marilor servicii secrete ale lumii, penetrarea lui constituind unul dintre obiectivele acestora.

În ultimele decenii, Vaticanul şi serviciul său de informaţii au intervenit activ în evoluţia situaţiei statelor din Europa de Est. În mod direct, el a desfăşurat acţiuni de influenţă şi propagandă având ca *obiectiv slăbirea credibilităţii regimurilor comuniste. Un caz exemplificativ* este cel legat de procesele şi evoluţiile care au avut loc în *Polonia*. În cruciada anticomunistă, Vaticanul a acceptat o înţelegere secretă cu S.U.A., serviciile sale secrete fiind folosite pentru cauze, activităţi şi evoluţii urmărite de serviciile secrete americane.

În legătură cu măsura implicării Vaticanului şi rolul acestuia în evenimentele importante ce au avut loc în ultimele decenii se impun o serie de *precizări*.

Lumea comunistă a căzut în principal ca urmare a implicării totale a Vaticanului, mai exact, datorită *acţiunilor ofensive, destabilizatoare* a reţelelor sale şi a uriaşei forţe de manipulare pe care Sfântul Scaun le-a

gestionat. În această privință, interesele S.U.A. şi ale Occidentului, în general, au coincis cu cele ale Bisericii.

Răspunsul la întrebarea referitoare la *cine a fost marele învingător* în urma acestor schimbări este următorul: *oficial, principalul învingător sunt S.U.A,. pe fond,* însă, învingător este *de fapt Vaticanul*. Aceasta deoarece *intervenția sa a fost hotărâtoare* prin calitatea, întinderea şi adâncimea rețelelor, *prin antrenarea conexiunilor necesare, prin localizarea, gradualizarea şi etapizarea eforturilor, prin plusul de imagine şi de credibilitate deținut, prin rafînamentul şi eficiența propagandei*. Rezultatul a fost determinarea unei răsturnări de durată.

Evoluția din Polonia, Cehoslovacia, R.D.G., Ungaria, Bulgaria şi România a demonstrat înalta clasă a structurilor informative ale Sfântului Scaun, coerența şi forța lor.

Se impune concluzia că *masivul potențial uman, de influență, propagandă şi contrapropagandă al Vaticanului este cel mai eficient şi mai valoros din lume.*

Rolul jucat de Vatican în demolarea comunismului va avea ca urmare, pentru un interval însemnat de timp, sporirea ponderii Sfântului Scaun în viața internațională în condițiile punerii sub semnul întrebării a pactului cu S.U.A.

GHID RECAPITULATIV

1. *Tradiția istorică* a organizării activității de informații îşi are începutul în Italia Romană, Scipio Africanul fiind pionierul în acest domeniu, iar Caesar şi Octavian, cei care au contribuit la instituționalizarea unei astfel de activități.

2. În Imperiul Bizantin, *Diocleția*n *a reformat tradițiile romane* în domeniul activității de informații, înlocuind poliția imperială coruptă cu „agentes in rebus“ (agenți pentru problemele publice).

3. Activitatea lor a fost reglementată de împăratul Theodosius, în timp, acest corp profesional devenind o poliție politică indispensabilă.

4. Un mijloc important prin care Imperiul bizantin şi-a menținut puterea şi şi-a prelungit existența a fost *diplomația secretă* prin care se obțineau informații şi se desfăşurau acțiuni de influență.

5. În Italia medievală, *Republica Veneția* dispunea încă din secolele XV-XVI de structuri informative puternice.

6. *Istoria modernă* a comunității informative italiene a început după anul 1871, care a marcat încheierea procesului de unificare a Italiei.

7. *Biroul Politic* constituit în *1880* în cadrul Direcției generale a Securității Publice era o primă formă de instituționalizare a folosirii serviciilor secrete în scopuri politice.

8. În timpul *primului război mondial* a fost constituit „Biroul Central de Investigații“, restructurat ca „Divizia Afacerilor Generale şi Rezervate“, cu subdiviziunile „Ordine Publică“, „Străini“ şi „Mişcarea subversivă“ (1927).

9. În cadrul acestei subdiviziuni era cuprinsă şi poliția politică fascistă creată în 1926.

10. *Serviciul de spionaj italian* a avut prima structură organizată în anul 1863 sub numele de Biroul I, desființat ulterior şi reînființat în anul 1900, şi avea ca sarcină culegerea de informații în întreaga lume.

11. După 1900, Biroul I s-a dezvoltat şi şi-a consolidat activitatea în direcțiile esențiale unui serviciu de informații: sistemul de legătură, acoperirea diplomatică a spionajului, realizarea cadrului organizatoric.

12. Biroul I şi-a dovedit utilitatea în timpul războiului italo-turc din 1911-1912.

13. Până la intrarea Italiei în primul război mondial s-a creat un serviciu de interceptări telefonice.

14. Din 1916 Biroul I a devenit Serviciul de Informații al Comandamentului Suprem, cumulând sectoarele de informații interne, externe şi contraspionaj.

15. Din cauza rivalităților instituționale în timpul războiului serviciile secrete italiene au avut o activitate nesatisfăcătoare.

16. În premieră, în anii primului război mondial, sub auspiciile serviciilor secrete, a fost creată o secție specială de asigurare psihologică.

17. *Anul 1925 a marcat crearea Serviciului de Informații Militare* (S.I.M.).

18. *După 1935 serviciul a devenit atotputernic, tutelând activitatea de siguranță internă* şi de represiune a opoziției antifasciste.

19. În momentul intrării în *cel de al doilea război mondial*, Italia dispunea de *patru servicii de informații*: S.I.M., Serviciul de Informații Secrete (al marinei), Serviciul de Informații al Aviației şi Serviciul pentru Contraspionaj Intern.

20. Aceleaşi carențe instituționale au generat numeroase slăbiciuni ale serviciilor secrete în contextul războiului.

21. *La 1 iunie 1943, S.I.M. a fost însărcinat cu coordonarea generală a activității informative.* După căderea lui Mussolini s-au creat două secții noi: contraspionaj şi neutralizarea elementelor fasciste din armată.

22. Multă vreme după război, aliații, mai ales S.U.A., au întârziat relansarea serviciilor secrete italiene.

23. În anul *1949* au fost constituite *Serviciul de Informații Operative şi Situații (S.I.O.S.) şi Serviciul de Informații al Armatei (S.I.F.A.R.).*

24. *S.I.F.A.R. şi-a desfăşurat activitatea sub influența C.I.A. implicându-se în viața politică.*

25. Compromiterea S.I.F.A.R. a condus la reorganizarea acestuia sub numele de Serviciul de Informații al Apărării (S.I.D.) în anul 1965.

26. Începând cu *deceniul şapte al secolului XX*, serviciile secrete au dezvoltat *„strategia tensiunii"* care *consta,* în esență, în *inventarea şi dezvoltarea unor surse permanente de destabilizare social-politică.*

27. În anul *1948 s-a constituit serviciul de siguranță al statului* sub denumirea de *„Divizia Afaceri Generale şi Rezervate",* care a preluat numeroase cadre ale O.U.R.A. (poliția politică fascistă).

28. *În 1971 D.A.G.R. a devenit S.I.G.S.I.* (Serviciul Informațiilor Generale şi de Siguranță Internă), care punea sub comandă unică informațiile generale, siguranța internă şi diviziunile Ordine Publică şi Străini.

29. În *perioada Războiului rece*, *contraspionajul italian a repurtat o serie de succese, Roma* fiind, *în 1960, după Berlin, capitala europeană cu cei mai mulți spioni identificați. La* Roma acționau circa 15.000 de agenți în solda a 34 de servicii secrete.

30. Sarcinile de contraspionaj erau asigurate în acel timp de S.I.F.A.R., S.I.O.S. şi de Contraspionajul Carabinierilor (C.S.).

31. *Numeroasele scandaluri politice* în care au fost implicate serviciile au generat o acțiune de reformare a acestora. La 24 octombrie 1977, legea reformei serviciilor secrete a fost aprobată.

32. *S-au creat prin lege*, pe lângă preşedinție, *Comitetul Interministerial pentru Informații şi Securitate (C.I.I.S.)* şi *un Comitet Executiv pentru Serviciile de Informații şi Securitate (C.E.S.I.S.).*

33. Pe baza noii legi funcționau Serviciul de Informații şi Securitate Militară (S.I.S.M.I.) şi Serviciul de Informații şi Securitate a Democrației (S.I.S.D.E.).

34. În *1978* s-a creat, pe o bază legală şubredă, *Oficiul Central pentru Investigații Generale şi Operațiuni Speciale* (U.C.I.G.O.S.) în subordinea Ministerului de Interne.

35. Activitatea serviciilor secrete italiene este supusă *controlului parlamentar*.

36. Cu toate măsurile luate, în activitatea serviciilor secrete au apărut în continuare *disfuncționalități grave* (exemplificate de cazuri precum Aldo Moro sau Loja P2).

37. *În spațiul românesc*, preocupările informative ale Veneției sunt atestate *încă din anul 1476.*

38. *După 1871*, până la al doilea război mondial, cultivarea relațiilor economice şi legăturile culturale dezvoltate pe fondul latin comun au oferit Italiei posibilitatea creării unor *puncte de sprijin în plan informativ*.

39. În *perioada Războiului rece*, serviciile secrete italiene au urmărit în România obiective de ordin economic, politic şi militar.

40. *Serviciul Secret al Vaticanului* este considerat ca fiind *unul dintre cele mai vechi şi mai active servicii secrete ale lumii.*

41. *Activitatea informativă secretă* a Vaticanului este *asigurată de „Cabinetul de Securitate“,* aflat în subordinea guvernatorului Cetății. La această activitate concură şi *Garda Elvețiană, Corpul Antiterorist şi Oficiul Central de Pază*.

42. Serviciile secrete ale Vaticanului se folosesc de posibilitățile informative ale bisericilor catolice, de ordinele acestora şi de misionari.

43. Se prezumă faptul că structurile informative ale Sfântului Scaun au o organizare complexă, cuprinzătoare, riguroasă şi foarte bine susținută conceptual.

44. *În ultimele decenii, Vaticanul şi S.U.A. au colaborat în cadrul „cruciadei“ anticomuniste*, lumea comunistă căzând în principal ca urmare a implicării totale a Sfântului Scaun.

45. Rolul jucat de Vatican în demolarea comunismului va avea ca *urmare*, pe termen lung, *sporirea ponderii Sfântului Scaun în viața internațională*.

Recomandări pentru activitatea de învățare independentă

Alcătuiți un eseu având următoarea temă:

1. *Tradiții istorice romane* şi *bizantine* în istoria serviciilor secrete.
2. Serviciile secrete italiene în *epoca modernă*.
3. Serviciile secrete ale *dictaturii fasciste*.
4. *Influențe ale C.I.A.* asupra sistemului de securitate italian în epoca Războiului rece.
5. Serviciile secrete italiene în *România*.
6. Rolul serviciului secret al *Vaticanului* în destrămarea comunismului.

TESTE DE AUTOEVALUARE

I. **Alegeţi varianta de răspuns corectă:**

1. În istoria Romei antice, pionierul activităţilor informative militare a fost:

a) Scipio Africanul
b) Iulius Caesar
c) Octavian Augustus

2. Octavian Augustus a conferit atribuţii informative:

a) gărzii pretoriene
b) poştei imperiale
c) templelor

3. În epoca inaugurată de Traian atribuţii specifice agenţilor secreţi îndeplineau:

a) vigiles
b) negustorii
c) frumentarii

4. „Agentes in rebus“ au fost instituiţi de împăratul:

a) Constantin cel Mare
b) Dioclețian
c) Theodosius

5. Informatorii unităţilor militare bizantine de graniţă se numeau:

a) cercetaşi
b) agentes
c) cursores

6. Veneţia dispunea de structuri informative puternice încă din secolul:

a) XI
b) XIII
c) XV

7. Biroul politic din cadrul Direcției Generale a Securității Publice italiene a fost înființat în anul:

a) 1871
b) 1880
c) 1896

8. Biroul I, serviciul de informații externe italiene a fost creat în anul:

a) 1863
b) 1866
c) 1900

9. Biroul I şi-a dovedit eficacitatea în cadrul războiului:

a) italo-grec
b) italo-turc
c) italo-etiopian

10. În timpul primului război mondial activitatea serviciilor secrete italiene a fost:

a) eficientă
b) satisfăcătoare
c) nesatisfăcătoare

11. Serviciile secrete italiene au creat, în premieră, în timpul primului război mondial o secție:

a) economică
b) psihologică
c) de operații speciale

12. Serviciul de Informații Militare (S.I.M.) al Italiei a fost creat în anul:

a) 1925
b) 1935
c) 1936

13. În momentul intrării în al doilea război mondial, serviciile secrete italiene erau în număr de:

a) două
b) trei
c) patru

14. S.I.M. a preluat coordonarea generală a activităților informative italiene în anul:

a) 1941
b) 1943
c) 1945

15. Poliția politică secretă fascistă italiană (O.V.R.A.) a funcționat în cadrul:

a) Guvernului
b) Secției Mişcări Subversive
c) S.I.M.

II. **Notați cu (+) afirmațiile corecte şi cu (-) pe cele incorecte:**

1. Caius Iulius Caesar nu era interesat de organizarea unor structuri informative adecvate susținerii operațiunilor de război.
2. Împărații Traian şi Hadrian au conferit poştei imperiale noi atribuții în domeniul informativ.
3. Negustorii romani au constituit o sursă valoroasă de informații.
4. Împăratul Theodosius a reglementat prin lege activitatea „agentes in rebus".
5. Imperiul bizantin a dezvoltat cu succes activitatea diplomației secrete.
6. Divizia Afacerilor Generale şi Rezervate cuprindea din 1927 şi subdiviziunea „Mişcarea subversivă".
7. După 1900, Biroul I italian a cunoscut o reducere a activității.
8. Primul „organism economic" al serviciilor secrete italiene a fost creat după primul război mondial.
9. S.I.M. a cooperat intens, de la începutul activității sale, cu regimul mussolinian.
10. Secția „D" care controla siguranța internă era coordonată de Galeazo Ciano.
11. În perioada 1934-1936, în Italia au avut loc numeroase „operațiuni speciale umede" prin care au fost asasinați militanți antifascişti.
12. Perioada celor cinci ani ai participării Italiei la al doilea război mondial a însemnat şi cinci restructurări ale serviciilor secrete.
13. Guvernul de la Brindisi, constituit în 1943, nu a reuşit să-şi organizeze un serviciu de informații.
14. S.I.O.S. era un serviciu secret civil.

15. Primul serviciu secret al Republicii italiene a fost S.I.M.

16. Serviciul de Informații al Apărării (S.I.D.) a fost constituit prin decret prezidențial.

17. Legea reformării serviciilor secrete italiene a fost promulgată în anul 1977.

18. În epoca Războiului rece, serviciile secrete italiene au acționat în România, folosind maniere de lucru din interiorul Italiei.

19. Sursele secrete tehnice (Sigint) constituie principala forță a serviciului secret al Vaticanului.

20. Serviciul secret al Vaticanului a fost implicat în alegerea Papilor.

Răspunsuri

I. 1a; 2b; 3c; 4b; 5c; 6c; 7b; 8a; 9b; 10c; 11a; 12a; 13c; 14b; 15b.

II.1-; 2+; 3+; 4+; 5+; 6+; 7-; 8-; 9-; 10+; 11+; 12-; 13-; 14-; 15-; 16+; 17+; 18+; 19-; 20+.

Bibliografie

Buzatu, Gheorghe, *Războiul mondial al spionilor*, Editura B.A.I., Iaşi, 1991.

Hammer, R., *Filiera Vaticanului*, Bucureşti, 1993.

Lutiis, Giuseppe de, *Storia dei servizi segreti in Italia,* Editori Reuniti, Roma, 1984.

Ureche, Marian, Rogojan, Aurel, *Servicii secrete străine*, vol. I, Editura PACO, Bucureşti, 2000.